

**EBEVEYNLERİN GELİŞİM YETERSİZLİĞİ
OLAN ÇOCUKLARINA İLİŞKİN
SHARENTİNG DAVRANIŞLARININ
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif ŞANLI

Eskişehir 2025

**EBEVEYNLERİN GELİŞİM YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARINA
İLİŞKİN SHARENTING DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ**

Elif ŞANLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Doç. Dr. Gizem YILDIZ

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Elif ŞANLI'nın "Ebeveynlerin Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarına İlişkin Sharenting Davranışlarının İncelenmesi" başlıklı tezi 13/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Özel Eğitim Ana Bilim Dalında Zihin Engelliler Eğitimi Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı Adı Soyadı

İmza

Üye (Danışman):

Doç. Dr. Gizem YILDIZ

.....

Üye

:

Prof. Dr. Murat DOĞAN

.....

Üye

:

Dr. Öğr. Üyesi Caner KASAP

.....

Prof. Dr. Nafiz Öncü CAN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

EBEVEYNLERİN GELİŞİM YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARINA İLİŞKİN SHARENTING DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Elif ŞANLI

Özel Eğitim Ana Bilim Dalı

Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran, 2025

Danışman: Doç. Dr. Gizem YILDIZ

Araştırmanın amacı gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşarak çocukları hakkında bilgileri kamuya açık hale getirmesi (sharenting) olgusunu Türkiye bağlamında incelemek ve bu konudaki görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada, var olan durumu derinlemesine inceleme fırsatı sunan nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmada gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme, odak grup görüşmesi ve araştırmacı günlüğü teknikleriyle veri toplanmıştır. Tümevarım yoluyla analiz edilen verilerden elde edilen bulgular ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarıyla sosyal destek edindiğini, dayanışma ağı oluşturduğunu, arşivlemeye olanak sağladığını, diğer ebeveynlerin bilgi ve deneyimleriyle yeni bilgiler edindiğini, toplumsal farkındalığı sağlamaya çalıştığını göstermiştir. Ancak ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşması sonucu oluşabilecek riskler konusunda yeterli bilgi ve farkındalıkları olmadığı, çocuklarını hem çevrim içi hem de çevrim dışı olarak birtakım risklere bilinçsizce maruz bıraktığı, sosyal medyayı farklı çıkarlar için kullanabildikleri de görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda ebeveynlerin güvenli sosyal medya kullanım bilgisine sahip olmadığı ve önemli düzeyde eğitim gereksinimi olduğu ortaya çıkmıştır. İleri araştırmalarda ebeveynlere güvenli sosyal medya kullanımının öğretimi ve çocukların çevrim içi güvenliğine yönelik müdahale programları geliştirmelidir.

Anahtar Sözcükler: Gelişim yetersizliği olan çocuk, Ebeveyn, Sharenting, Çevrim içi güvenlik, Sosyal medya

ABSTRACT

INVESTIGATION OF PARENTS' SHARENTING BEHAVIORS OF THEIR CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES

Elif ŞANLI

Department of Special Education

Master's Program in Education of the Mentally Disabled

Anadolu University, Graduate School, June, 2025

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Gizem YILDIZ

The aim of the study is to investigate the concept of sharenting, which refers that parents of children with developmental disabilities make information about their children public by sharing their children on social media, in the context of Türkiye and reveal their views on this issue. For this purpose, case study design, one of the qualitative research methods that provides the opportunity to examine the existing situation in depth, was used in the research. Data were collected through observation, semi-structured interviews, focus group interviews and researcher diary techniques. The findings obtained from the data analyzed inductively showed that parents gained social support through social media sharings, created a solidarity network, enabled archiving, provided new knowledge through the knowledge and experiences of other parents, and tried to ensure social awareness. However, it was also observed that parents do not have enough knowledge and awareness about the risks that may occur as a consequence of sharing their children on social media, unconsciously expose their children to some risks both online and offline, and use social media for different interests. In line with usage knowledge and there is a significant need for education. Further research should develop intervention programs to teach parents about safe social media use and children's online safety.

Keywords: Children with developmental disabilities, Parent, Sharenting, Online safety, Social media

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın tamamlanmasında çok fazla kişinin fedakarlığı ve özverisi bulunmaktadır. İyi ki hayatımda oldunuz ve beni desteklediniz.

Teşekkürlerimin ve minnetlerimin en büyüğünü sevgili hocam Doç. Dr. Gizem YILDIZ'a borçluyum. Düşüğümde kaldıran, her zaman motive eden, gelişimimde çok büyük katkısı olan sevgili hocam olmasaydı bu tezin tamamlanması mümkün olmazdı. Her zaman yanımda olduğunuz, emeğinizi ve zamanınızı esirgemediğiniz için ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu zorlu süreci büyük bir keyifle atlatmamı sağladınız. Akademik hayatımın en büyük şansı siz oldunuz. Birlikte nice çalışmalar yapmak için sabırsızlanıyorum.

Tez sürecindeki desteği, bilgisi ve teze sunduğu yöntemsel katkıları ve fikirleriyle tezin niteliğini artıran aynı zamanda tez jürimde olmayı kabul eden Sayın Prof. Dr. Murat DOĞAN'a çok teşekkür ederim. Desteğiniz benim için çok değerliydi. Tezimin şekillenmesinde ayırdığı zaman ve sunduğu emekler için Dr. Öğr. Üyesi Caner KASAP'a da çok teşekkür ederim.

Tezin yöntem bölümünün şekillenmesinde ihtiyaç duyduğum her an rahatlıkla soru sorabildiğim, desteğini esirgemeyen değerli hocam Arş. Gör. Dr. Ramazan BEKAR'a çok teşekkür ederim. Lisans dönemimden başlayarak her zaman yanımda olan, sıkıştığında yardımlarını esirgemeyen, farklı bakış açılarıyla ufkumu açan Arş. Gör. Dr. Mustafa ÇAKMAK hocama da içten teşekkürlerimi sunuyorum. Yolumu şekillendirmemde etkiniz çok büyük, iyi ki talebeniz olmuşum.

Tezin gerçekleşmesinde katkısı olan Büyük Gökkuşuğı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi idari personellerine ve katılımcılarıma çok teşekkür ederim. Katılımcılarımın zamanı ve isteği olmasaydı tüm bunlar mümkün olmazdı. Çocuklarımızın daha güzel bir dünyada, hak ettikleri şartlarda yaşaması için hep beraber çalışacağız.

Bu uzun, zorlu, değişken yolda her zaman yanımda olan sevgili annem Nafiye ŞANLI, babam Ercan ŞANLI ve kardeşim Kerem ŞANLI olmasaydı tüm bunların gerçekleşmesi mümkün olmazdı. Verdiğiniz güven, destek ve fedakarlıklardan dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır. Sizinle daha az zaman geçirdiğim, her zaman yanınızda olamadığım için üzgünüm. İyi ki benim ailesiniz. Sizleri çok ama çok seviyorum.

13/06/2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Elif ŞANLI

13/06/2025

ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken üretken yapay zekâ programlarından destek almadığımı beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Elif ŞANLI

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1 ALANYAZIN	2
1.1. Sosyal Medya Kullanımı	2
1.2. Sosyal Medya Kullanımının Avantajları	4
1.3. Sosyal Medya Kullanımının Dezavantajları.....	5
1.3.1. Çevrim içi istismar ve çevrim içi cinsel istismar	8
1.3.2. Sharenting nedir?	10
1.4. Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklar ve Sosyal Medya	13
1.4.1. Gelişim yetersizliği olan çocukların sosyal medya kullanımı.....	14
1.4.2. Ebeveynlerin sosyal medya kullanımı ve sharenting	17
1.5. Gelişim Yetersizliği Olan Çocukların Dijital Güvenliği: Sosyal Medyanın Güvenli Kullanımı	20

1.6. Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarda Sharenting ile İlgili Araştırmalar	24
1.7. Gereksinim.....	35
1.8. Önem.....	37
1.9. Amaç.....	39
İKİNCİ BÖLÜM	
2 YÖNTEM.....	40
2.1. Araştırma Deseni.....	40
2.2. Çalışma Grubu.....	40
2.2.1. Araştırmacı.....	45
2.3. Araştırma Ortamı.....	46
2.4. Verilerin Toplanması.....	46
2.4.1. Gözlem Süreci.....	48
2.4.1.1. Dijital içerik üreticisi ebeveynlerin herkese açık sosyal medya hesaplarının gözlemlenmesi.....	49
2.4.1.2. Katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarının gözlemlenmesi.....	50
2.4.2. Araştırmacı günlüğü.....	50
2.4.3. Odak grup görüşmesi.....	50
2.4.4. Yarı yapılandırılmış görüşmeler	51
2.5. Verilerin Analizi	63
2.6. İnandırıcılık.....	64
2.7. Etik.....	66
2.7.1. Adil paylaşım.....	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3 BULGULAR	67
3.1. Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Bulgular	70
3.1.1. Çocuk istismarı.....	71

3.1.2. Sosyal medya.....	71
3.1.3. Sharenting	72
3.1.4. Sharenting ve gelişim yetersizliği olan çocuk.....	73
3.1.5. Çalışma grubuna yakından bakış	74
3.1.6. Paylaşımı anlamak	75
3.1.7. Riskli sharenting davranışını önlemek	76
3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	76
3.2.1. Sosyal medyanın işlevleri.....	78
3.2.2. Ebeveynlerin sosyal medya kullanım amaçları	79
3.2.3. Ebeveynlerin sharenting davranışları	81
3.2.4. Paylaşım davranışına yakından bakış	84
3.2.5. Dijital dünyada ebeveyn kaygıları	87
3.2.6. Sosyal medyanın olumsuz çıktıları	89
3.2.7. Paylaşımın ebeveyne sağladıkları	89
3.3. Gözlemlerden Elde Edilen Bulgular	90
3.3.1. Riskli Sharenting Davranışları.....	91
3.3.1.1. Uygun olmayan içerik	91
3.3.1.2. Uygun olmayan paylaşım detayları	94
3.3.1.3. Yorumlarda istismar	95
3.3.1.4. Etkileşim tuzağı.....	96
3.3.2. Diğer Sharenting Davranışları	99
3.3.2.1. Güvenli paylaşımlar.....	99
3.3.2.2. Paylaşımlara gelen tepkiler.....	100
3.4. Bulguların Birleştirilmesi.....	101
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	103
4.1 Sonuç.....	103

4.2 Tartışma.....	104
4.3 Öneriler.....	110
KAYNAKÇA.....	112

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1 Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarda Sharenting ile İlgili Araştırmaları ...	24
Tablo 1.2 Nitel Araştırma Yöntemiyle Desenlenen Diğer Sharenting Araştırmalar....	29
Tablo 2.1 Tüm Katılımcılar.....	41
Tablo 2.2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yapılan Ebeveynler.....	42
Tablo 2.3 Gözlem Yapılan Sosyal Medya Hesaplarının Künye Bilgileri.....	43
Tablo 2.4 Veri Toplama Çizelgesi	52
Tablo 2.5 Nitel Araştırmalarda İnandırıcılık Çalışmalarında Kullanılan Yöntemler...	64
Tablo 3.1 Bulgulara Ait Özet Bilgiler.....	68
Tablo 3.2 Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Temalar ve Kodlar	70
Tablo 3.3 Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Temalar ve Kodlar.....	77
Tablo 3.4 Gözlemlerden Elde Edilen Temalar ve Kodlar.....	91
Tablo 3.5 Görüşme ve Gözlem Bulgularının Birleştirilmesi	102

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Araştırmanın Veri Toplama Süreci.....	47
Şekil 2.2 Tümevarım Analizi Basamakları.....	63

KISALTMALAR DİZİNİ

APA: American Psychological Association

CBS: Columbia Broadcasting System

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

DS: Down Sendromu

GY: Gelişim Yetersizliği

GYO: Gelişim Yetersizliği Olan

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

ÖG: Özel Gereksinimli

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund

GİRİŞ

On binlerce yıl önce insanlarda dil gelişimiyle başlayan iletişim devrimlerinin devamı niteliğinde olan sosyal medya gelişimi, sürece içerik ekleyebilme ve dijital olarak sunulan bilgilere anında yanıt verebilme yeteneğini beraberinde getirmiştir. Çevrim içi sosyal medya platformları, küreselleşen toplumumuzda hızla yayılmaktadır. Sosyal medyaya erişim, dijital vatandaş olmanın ön koşulu haline gelmiştir. Sosyal medya, zaman ve mekan fark etmeksizin erişilebilir olunması, ekonomik durum ya da içinde bulunulan siyasi ortam fark etmeksizin insanlar tarafından artan kullanım nedeniyle yaygın bilgi sistemleri olarak da tanımlanabilmektedir (Schjoedt vd., 2020).

Günümüzde, hemen hemen her bireyde ve evde internet kullanımına olanak sağlayan cihazlar bulunmaktadır. Dizüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletler gibi cihazlara erişimin artması ile bireylerin internete erişimlerinde ve interneti kullanım biçimlerinde değişimler meydana gelmiştir. Özellikle akıllı telefonlar, arama ve kısa mesaj gibi daha geleneksel olan iletişim yöntemlerini çevrim içi tarama, sosyal medya ve iletişimle değiştirmiştir (Jones ve Omar, 2023). Sosyal medyanın ortaya çıkışı dünyayı birçok farklı yönden şekillendirerek hayatın her kesiminden insanı etkilemektedir (Abbas vd., 2019).

Günümüzde ebeveynler, çocuklarının çevrim içi ortamlarda paylaşılması konusunda orantısız bir güce sahiptir (Patterson ve McGoldrick, 2023). Bu orantısız güç de sharenting kavramını ortaya çıkarmıştır. Dilimize “paylaşan ana-babalık” olarak geçen sharenting kavramı “sharing” ve “parenting” kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır (Urban Dictionary, 2012; UNICEF, 2024). Kısaca, 0-17 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin çocukları hakkında sosyal medya platformlarında fotoğraf ve video içerikleriyle çocuk hakkında pek çok bilgiyi paylaşarak çocuğun mahremiyetini ihlal etmesi olarak tanımlanmaktadır (Stephenson, 2024). Ebeveynlerin çocuklarına ait kişisel bilgilerinin sosyal medyada paylaşma davranışları artan sosyal medya kullanımıyla giderek yaygınlaşmakta ve ebeveynler çocuklarının izni olmadan bu paylaşımları yapma konusunda kendilerini rahat hissetmektedir (Amon vd., 2022).

Nitekim sosyal medya kullanımı her zaman güvenli olmadığı gibi çevrim içi sömürü, ekonomik istismar, siber zorbalık ve çevrim içi cinsel istismar gibi pek çok farklı tehlikenin oluşmasına da neden olmaktadır (Bekdaş, 2021; Omuralieva vd., 2024). Çocuğa ait içeriklere ulaşma, toplama, dağıtma, cinsel eylemlere dahil etmeyi içeren çevrim içi çocuk istismarı, fark edilmesinin zor olması nedeniyle ciddi bir tehlike

yaratmaktadır (Ehrmann vd., 2012; Machimbarrena vd., 2018; Özçalık ve Atakoğlu, 2020). Çevrim içi istismar riskini artıran davranışlardan bir tanesi de sharenting'tir. Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin hassas bilgileri herkesin görebileceği bir sosyal medya platformunda yayınlaması, çocuğun konumu açık etmesi gibi davranışlar çocuğun kötü niyetli kişiler tarafından hedef alınmasını kolaylaştırabilmektedir (Lavorgna vd., 2023a). Çocuğun adının soyadının, gittiği okulun ve parkın, sevdiği etkinlik ve yiyeceklerin, doktorunun gibi kişisel bilgilerinin herkese açık olarak ifşa edilmesi ve çocuğun atlet, bez, bikini gibi uygun olmayan kıyafetleriyle paylaşılması kötü niyetli kişilerin çocuğa çevrim dışı ortamda da zarar vermesine olanak sağlamaktadır (Baştamur vd., 2021). Çocuğun bilgilerinin ve görüntülerinin sosyal medyada paylaşılması hukuki açıdan da çocuğun mahremiyetini, ifade özgürlüğünü gibi haklarının ihlaline yol açmaktadır (Yılmaz, 2022).

Bu araştırmada, risklere en açık olan gruplardan birisi gelişim yetersizliği olan (GYO) çocukların sosyal medyada ebeveynleri tarafından paylaşılması süreci incelenmiştir. GYO çocuk sahibi ebeveynlerin çevrim içi ortamlarda bulunma, paylaşım yapma, fayda sağlama durumları tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin GYO çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının tanılarına göre çeşitli sayfalarda gruplar oluşturarak bilgi alışverişinde bulunduğu, sosyal destek sağladığı, uzman görüşü aldığı bilinmektedir (Ammari vd., 2014; Zeng ve Cheatham, 2017). Bu araştırma, GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting bağlamında sosyal medya kullanımlarını incelemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ALANYAZIN

1.1 Sosyal Medya Kullanımı

Sosyal medya, kullanıcıların internet tabanlı kanallar aracılığıyla etkileşime girmesine ve kendilerini sunmaya fırsat tanıyan platformlardır. Bu etkileşim eş zamanlı olan veya eş zamanlı olmayacak şekilde gerçekleşebilmekte, dar veya geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Kullanıcılar hem kendilerinin ürettikleri içerikten hem de başkaları ile etkileşim halinde olma algısından değer elde edebilmektedir (Carr ve Hayes, 2015). Masaüstü ve mobil cihazlarla erişim sağlanabilen sosyal medya siteleri, kullanıcıların profil oluşturmalarına, arkadaşları ve ailesiyle iletişimde kalmasına, gruplara katılmasına ve fotoğraf, video gibi çeşitli gönderiler yayınlamasına olanak tanımaktadır. Sosyal medya, sosyalleşme,

eğlenme, eğitim ve ticaret gibi pek çok farklı amaç için kullanılabilmektedir (Jones ve Omar, 2023). Kullanıcıların oluşturdukları içerikler çoğu zaman kişisel bilgilerin çevrim içi şekilde başkalarıyla paylaşılmasını gerekli kılmaktadır. Kullanıcılar yaşamlarına ilişkin detayları paylaşarak kişiler arası bağlılığı ve ilişkilerinin gelişimini sağlarlar (Nabity-Grover vd., 2020).

Sosyal medya, son yıllarda hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medya kullanım motivasyonları ise farklılık gösterebilmektedir. İş hayatı ilgili olup bitenlerden haberdar olarak paylaşımlar yapmak; müzik, video, yazı ve fotoğraf paylaşmak; yeni bilgiye erişmek, başkalarıyla bilgi paylaşmak; benzer özelliklere sahip kişilerle tanışmak, yeni arkadaşlar edinmek, romantik partner bulmak, bir grubun parçası olarak hissetmek; paylaşım sonrası önemli hissetmek, başkalarını etkilemek; can sıkıntısını geçirmek, eğlenmek, rahatlamak; arkadaşlar ve aile ile iletişimde kalmak gibi motivasyonlar sosyal medya kullanımında önemli rol oynamaktadır (Bulut ve Doğan, 2017; Khan, 2017; Stockdale ve Coyne, 2020).

Sosyal medyanın kullanımının artması ile ebeveynler de sosyal medyadan farklı şekillerde yararlanmaya başlamıştır. Diğer ebeveynlerle bağlantı kurarak hamilelik ve ebeveynlik deneyimlerini paylaşmalarına olanak sağlamaktadır (Lupton vd., 2016). Ebeveynler sosyal medyayı; ebeveynlik ile ilgili bilgi alma, öneri alma, farklı davranışlarla baş etme konusunda fikir alma, pozitif ve zorlayıcı deneyimleri paylaşma, sosyal destek alma, nereden yardım alınacağı hakkında başkalarından fikir alma, günlük sorumluluklardan uzaklaşma, iyi hissetme, ebeveynlik yetenekleri konusunda özgüvenli hissetme gibi motivasyonlarla kullanmaktadır (Haslam vd., 2017). Çocuklar ise sosyal medyayı bilgi alma, iletişim kurma, eğlenme, boş zaman geçirme gibi nedenlerle kullanmaktadır (Martin vd., 2018).

Dünyada internet kullanımı da her geçen sene artış göstermektedir. 2025'te dünyadaki bireylerin %67.9'u internet kullanmaktadır. Dünyada internet kullanıcılarının %94.1'si sosyal medya kullanmaktadır. Kullanıcılar günde ortalama olarak 2 saat 21 dakikalarını ise sosyal medyada geçirmektedir (Kemp, 2025). Türkiye'de ise 2024 verilerine göre (TÜİK, 2024a) nüfusun %86.5'i internet kullanmaktadır. Nüfusun %66.8'i sosyal medya kullanıcısıyken 18 yaş ve üzeri kişilerin %86.8'i sosyal medya kullanıcısıdır. 16-64 yaş arası internet kullanıcılarının %95.9'u sosyal medya da kullanmakta ve günde ortalama olarak 2 saat 44 dakika süreyi sosyal medyada geçirmektedir. Türkiye'deki kullanıcılar

sosyal medyada çoğunlukla aile üyeleri, arkadaş ve tanıdığı kişileri takip etmektedir. Satın alınan ve alınmak istenilen ürünlerin markalarını ve şirketlerini, televizyon kanallarını, eğlence hesaplarını, sporcuları ve spor takımlarını, aktörler ve komedyenler gibi performans sanatçıları, gazetecileri ve haber kanallarını takip etmektedir (Kemp, 2024). Dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanım nedenlerinin genel olarak benzerlik gösterdiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2024 verilerine göre 16-74 arası bireylerin internet kullanım oranı %88.8’dir. Erkeklerin internet kullanım oranı %92.2, kadınların ise %85.4’tür (TÜİK, 2024a). Her geçen yıl artan internet ve sosyal medya kullanımı hayatımızın hemen hemen her yerinde farklı sebeplerle kullanıldığı görülmektedir. Zamanımızın büyük kısmını geçirdiğimiz sosyal medya, kullanım şekline ve yoğunluğuna göre çeşitli avantajlar ve dezavantajları beraberinde getirmektedir.

1.2 Sosyal Medya Kullanımının Avantajları

Günümüzde sosyal medya kullanımı, akıllı telefonlarla, tabletlerle, bilgisayarlarımızla günlük hayatımızın bir parçası olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Sosyal medya insan davranışlarını etkileyerek fikir paylaşımını, farkındalık artışını, ilişki, kimlik ve itibar oluşturmayı, iletişim becerilerini geliştirmeyi sağlamaktadır (Abbas vd., 2019). Sosyal medya, bireylere birçok fayda sağlayabilmektedir. Kişiler sosyal medya sayesinde uzun zaman geçirmeden iyi anlaşılabilmekte, sosyal etkileşim kurmakta, yaratıcı içerikler üretebilmektedirler (Tarigan vd., 2023). Sosyal medya, bireylerin günlük yaşamda iş ve sosyal bağlantıların sürdürmelerine, kişiler arası ilişkilerini geliştirmelerine, gerçek hayatta başkalarıyla daha kolay geçinmelerine ve insanların izole olmalarını önlemelerine yardımcı olmaktadır (Khan vd., 2014). Fiziksel mesafeleri ortadan kaldırarak arkadaşlıkları sürdürmeyi sağlamakta, zorlu dönemlerde stresi azaltarak başa çıkmada yardımcı olabilmektedir (O’Reilly, 2020). Sosyal medya kişilerin iletişim halinde kalmasına, ilgileri paylaşmasına, içerik üretmesine ve üretilen içerikleri paylaşmasına, deneyimlemesine olanak sağlayan etkileşimli bir ortam sunmaktadır.

Sosyal medya, profil tabanlı ve içerik tabanlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Profil tabanlı sosyal medyalar; Facebook, X, Line, WhatsApp gibi sosyal medya platformlarını içermektedir. Profil tabanlı sosyal medya kullanıcılarının temel kullanım amacı profili oluşturan kullanıcının kendisidir. İçerik tabanlı sosyal medyalar; Flickr, Instagram, Pinterest ve YouTube gibi platformları içermektedir ve kullanıcıların temel kullanım

amacı belirli profillerin sağladığı içeriktir (Zhu ve Chen, 2015). Profil tabanlı sosyal medya, kullanıcıların iletişim kurmalarına, ilişkiler geliştirmelerine, yaptıkları güncellemelerin takip edilmesine olanak sağlamaktadır. İçerik tabanlı sosyal medya ise, kullanıcıların tavsiye almasına, cevap bulmasına, fikir birliği sağlamasına, ilgilerini, yaratıcılığını, hobilerini paylaşmasına olanak sağlamaktadır (Zhu ve Chen, 2015; Wu vd., 2024).

Sosyal medya bilgi ve iletişim alışverişini sağlama, takım çalışmasına ve evden çalışma olanakları sağlama, veri alışverişi olanağı sağlama ve eğitim alanlarında avantajlar sunmaktadır (Drahošová ve Balco, 2017). Sosyal medya, öğrenci ve öğretmen iletişim ve etkileşimini geliştirmede, öğrenciler sınıf içerisinde veya sınıf dışında iletişim kurmada, fikir belirtmekten çekinen öğrencilerin fikirlerini ifade etmede rahatlık sağlamaktadır (Faizi vd., 2013). Yabancı dil öğreniminde de sosyal medya kullanımının ve blog yazmanın olumlu katkıları olduğu bilinmektedir (Alsamadani, 2018; Ariantini vd., 2021). Sosyal medya, eski arkadaşlarımızla yeniden ilişkiler geliştirmeye, iletişim halinde kalmaya aracı olmaktadır (Ellison vd., 2007). Ancak, yalnızca bireyin arkadaşlık ilişkilerini değil, aile içerisindeki etkileşimi de etkilemektedir. Aile üyeleri yüz yüze iletişime geçmektense sosyal medya platformları aracılığıyla iletişime geçmeyi tercih edebilmekte ve aile üyelerini sosyal medya platformları sayesinde daha yakından tanımaktadırlar (Joo ve Teng, 2017). Ebeveynlerin, sosyal medyanın aile yaşantısına ve ilişkilerine olan etkisine ilişkin olumlu algıları, iyi bir aile işleyişini ve açık iletişimi teşvik etmektedir (Procentese vd., 2019). Aileler, sosyal medyayı eğlence, duygusal iletişim, belgeleme, bilgi edinme, önemli etkinlikleri belgeleme, tartışma ortamı yaratma amacı ile kullanmaktadır (Coyne vd., 2014).

Sosyal medya kullanımının farklı amaçları olduğu gibi altta yatan motivasyonlarda da farklılıklar görülmektedir. Sosyal medya kullanıcıları, sosyal medya kullanımları ile kendilerini daha efektif, değerli, saygıdeğer; hayatları hakkında daha güç sahibi, anlamlı, kontrol sahibi gibi hissetmektedir (Zhu ve Chen, 2015). Sosyal medya kullanımının sıralanan bu avantajların yanı sıra bazı dezavantajları da bulunmaktadır.

1.3 Sosyal Medya Kullanımının Dezavantajları

Sosyal medyanın yoğun bir şekilde kullanılması ve bireylerin zihinsel sağlığını ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Araştırmalar anksiyete, depresyon, yalnızlık, uyku kalitesinin düşmesi, kendine zarar verme ya da intihara meyilli

düşünceler, siber zorbalık, beden algısı bozuklukları, psikolojik rahatsızlık seviyelerinde artış, kaybetme korkusu, yaşam memnuniyetinin azalması ile sosyal medya kullanımının ilişkisi olduğunu göstermektedir (Sadagheyani ve Tatari, 2021). Sosyal medyanın, sosyal ağlar geliştirmek için kullanılmasının, internet bağımlılığına aracılık ettiği durumda depresyon ve anksiyete üzerinde artışa neden olduğu bilinmektedir (Glaser vd., 2018; Ilakuvan vd., 2019; Shannon vd., 2022). Shannon vd. (2022) yaptığı meta analiz çalışmasında sorunlu sosyal medya kullanımının bağımlılık benzeri davranışsal ve psikolojik semptomlara yol açtığını, özellikle anksiyete, stres ve depresyon gibi sorunların arttığını vurgulamaktadır.

Son yıllarda meta analiz çalışmalarında ergenlerin problemleri sosyal medya kullanımının; alkol, uyuşturucu, tütün, kumar, cinsel riskler, antisosyal davranışlar ve sağlıksız beslenme davranışlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Vannucci vd., 2020; Purba vd., 2023). Ergenlerde özellikle gece sosyal medya kullanımını uyku kalitesini ve bireylerin öz saygılarını düşürmekte, kaygı ve depresyon seviyelerini artırmaktadır (Woods ve Scott, 2016). Kullanıcılar sosyal medyanın depresyon, kendine zarar verme ve intihar düşünceleri gibi kötü ruh halini etkilediğini, bağımlılık yarattığını ve siber zorbalık, çevrim içi istismar gibi güvenlik tehditleri oluşturduğunu düşünmektedir (O'Reilly vd., 2018; O'Reilly, 2020).

Sosyal medya kullanımının insan üzerindeki psikolojik etkileri Nomofobi, Telebaskı, Selfitis, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Photolurking, Hikikomori, Cheesepodding, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu gibi hastalıkların yanı sıra çeşitli problem davranışları beraberinde getirmektedir. Beğenilme, onaylanma isteği, diğerlerinden farklı, biricik ve ayrıcalıklı olması hissi sosyal medya kullanımını arttırmaktadır. Denetimden, zamandan ve mekandan bağımsız içerik üretilmesi ve paylaşılması sosyal medya bağımlılığına ortam hazırlamaktadır (Alemdar vd., 2017; Aktan, 2018; Yıldız, 2021a). Nomofobi, çağdaş dijital ve sanal dünyanın bir bozukluğu olarak kabul edilmektedir ve mobil telefon ya da bilgisayarla temas halinde olmamanın neden olduğu rahatsızlık, kaygı, sinirlilik halini ifade etmektedir. En genel haliyle teknolojiyle temas halinde olmamanın patolojik bir korkusudur (Bragazzi ve Del Puente, 2014). Bir başka rahatsızlık da “telebaskı”dır. Çalışanların mesajlara anlık yanıt verme dürtüsü olarak ifade edilen telebaskı, çalışanların fiziksel yorgunluğuna, düşük uyku kalitesine, daha düşük düzeyde iş katılımına neden olmaktadır (Barber ve Santuzzi, 2015; Santuzzi ve Barber, 2018). Başkalarının sahip

olduğu deneyimlerimden eksik kalmaktan dolayı duyulan kaygı olarak tanımlanan FoMO (Fear of Missing Out), başkalarının ne yaptığıyla sürekli ilgilenme isteğini ifade etmektedir (Przybylski vd., 2013). Çoğunlukla bireylerin iş sorumluluğundan kaçmak adına yaptıkları siber aylaklık (cyberloafing) ise bilgisayar ve internetin iş dışı amaçlarla kullanılmasını ifade etmektedir (Lim, 2002; Lim ve Teo, 2022).

Sosyal medya bağımlılığı, bireyin sosyal platformda günlük hayatını etkileyecek kadar fazla vakit geçirmesi anlamına gelmektedir (Grau vd., 2019). Ayrıca kullanıcıların arkadaş, takipçi ve beğeni sayısının sosyal bir başarı ya da popülerite olarak algılanması sosyal medya kullanımı tetiklemektedir (Köse ve Doğan, 2019). Öte yandan kullanıcılar başkalarıyla bağlantı kurmak istemediklerinde ya da bağlantılarını sonlandırmak istediklerinde sorun çıkabilmektedir (Fox ve Jennifer, 2015). Sosyal medyanın yoğun kullanımı ilişkilerde memnuniyeti azaltmakta ve ilişki içerisinde çatışmaları artırmaktadır (Bouffard vd., 2021).

Sosyal medya bağımlılığını artıran nedenlerden bir tanesi de algılanan sosyal destek ve psikolojik dayanıklılıktır. Bireyler sosyal çevrelerinden sosyal destek göremedikleri takdirde sosyal medyadan arkadaş aramaya başlayarak bağımlılık davranışı ortaya çıkmaktadır. Birey olumsuz deneyimlerle sağlıklı bir şekilde başa çıkabildiğinde sosyal medya bağımlılığı daha az ortaya çıkmaktadır (Bilgin ve Taş, 2018). Sosyal medya bağımlılığının bazı sonuçları bulunmaktadır. Sosyal medyada geçirilen fazla zaman, bireylerin kendilerine aşırı bilgi yüklemesine yol açmakta ve kişinin tükenmiş hissetmesine sebep olmaktadır. Daha yoğun kıskançlık duygusu yaşama ihtimalleri artırmakta ve bu da kaygı ve tükenmişlik duygularına yol açmaktadır (Liu ve Ma, 2020).

Problemlili sosyal medya kullanımının olumsuz etkilediği bir diğer alan eğitim ve öğrencilerdir. Öğrenciler sosyal medya nedeniyle okumaya ve yazmaya odaklanamadıklarını, sosyal medyanın onları tembelleştirdiğini düşündüklerini, sosyal medya bağımlılığının sosyal hayatlarını negatif yönde etkilediğini ve yalnız hissettirdiğini, güvenlikleri konusunda endişeli olduklarını belirtmişlerdir (Köse, 2016). Sosyal medya gerçekçi olmayan beklentileri artırarak öğrencilerin anksiyete, stres ve depresyon gibi rahatsızlıklardan etkilenmelerine sebep olmaktadır (Abbas vd., 2019). Ders çalışırken sosyal medya kullanan öğrenciler, kullanmayan öğrencilere göre daha düşük notlar alma eğilimindedir (Swar ve Hameed, 2017). Aşırı cep telefonu kullanımı

ve bağımlılığı sosyal izolasyona, kaygıya, bozulmuş uyku düzenine ve zayıf akademik performansa yol açabilmektedir (Notara vd., 2021).

Sosyal medyanın tüm dezavantajlarının yanı sıra insan kaynaklı tehlikelerin başında siber zorbalık ve çevrim içi istismar gelmektedir. Siber zorbalık, bilişim teknolojilerini kullanarak başkalarına zarar verme amacıyla gerçekleştirilen her türlü saldırganlık, bireylere yönelik alay etme, küçük düşürme ve taciz etme davranışlarını sergileme olarak tanımlanmaktadır (Ang, 2016). Siber zorbalığın kendini savunamayacak durumda olan, diğerlerine kıyasla daha güçsüz olan kişilere yönelik gerçekleştirildiği, dezavantajlı kişilere bilinçli ve sürekli tekrarlayan saldırılardan oluştuğu vurgulanmaktadır (Lucas-Molina vd., 2016). Bu noktadan hareketle zihin yetersizliği ve/veya otizm gibi gelişim yetersizliği (GY) bulunan kişilerin akranlarına kıyasla daha fazla risk altında olduğu görülmektedir (Iglesias vd., 2019). Araştırmalar GYO bireylerin yaklaşık %40'nın siber zorbalıktan etkilendiğini, saldırganlar için açık ve kolay hedef olarak görüldüklerini göstermektedir (Beckman vd., 2020; Philips ve Anderson, 2020). GYO bireylere ait içerikler sosyal medya içerisinde siber zorbalık ve çevrim içi istismar için bir malzemeye dönüşebilmektedir.

1.3.1 Çevrim içi istismar ve çevrim içi cinsel istismar

Sosyal medya ve internet kullanımının en tehlikeli çıktılarından biri çevrim içi istismardır. Çevrim içi istismar, dijital platformlar aracılığıyla gerçekleştirilen ve belirli bir kullanıcıyı ya da kullanıcıları hedef alarak saldırganlık, ev adresi, telefon numarası gibi kişisel bilgilerin kamuya açıklanması (doxing), bir başkasının adını veya profilini rızası olmadan kullanma, kullanıcıyı aşağılama ya da itibarını zedelemek için kamuya açık bir şekilde utandırma, cinsel tacizde bulunma gibi pek çok rahatsız edici istismar davranışları kapsayan bir geniş terimdir (Blackwell vd., 2017). Bu başlıkta ise siber zorbalıktan farklı olarak daha çok dijital ortamlarda cinsel istismara işaret eden çevrim içi cinsel istismar kavramı ele alınmıştır.

Alanyazında “çevrim içi istismar, çevrim içi cinsel istismar, dijital istismar, sanal cinsel istismar (child grooming, online grooming, cyber-grooming)” olarak da geçen çevrim içi cinsel istismar zorbalık davranışlarından ziyade dijital ortamlarda cinsel istismara (online sexual abuse) işaret etmektedir. Çevrim içi cinsel çocuk istismarı ise; çocuk cinsel istismarı materyallerini görüntüleme, toplama ve maddi kazanç istenciyle dağıtma,

çevrim içi ya da çevrim dışı cinsel eylemlere dahil etme amacı taşımaktadır (Özçalık ve Atakoğlu, 2020).

Nikolovska (2020) çevrim içi cinsel istismarı dört aşamada açıklamıştır. Bunlar; (1) erişim sağlama, (2) uyum kazanma, (3) cinsel istismar ve (4) istismarı sürdürme. Erişim sağlama aşamasında saldırgan ilk temasları kurar, çocuğu tanır ve değerlendirir. Uyum kazanma aşamasında saldırgan ile çocuk arkadaşlık kurma aşamasının bir uzantısı olarak okul ya da ev hayatı ile ilgili konuşmaktadır. Bu aşamada dostluk kurar, güven kazanır. Ardından evde kimlerin olduğunu öğrenip bir risk değerlendirmesi yapar. Cinsel istismar aşamasına geçtiğinde aşamasında ise saldırgan artık cinsel içerikler mesajlar yollar, buluşmaya çalışır. Sürdürme aşamasında ise çocuğu önce rüşvetlerle susturur, ardından tehdit ve şantajla istismarı devam ettirmeye çalışır. Bu süreç öyle hızlı gelişir ki ailenin fark etmesi çoğu zaman neredeyse imkansızdır. Bu istismarın en tehlikeli yanı ise görünmez oluşudur (Machimbarrena vd., 2018; Nikolovska, 2020). Çevrim içi istismarı görünmez kılan diğer etmen ise istismarın açık bir dille değil, gizli ve örtük diyaloglarla gerçekleşmesidir (Ehrmann vd., 2012; Machimbarrena vd., 2018; Nikolovska, 2020; Yıldız, 2021b).

Özellikle de çocukların erken yaşlardan itibaren dijital teknolojilere fazla maruz kalması, dijital güvenlik risklerini de beraberinde getirmektedir (Sari vd., 2024). Cinsel saldırganların kurbanlarını yalnızca oyun parklarında ya da okullarında avladıkları durum Bilgi Çağının başlamasıyla birlikte değişmiştir. Çünkü artık çocuklar akıllı telefonlar aracılığıyla kendi evlerinde, güvenli ortamlarında sanal olarak av durumuna gelebilmektedir (Hui vd., 2015). Bilgisayar teknolojisinde yaşanan gelişmeler, cinsel suçlulara, çocuk pornocularına, çocuk kaçakçılarına ve çocuk istismarcılarına hedeflerine ulaştırmayı kolaylaştırmaktadır. Çevrim içi cinsel istismarı tek seferlik cinsel taciz veya istismardan ayırt edebilmek için 3 bileşen bulunmalıdır. Bunlar (1) tekrar, (2) güvenin kötüye kullanımı ve (3) mağdur ile siber zorba arasındaki özel ilişkidir (Wachs vd., 2012). Çevrim içi cinsel istismar, geleneksel taciz biçimine kıyasla daha hızlı sonuçlarla gerçekleşmektedir. Dijital ortamın kullanım kolaylığı, minimum maliyet ve maksimum gizlilik bir araç olarak kullanılmaktadır (Hui vd., 2015). Bu süreçte ise çocuğun ya da çocuğa ait içeriklerin sosyal medyada erişilebilir olması en önemli risk faktörleri arasındadır (Machimbarrena vd., 2018; Nikolovska, 2020).

Çevrim içi istismar sürecindeki risk faktörleri incelendiğinde yetersiz özgün, patolojik sorunlar, cinsel işlev kaybı, toplumsal özellikler gibi saldırganla ilgili risk faktörleri bulunurken, yine toplumsal özellikler, dezavantajlı olma, güçsüz olma, aileyle ilgili faktörler gibi mağdurla ilgili risk faktörleri de söz konusudur. Mağdurla ilgili faktörler arasında aileyle ilişkili etmenler, ebeveyn davranışları, ailenin sosyo-ekonomik durumu, aile yapısı, çocuğun yetersizliği olup olmaması gibi etmenleri ifade eder (Soo ve Bodanovskaya, 2012). Anneler, babalara kıyasla dijital risklere karşı daha yüksek koruma seviyesine sahiptir. Ayrıca çekirdek aile yapısına sahip evli ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliliklerinin ve dijital güvenliklerinin daha iyi olduğu bilinmektedir (Kalkim vd., 2024). Ebeveynler, zamana ayak uydurmak, çocuklarına fırsatlar sunmak adına bilgisayar ve internetten çocuklarını uzak tutmak istemediklerini belirtse de çocuklarını dijital risklerden nasıl koruyacaklarını bilmemekle beraber çocuklarının sanal dünyada gezinmesi konusunda endişe duymaktadırlar (Canpolat ve Karadaş, 2024). Aileyle ilgili risk faktörleri arasında ebeveynlerin dijital güvenlik, mahremiyet ve tacizden korunma konusunda bilgi yetersizliği olması ve bilinçsiz sosyal medya kullanımlarıyla çocuklarını paylaşımları önemli güvenlik açığı oluşturabilmektedir (Cataldo vd., 2022; Cino, 2022; Eyryce, 2022; Tosuntaş ve Griffiths, 2024).

Çevrim içi istismar riskini artıracak davranışlardan bir tanesi de sharenting davranışıdır. Bir sonraki bölümde daha detaylı açıklanacak olan sharenting davranışı, çocukların potansiyel olarak hassas bilgilerinin ebeveynler tarafından sosyal medyada paylaşılmasını içermektedir. Bu hassas bilgiler çocuğun evini, okulunu, oyun alanlarını, çocuğun fiziksel ya da ruhsal sağlık sorunlarını içerebilmektedir. Bu verilerin bir kısmı çocukları kısa vadede (örneğin kötü niyetli kişiler tarafından hedef alınma) ve uzun vadede istenmeyen ilgiye maruz bırakabilmektedir (Lavorgna vd., 2023a).

1.3.2 Sharenting nedir?

Ebeveynlerin çocuklarının farklı gündelik hayatlarından fotoğraflarını çekmesi ve sosyal medya üzerinden paylaşması hızla artmaktadır (Brosch, 2016) ve bu hızlı artış “sharenting” kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. “Sharing” ve “parenting” ya da “share” ve “parenting” kelimelerinden türetilen “sharenting” kavramı “ebeveynin çocuğun bilgisi, fotoğrafını, özel anlarını çevrim içi olarak *çok sık* paylaşması” şeklinde tanımlanmaktadır (Urban Dictionary, 2012). Udenze ve Bode (2020) ise sharenting terimini “çocukların fotoğraflarının sosyal medyada çocuğun rızasıyla ya da rızası

olmadan paylaşılması” şeklinde ifade etmiştir. Steinberg sharenting kavramını ebeveynlerin aile ortamı dışında çocukları hakkında paylaşım yapmaları şeklinde tanımlarken, bu tanıma göre alanyazında kavramın Türkçesi olarak “paylaşan ana-babalık” ifadesi kullanılmıştır (UNICEF, 2024). Vikipedi sözlüğünde (2025) ise bu terimin Türkçe karşılığı için “paylaşılan ebeveynlik” terimini kullanmış ve ebeveynlerin çocukları hakkında *hassas içerikleri* internette yayınlaması şeklinde tanımlamıştır. Nottingham (2019) ise sharenting terimini ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili bilgileri sosyal medyada *aşırı şekilde* paylaşması olarak tanımlamış, sosyal medyanın “her zaman çevrim içi” olma kültürünün sonucu olarak ebeveynlerin “çok sık” ve/veya “aşırı” şekilde paylaşım yapmaları durumunda kullanılan bir terim olarak tanımlamıştır. Bu duruma bazı kaynaklarda “oversharenting” (aşırı paylaşım) de denmektedir (Bessant, 2018; Blum-Ross, 2015; Stienberg, 2016).

Sharenting kavramının tarihsel sürecine baktığımızda terim, Steven Leckhart adlı bir yazar tarafından Wall Street gazetesinde 2012’de ilk olarak “oversharenting” olarak kullanılmıştır. Sharenting, ebeveynlerin sosyal medyada çocukları ile ilgili paylaşım yapma eğilimlerini ifade etmekte, “oversharenting” ise bu paylaşımların aşırılığına vurgu yapmaktadır (Leckart, 2012; Maraşlı vd., 2016). 2012 yılında Urban Dictionary sharenting kavramını ebeveynlerin çocuklarına ilişkin *çok fazla sayıda* bilgi, görsel ve her türlü belgeyi sosyal medyada paylaşması olarak tanımlamıştır (Urban Dictionary, 2012). 2013 yılında Collins Dictionary tanımında ise “ebeveynin çocuğuyla ilgili çok ayrıntılı bilgileri düzenli olarak sosyal medya platformlarında paylaşma pratiği” şeklindedir (Collins Dictionary, 2013). Sharenting Collins Dictionary tarafından 2016 yılında yılın kelimeleri arasına girdi (Collins Dictionary, 2016).

Tanımlandığından bu yana hızla ilgi görmeye başlayan kavram, 2015 yılında CBS New York sharenting davranışının risklerine karşın ebeveynleri uyarmak adına video yayınladı (CBS New York, 2015). 2016 yılında 18 yaşındaki bir genç, ebeveynlerine, 500 fotoğrafının rızasız olarak paylaşımlarına karşın dava açtı. Bu haber kavramın yayılmasına sebep oldu ve ebeveynlerin paylaşımlarını gözden geçirmesine neden oldu (May, 2016). Nitekim sharenting’in riskli sonuçlarından biri ebeveynlerin çocukları adına dijital izler oluşturmalarıdır (Mascheroni vd., 2023). Çocukların rızası alınmadan oluşturulan bu dijital kimlik gizlilik ve mahremiyet kavramını ihlal edebilmektedir. Bu noktada sharenting kavramının esas olarak ebeveynlerin çocuklarının görsellerini sosyal

medyada paylaşmadan duramamasına vurgu yaptığı belirtilmektedir (Baştemur vd., 2021).

Sharenting, tanımsal anlamda pek çok farklı şekilde açıklansa da ebeveynin ya da bakım verenin 0-17 yaş aralığında çocuk hakkında sosyal medya platformlarında görsel ya da yazılı olarak bilgi paylaşmasını tanımlar (Stephenson vd., 2024). Brosch (2018) ise “sharenting” kavramını, ebeveynlerin sosyal medya üzerinden fotoğraf, video ve paylaşımlar ile çocukları hakkında pek çok bilgiyi kamuya açık hale getirmesi ve bu durumun *çocukların mahremiyetlerini ihlal etmesi* olarak tanımlamaktadır. Brosch (2016)’a göre, sosyal medya paylaşım düzeyini ölçmek için çocuk hakkında paylaşılan bilginin a) miktarı, b) sıklığı, c) içeriğı ve d) içeriğı görenler (güvenlik) olmak üzere dört boyutun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Paylaşılan bilgilerin içeriğı, miktarı ve sıklığı ebeveynlerin “sharenting” davranışlarının düzeylerini belirlemeye olanak tanımaktadır. Son boyut olan güvenlik boyutu ise, sosyal medya platformlarının gizlilik ayarları ile ilgilidir. Herkese açık olan hesaplar, paylaşılan içerikleri herkesin görmesi anlamına gelmektedir. Ancak, paylaşımları yalnızca arkadaşlarla sınırlamak bile yeterli olmamaktadır çünkü kişi listesinden binlerce insanla yakın arkadaş olmak imkansızdır (Brosch, 2016).

Tüm bu tanımlarda görüleceğı gibi sharenting sadece ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşmasını değıl, *kişisel bilgilerini paylaşmayı ve *çok sık paylaşmayı ve *bilgileri kamuya açık hale getirmeyi vurgulayan, mahremiyet ihlali riskine dikkat çeken tartışmalı bir kavramdır (Bessant, 2018; Blum-Ross, 2015; Brosch, 2018; Steinberg, 2016; Mascheroni vd., 2023; Urban Dictionary, 2012). Alanyazındaki tüm tanımlar ışığında, özel eğitim disiplini ve dezavantajlı çocuklar bağlamında sharenting kavramı şöyle tanımlanabilir: ***“Ebeveynlerin çocuklarının kişisel bilgilerini, görüntülerini, belgelerini vb. rızası olsun ya da olmasın, sosyal medyada paylaşarak bu bilgileri diğerk kişilerce erişilebilir hale getirmektir. Sharenting davranışı paylaşımın sıklığı ve içeriğıne bağılı olarak önemli bir mahremiyet ihlalini ve güvenlik riskini beraberinde getirebilir.”***

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşma davranışları daha önceden de çalışılmış olsa da “sharenting” kavramına ilk kez 2015 yılında yürütölen araştırmada rastlandığı belirtilmektedir (Blum-Ross, 2015; Kopuz vd., 2021; Kopuz vd., 2022). Ülkemizde rastlanan ilk akademik çalışma ise 2016 yılındadır (Maraşlı vd., 2016; Kopuz

vd., 2021; Kopuz vd., 2022). Çalışma, ebeveynlerin sosyal medya paylaşım sıklıklarını ve içeriklerini incelemiştir.

Çevrim içi istismarcılar, ücretsiz erişim sağlanan sosyal medya platformları sayesinde ergenlerle yüz yüze iletişim kurma fırsatı yakalamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının çevrim içi ortamlarda güvenliğini sağlamak adına aile ile geçirilen zamanı artırması, çocuklarını grup aktivitelerine dahil etmesi, güncel çevrim içi cinsel istismar vakalarından haberdar olması, internet ve sosyal medya platformlarıyla ilgili bazı kısıtlamalar sunması önerilmektedir (Dorasamy vd., 2021). Ebeveynlerin uygun olmayan sosyal medya paylaşımlarının riskli çıktılarını önlemenin yolu önce ebeveynlerin riskli sharenting davranışlarını (sıklık, içerik, davranış biçimi) incelemektir. Buna dayalı olarak ebeveynleri güçlendirmeye yönelik dijital güvenlik ve uygun sosyal medya kullanımı eğitimleri düzenlenmelidir. GYO çocuklarına akranlarına kıyasla daha fazla çevrim içi istismar riski taşımaları (Normand ve Sallafranque-St-Louis, 2016; Iglesias vd., 2019), benzer şekilde bu çocukların ebeveynleri de diğer ebeveynlere kıyasla daha savunmasız bir grubu oluşturmakta, bu konuda yoğun anksiyete ve kaygı yaşamaktadırlar (Goggin ve Ellis, 2020; Ali vd., 2023).

1.4 Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklar ve Sosyal Medya

Bireysel özellikleri, gelişim özellikleri ve eğitsel yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren ve bu farklılıklar nedeniyle özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler “yetersizliği olan bireyleri” ifade etmektedir (Heward vd., 2018). Bu bireyler arasında uyumsal davranışlar ve yaşamsal beceriler açısından en dezavantajlı grubun ise bilişsel ve sosyal özellikleri nedeniyle “GYO bireyler”in oluşturduğu söylenebilir (Mefford vd., 2012; Milton ve Martin, 2017).

Gelişim yetersizlik şemsiye terimi altında fiziksel ve zihinsel güçlüklerle karakterize bir dizi yetersizlik yer almaktadır. GY, beyin gelişimini koordine eden mekanizmanın genetik, çevresel, travmatik ya da hipoksi-iskemik nedenlerle bozulması sonucunda bilişsel, davranışsal, duygusal ve motor gelişimde sorun yaşanmasıdır (Hız, 2023). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabının son versiyonunda (DSM-5) eğitimde “gelişim yetersizliği” olarak kullanılan bu yetersizlik bir kategori olarak ele alınmamakta, bu grup “nörogelişimsel bozukluk” olarak sınıflandırılmaktadır. Bu grupta otizm spektrum bozukluğu (OSB), zihin yetersizliği, öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve

hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma bozukluğu (iletişim bozuklukları) ile stereotipik motor veya koordinasyon bozuklukları yer almaktadır (APA, 2013).

Gelişim yetersizliği ise 22 yaşından önce belirgin zihinsel ya da fiziksel bozukluklara bağlı olarak ortaya çıkan genellikle yaşam boyu devam eden yetersizliklerdir. Bireyin öz bakım, alıcı ve ifade edici dil becerisi, öğrenme, kendini yönetme, bağımsız yaşama ve ekonomik yeterlilik gibi temel yaşam faaliyetlerinde önemli derece kısıtlamalara neden olmaktadır (APA, 2013; Delaware Developmental Disabilities Council, 2000). Bu yetersizlik grubunda en sık karşılaşılan yetersizlik türleri zihin yetersizliği ve OSB'dir. Bu çalışmada 'gelişim yetersizliği' terimiyle zihin yetersizliği, OSB, öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu işaret edilmiştir.

Bilinenin aksine GYO bireylerin önemli bir kısmı aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Bu bireylerin sosyal medya kullanımına ilişkin bir derleme çalışmasının içerik analizi sonucunda önce çıkan tema 'güvenlik ve koruma' olmuştur (Caton ve Chapman, 2016). Kendileri sosyal medya kullanıcısı olduğu gibi GYO bireylerin ebeveynleri de aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Ebeveynlerin sosyal medya paylaşım davranışlarının ifade eden sharenting davranışlarının incelendiği araştırmalar da ebeveynlerin veri mahremiyeti konusundaki bilgi yetersizliği ve çocuklarına ilişkin kaygı ve endişelere odaklanmaktadır (Goggin ve Ellis, 2020). İzleyen başlıklarda GYO çocukların ve ebeveynlerinin sosyal medya kullanımlarına ilişkin bilgi sunulmuştur.

1.4.1 Gelişim yetersizliği olan çocukların sosyal medya kullanımı

Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verilerine göre (TÜİK, 2024b), 6-15 yaş aralığındaki çocukların internet kullanımı 2021 yılında %82,7'ken 2024 yılında bu oran %91,3'ye yükselmiştir. Çocukların %66,1'i sosyal medya kullanmaktadır. 6-10 yaş grubunun %53,5'i, 11-15 yaş grubunun %79,0'ı sosyal medya kullanmaktadır. Sosyal medya kullanan çocukların %97,9'ı düzenli kullanmaktadır. Avrupa'da yürütülen çalışmalar incelendiğinde 2024 yılının verilerine göre GYO bireylerin %87,2'si internet kullandığı görülmüştür. 16-74 yaş arasındaki GYO bireyler interneti en çok bilgiye ulaşmak, telefonla konuşmak ya da görüntülü aramalar yapmak, internet bankacılığı hizmetinden yararlanmak, sağlık bilgilerine ulaşmak adına kullanmaktadır. Türkiye'deki GYO bireylerin yaklaşık %70'e yakın bir kısmı interneti, yaklaşık %50'sinden fazlası ise sosyal medyayı kullanmaktadır (Eurostat, 2024). Kanada'da bulunan GYO bireylerin ise

%80'i internet kullanmakta ve %57'si çevrim içi aktivitelerde sorun yaşamaktadır (Statistics Canada, 2024).

Çocuklar sosyal medyayı en çok arkadaş ve aile üyeleriyle iletişimi sürdürmek, bilgiye erişim sağlamak, öğrenime destek olmak, fotoğraf paylaşmak, oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır (Badri vd., 2017; Üstündağ, 2020; Baron-Polańczyk, 2021). Kız çocukları daha çok fotoğraf, video, içerik paylaşmak için kullanırken erkek çocuklar kız çocuklarından daha fazla oyun oynamak amacıyla kullanmaktadır. Kız çocukları iletişimde kalmanın kolay olduğunu düşündüğü için sosyal medya kullanmaktayken erkek çocuklar ise başkalarıyla nerede ve ne zaman olursa olsun iletişimde kalmayı sağladığı için kullanmaktadır (Gray, 2018).

GYO çocuklar ve gençler interneti ve sosyal medyayı müzik dinlemek, oyun oynamak, haber okumak, mail yazmak, film klipleri izlemek, sosyal iletişim, arkadaş ve aile ile iletişimde kalmak, sosyal medya kullanmak, yardım almak, iş aramak, çevrim içi bankacılık, alış veriş, ve bilgi almak amaçları ile kullanmaktadır (Guo vd., 2005; Caton ve Chapman, 2016; Dobransky ve Hargittai, 2016; Chiner vd., 2017; Alfredsson Agren vd., 2020). Video indirme, oyun oynama, ürettiklerini paylaşma, inceleme yazıları yazma, blog yazıları paylaşma gibi davranışlar, GYO bireylerin toplumla başa çıkma ve kendilerini ifade etmelerine yardımcı olmaktadır (Dobransky ve Hargittai, 2016). Türkiye'de yapılan bir araştırmaya göre ise GYO ve sosyal medya kullanan çocuklar gün içerisinde en çok sosyal medyada gezinerek, oyun oynayarak, sohbet ederek ve fotoğraf çekerek zaman geçirmektedir. Sosyal medyayı ise arkadaşlarını takip etmek, sohbet etmek, zaman geçirmek, arkadaş edinmek ve oyun oynamak amaçları ile kullanmaktadır (Kocamaz vd., 2021). GYO bireylerin internet ve sosyal medya kullanım motivasyonu eğlence ve bilgi edinmeden çok çevrim dışı bağlantılarını sürdürme isteğiyle ilgilidir (Viluckiene, 2015). OSB olan ergenler interneti en çok televizyon programları, video oyunları, araştırma yapma/bilgi alma, eğlence için kullanmaktadır (Kuo vd., 2014). İnternetle ilgili bilgileri genellikle kendileri öğrenmekte, arkadaşlarından bilgi almaktadır (Guo vd, 2005). Çocuklar internet kullanırken okuma, yazma ve heceleme, dijital ortamdaki değişimlere ayak uydurma, internetten erişilen bilgileri anlamakta zorluk yaşamaktadır. Genellikle yaşadıkları sorunlarda başkalarından yardım almaktadırlar (Borgström vd., 2019; Ågren vd., 2020). Otizmlı çocukların, otizmlı olmayan çocuklara kıyasla çevrim içi güvenlik risk yönetimi yapma olasılığı daha azdır.

Otizimli çocukların çevrim içi kendilerini korumak adına strateji kullanma olasılıkları otizimli olmayan çocuklara kıyasla 8 kat daha düşük olduğu, aynı şekilde otizimli çocuk sahibi ebeveynlerin, otizimli çocuğu olmayan ebeveynlere göre daha az ebeveyn güvenlik yönetimi uyguladığı görülmüştür (Macmillan vd., 2020).

Çevrim içi cinsel istismar GYO bireylerin sosyal medya ve internet kullanımında yaşadığı sorunlardan biridir (Borgström, 2019). GYO bireylerin çevrim içi istismar risk faktörlerini; cinsel veya fiziksel tacizin daha yaygın olması ve genel olarak kurban olma deneyimleri, cinsel eğitim -özellikle tacizden korunma- eksikliği, rıza gösterme veya rızayı ifade etme, taciz durumunu tanımı, depresif semptom olasılığının yüksek olması, sosyal izolasyon, reddedilme algısı, romantik ve cinsel partnerlerle birlikte olma fırsatlarının az olması, yalnızken çevrim içi ve çevrim dışı yabancıların arkadaşlığını arama durumları etkilemektedir (Normand ve Sallafranque-St-Louis, 2016). Gelişim yetersizliğe sahip çocukların yeni teknolojilere ve sosyal medyaya erişimleri daha kısıtlı olmasına rağmen çevrim içi istismar oranları tipik gelişen akranlarına benzemektedir (Iglesias vd., 2019). En yaygın problemler; bir grup veya etkinlikten engellenmek, hoş olmayan şeyler söylenmesi/hakaret edilmesi, tehdit edilmek, almak istemedikleri cinsel fotoğraf veya videoların gönderilmesi, pişman oldukları mesajlar ve/veya fotoğraflar göndermek şeklindedir (Chiner vd., 2017; Borgström, 2023). OSB olan bireyler, dijital medyada daha pasif tüketici olma özelliği göstermektedir. Akranları sosyal medyada daha çok sosyal etkileşim içeren platformları tercih ederken OSB olan bireyler pasif tüketici olarak keyif alabilecekleri sosyal medya platformlarını daha fazla kullanmaktadır (Alhujaili vd., 2022). OSB olan ergenlerin sosyal medya kullanımını arkadaşlık ilişkilerinin kalitesini de etkilemektedir. Düşük kaygı seviyesine sahip olan OSB'li ergenler, sosyal medya kullanımından daha fazla fayda sağlamaktadır (Van Schalkwyh vd., 2017). OSB olan bireyler, çevrim içi şekilde sosyalleşebilmekte, çevrim dışı ilişkilerini çevrim içi şekilde sürdürmektedir (Gillespie-Smith vd., 2021)..

Just ve Berg (2017) ebeveynlerin OSB olan çocuklarının internet kullanımı sırasında nelerden endişelendiklerini ve korumaya çalıştıklarını araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, ebeveynler çocuklarının yabancıları arkadaşlarından ayırt edebilme becerilerine karşı endişeli olduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca çocuklarının istismara karşı daha hassas olduklarını, çocuklarının kendilerini ya da başkalarını paylaşırken riskleri tahmin etmekte zorlandıklarını, şaka ve alayları anlamak gibi sosyal becerilerinin

düşük olduğunu söylemişlerdir. OSB olan çocukların oyun oynama, şifreleri akılda tutma ve hesap açma gibi teknik ve hafıza gerektiren becerilerini güçlü bulmuşlardır. Ancak ebeveynler, çocukların yüksek performans gösterdiği güncel teknolojiyi kullanma konusunda kendilerini yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler özellikle otizmlili çocuklarının teknoloji kullanım süresi ile ilgili endişe duymaktadır (Laurie vd., 2019). Otizmlili çocuk sahibi ebeveynler ise çocuklarının medya kullanımında tanılarından dolayı sosyal izolasyon konusunda tipik gelişim gösteren çocuğu olan ebeveynlere göre daha fazla farkındalık sahibidir (Suresh ve Tiwari, 2023). Türkiye’de yapılan bir çalışmada ise özel gereksinimli öğrencilerin sosyal medya kullanımları incelenmiş ve ebeveynlerin çocuklarının sosyal medya kullanım davranışlarını eleştirdiği, bu eleştirilerin ana nedeninin ise zararlı ve olumsuz içerikler olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveynler önlem olarak bazı sosyal medya platformlarının kullanılmasını istememektedir (Özey ve Kılınç, 2023).

1.4.2 Ebeveynlerin sosyal medya kullanımı ve sharenting

Sosyal medya kullanımının artmasıyla ebeveynlik paylaşımları da artmaya başlamıştır. Ebeveynler, sosyal medyayı farklı amaç ve motivasyonlarla kullanmaktadırlar. Sosyal medya aracılığıyla ebeveynler hem kendileri hakkında bilgi vermek hem de çocukları hakkında bilgi vermek adına paylaşım yapmaktadırlar. Çocukları hakkında paylaşılan bilgiler genellikle fotoğraf ve video aracılığıyla olmaktadır. Ebeveynler çocuklar için ürün önerisi yapmak, çocuğa yönelik şiddet davranışlarına karşı duyarlılığı artırmak ve çocukları ile ilgili güzel şeyleri paylaşmak, arkadaşları tarafından takdir edilmek, çocuğa yönelik uygun olmayan eğitimi paylaşmak adına gönderi paylaştıklarını belirtmişleridir (Maraşlı vd., 2016).

Türkiye’deki yapılan bir çalışmada ebeveynlerin sosyal medya risklerinin farkında olduklarını ancak yine de takdir edilme istekleri bu farkındalığın önüne geçtiği sonucuna ulaşılmıştır (Omur ve Uyar, 2022). Benzer şekilde ebeveynin eğitim düzeyinin çocuğunu sosyal medyada paylaşma düzeyini etkilemediği ancak ebeveyn yaşı büyüdükçe ve çocuk sayısı arttıkça çocuklarını sosyal medyada paylaşma düzeyi azaldığı, özellikle ebeveynliğin ilk altı yılında daha çok paylaşım yapıldığı görülmüştür (Kopuz, 2021). Buna karşın Aslan (2022), çalışmasında üniversite mezunu olan ebeveynlerin paylaşım motivasyon düzeylerinin, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu ebeveynlere göre daha yüksek olduğunu; daha düşük seviyede aylık gelire sahip ebeveynlerin risk farkındalık

düzeylerinin, daha yüksek seviyede gelire sahip ebeveynlere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Latipah ve diğerleri (2020) milenyum ebeveynlerin sharenting davranışlarının motivasyonlarını araştırdığı çalışmada, ebeveynlerin onay ve destek almak, çocuk bakımı becerilerini göstermek, sosyal katılımı sağlamak ve anıları belgelemek adına paylaşım yaptıklarını ortaya koymuştur. Omur ve Uyar (2022), ise araştırmasında ebeveynler sosyal medyada çocuklarını paylaşma nedenlerinin mutlu hissetmek, anı biriktirmek ve mutlu olunan anların sevdikleri ile paylaşmak olduğunu belirtmişlerdir. Andersson ve Nilsson (2022), yaptığı araştırmada İsveçli ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşma nedenlerinin; aile ve arkadaşlar ile iletişimde kalmak, aile yaşamlarını göstermek ve haberdar etmek, anıları saklamak olduğunu belirtmiştir. Aslan (2022) araştırmasında sosyal medyada çocuklarını paylaşan ebeveynlerin sosyal destek, ebeveynlik deneyimleri, ebeveynin kabul ve onay ihtiyacı motivasyonlarına sahip olduklarını göstermektedir. Blum-Ross ve Livingstone (2017), özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada çocuklarını paylaşma davranışını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin paylaşım yapma nedenlerinin kendine zaman ayırma, karşılıklı bilgi edinme (sosyal hizmetler, sağlık hizmeti ve okullar), deneyim paylaşma, destek sağlama ve farkındalık kazanma olduğu ortaya konmuştur.

Evcimen ve arkadaşlarının (2024) özel gereksinimli çocuk sahibi ebeveynlerin dijital ebeveynlik kavramına ilişkin farkındalıklarını araştırdıkları çalışmada ebeveynlerin çoğu dijital ebeveynliği teknolojik kullanımla ilişkilendirmiş, diğerleri ise sanal ortamın risklerle ve tehlikelerle dolu olduğunu bildirmiştir. Bazı ebeveynler dijital ebeveynliği bilgiye kolay erişim sağlamak olarak nitelendirirken bazıları da herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Altındağ Kumaş ve Sardohan Yıldırım (2024) yaptıkları çalışmada ise özel gereksinimli çocuk sahibi ebeveynlerin dijital medyaya karşı olumlu bir bakış açısına sahip olduğunu ancak dijital ebeveynlik öz yeterliliklerinin çocuklarını dijital ortamda yönlendirmek ve desteklemek için yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle öğrenme güçlüğü tanısı olan çocukların ebeveynleri diğer yetersizlik tanısı olan gruplara göre daha yüksek dijital ebeveynlik farkındalığına sahip görünmektedir.

Sosyal medyada kullanılan etiketler ise özel gereksinimli çocuk sahibi ebeveynlere duygusal destek sağlamakta, sosyal medyadaki topluluklar sayesinde bağ kurmalarına olanak sağlamaktadır (Khasawneh, 2024). Gruebner ve arkadaşlarının (2022) yaptığı

derleme çalışmasında özel gereksinimli çocuk sahibi ebeveynlerin çevrim içi ortamda, çevrim dışı ortama göre daha az yargılandığını belirtmektedir. Ebeveynler bu doğrultuda benzer yaş ve tanıya sahip çocukların ebeveynleriyle sosyal medya üzerinden gerek coğrafi konumları gerek çocuklarının tanılarını dikkate alarak sayfalar açarak daha deneyimli ebeveynlerle daha az deneyimli ebeveynlerim çevrim içi etkileşimini sağlamaktadır (Ammari vd., 2014). Genel olarak GYO çocuk sahibi ebeveynler sosyal medyayı öncelikle bilgi edinmek ve sosyal destek sağlama adına kullandığını belirtmektedirler. Aynı zamanda ebeveynler profesyonellerden randevu almak, ikinci bir görüş almak, aile ve arkadaşlar ile iletişim kurmak adına da kullanmaktadır. GYO çocuk sahibi olan bazı ebeveynler ise sosyal medyayı sosyal destek almanın yanı sıra, ebeveyn olmanın olumlu özelliklerini paylaşmak, bir çocuğun başarıları hakkında bilgi paylaşmak adına da paylaşım yapmaktadır (Ammari vd., 2014). GYO çocuk sahibi ebeveynler internet aracılığıyla çocuklarının sağlık ve eğitimleri ile ilgili bilgi almakta, genel ebeveynlik bilgilerini edinmektedir (Zeng ve Cheatham, 2017). Nadir hastalığa sahip özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynler ise internet ve sosyal medya kullanımıyla çocuklarının durumu ve bakımı hakkında daha fazla anlayışa sahip olmakta ve diğer ebeveynlerle bir destek sistemi oluşturmaktadır (Nicholl vd., 2017).

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada ne şekilde paylaştıkları, bu paylaşımların içeriği ve bu paylaşım karar verirken nelere dikkat ettikleri de farklılık göstermektedir. Baştemur ve diğerleri (2021) araştırmasında ebeveynlerin profillerinin %83'ünde çocuklarının fotoğraflarının bulunduğunu, %50'sinde çocuğun yalnız olduğu fotoğrafların, %11,9'unda çocuğun özel bilgilerinin olduğu fotoğrafların, %2,8'inde çocuğun özel kıyafetli fotoğrafların (mayo, bikini, iç çamaşırı gibi), %31,7'inde ürün tanıtımı yapılan fotoğrafların, %27,9'unda anne ile beraber olan fotoğrafların, %2,1'inde baba ile beraber olan fotoğrafların bulunduğu ortaya koymuştur. Brosch (2016), ebeveynleri tarafından paylaşılan 0-8 yaş aralığındaki çocukların fotoğraflarını incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre çocuklar günlük yaşamda (%45), dışarıda (%29), özel günlerde (%21,7), utanç verici şekilde (%3,7) ve profesyonel olarak (%0,8) paylaşılmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin sosyal medya hesabındaki arkadaş sayısı ile paylaşılan gönderi sayısı arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Ammari vd., (2014) ise ebeveynlerin sosyal medyada GYO çocuklarını paylaşırken mizahı kullandığını, bu mizahın günlük karşılaşılan zorluklarla başa çıkmanın bir aracı kullandığını belirtmiştir.

Ebeveynler, olumsuz bir şey paylaşmaktan endişe duymakta, daha çok olumlu şeyler paylaşmaya çalışmaktadır.

Ebeveynlerin çocuklarının fotoğraflarını ne sıklıkla paylaşacakları ve kiminle paylaşacakları değişkenlik göstermekle beraber paylaşımlara büyük ölçüde anneler karar vermektedir (Ammari vd., 2015). Ebeveynler, çocuklarının fotoğraflarını paylaşma konusunda endişeli olabilmektedirler. Babalar, özellikle kız çocuklarının paylaşılması ve cinsel açıdan müstehcen olarak yorumlanması konusunda endişe duyarken (Ammari vd., 2015), ebeveynler genel anlamda çocuklarının gönderilerinin yanlış kişilerin eline geçmesi konusunda endişe duymaktadırlar (Andersson ve Nilsson, 2022). GYO çocukların ebeveynleri ise bu konuda diğer ebeveynlere kıyasla daha fazla kaygı ve endişe duymaktadır (Ali vd., 2023).

GYO çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımı üzerinde bazı endişeleri bulunmaktadır. Bunlar arasında teknoloji bağımlılığı, fiziksel ve sanal dünya ayrımını yapmakta yetersizlik, cinsel istismara uğrama ihtimalleri, çocuklarından yararlanmak isteyen yabancılara maruz kalma ihtimalleri, uykusuzluk problemleri, göz sağlığına zararlı olması, zaman kaybına yol açması, iletişim ve sosyal davranışlarının azalması, saldırganlık, hareketsiz yaşam ve beraberinde getireceği duruş bozuklukları, çocuklarının sosyal medyadaki sağlıklı akranlarına özenmesi, zararlı içeriklere maruz kalması, kötü alışkanlıklar kazanması, ders çalışmalarını aksatmaları gibi endişeleri bulunmaktadır (Kocamaz vd., 2021; Suresh ve Tiwari, 2023; Evcimen vd., 2024). Ebeveynler çocuklarının sosyal medya kullanımında kandırılma, risk alma, sıkıntıyla karşı karşıya kalma konularında endişelenmektedir (Sorbring vd., 2017).

1.5 Gelişim Yetersizliği Olan Çocukların Dijital Güvenliği: Sosyal Medyanın Güvenli Kullanımı

Bilgi ve iletişimde yaşanan teknolojilerin gelişmesi, dijital ortamlarda üretilen ve saklanan bilginin artması, bilgilerin güvenliğine ilişkin pek çok risk ve tehdidi de beraberinde getirmektedir. Dijital veri güvenliğine ilişkin riskler, maddi zararlara ya da hayati tehlikelere sebep olabilmektedir (Yılmaz vd., 2016). Bu bağlamda dijital güvenliğin bazı boyutları bulunmaktadır. Bunlar; bilgi güvenliği, sosyal ağ güvenliği ve cihaz güvenliği şeklinde sınıflandırılabilir (Hassan ve Hijazi, 2017).

Sosyal ağ güvenliğinin; bilgilerin bütünlüğü, kullanılabilirliği ve gizliliği olmak üzere üç amacı bulunmaktadır. Bilgi bütünlüğü, kullanıcı verilerinin değiştirilemeyeceği ve

kullanıcı tarafından oluşturulan orijinal haliyle aynı kalacağı anlamına gelmektedir. Veri kullanılabilirliği, kullanıcıların yetkilendirilmesi halinde verilere istedikleri zaman erişim sağlanması anlamına gelmektedir. Veri gizliliği ya da bilgi gizliliği ise verilerin sosyal ağlarda kullanılma amacını taşımaktadır. Hangi verilerin üçüncü bir tarafla paylaşılıp paylaşılmayacağını belirlemektedir (Chang vd., 2023).

Cihaz güvenliği hem donanımsal olarak cihazın hem de içerisinde yer alan bilgi, belge ve hatta ağların güvenliğidir. Cihazın korunmasında antivirüs ve zararlı yazılımları önleyen koruyucu araçlar kullanılabilir, donanımsal olarak cihaz hava koşulları ve çevresel risklerden korunabilir (Acquisti vd., 2007; Newman, 2009). *Bilgi güvenliği* ise, elektronik ortamda verilerin ya da bilgilerin saklanması ve izinsiz erişimlerden korumak için kullanılan araçlar ve uygulamalardır (Canberk ve Sağıroğlu, 2006; Craigen, Diakun-Thibault ve Purse, 2014). Bilginin kötü niyetli kişilerin eline geçmesi; kişinin telefonunun, e-posta şifrelerinin, adres bilgilerinin, özel fotoğraf ve videolarının ele geçirilmesi yoluyla dijital güvenlik tehdidinin oluşmasıdır (Yalman, 2014).

Livingstone ve Haddon (2008), özellikle çocuklarla ilgili çevrim içi riskleri belirlerken 4 kategoriye sınıflandırmıştır. Bunlar; *a) içeriğe ilişkin riskler, b) temasa ilişkin riskler, c) reklama ilişkin riskler, d) gizliliğe ilişkin riskler* şeklinde sıralanabilir. İçeriğe ilişkin riskler arasında yasadışı ve zarar verme potansiyeli olan içeriklere maruz kalma; cinsellik, şiddet, nefret ve yanlış bilgiler içeren; intihar, uyuşturucu, anoreksi gibi zorlayıcı içerik örneklerini barındıran risklerdir. Temasa ilişkin riskler; yabancı kişilerle iletişime geçme ve çevrim içi istismardır. Reklama dayalı riskler ise aldatıcı reklamlar ile bireylerin dolandırılmasını, kumar ve yasa dışı indirmeleri ifade etmektedir. Gizlilik riskleri ise; kişisel bilgilerin paylaşılmasını, mahremiyet ihlalini ve kişilerin özel bilgilerinin ele geçirilmesini ifade etmektedir (Livingstone ve Haddon, 2008; Yassıbaş, 2023). Bu noktada gizlilik riskleri sharenting davranışları sonucu ebeveyn eliyle ortaya çıkabilmektedir. Ebeveynlerine çocuklarına ait kişisel bilgi ve görüntüleri sosyal medyada paylaşması kötü niyetli kişilere davetiye çıkarabilmektedir.

GYO çocuk sahibi ebeveynlerden bazıları, dijital dünya ve internetin olası risklerine karşı çocuklarının çevrim içi aktivitelerini denetlemektedir. Bazı ebeveynler sınırlı kullanım yolunu kullanırken bazı ebeveynler ise belirli web sitelerine olan erişimleri engellemektedir. Ancak bazı ebeveynler ise herhangi bir önlem almamaktadır (Evcimen vd., 2024). Kocamaz ve arkadaşlarının (2021) yaptığı çalışmada ise GYO çocuk sahibi

ebeveynlerin %66,5'inin ebeveyn filtresi kullanmadığını, %65'inin çocuklarının girdiği internet sitelerini kontrol ettiğini, %56'sının ise internetteki bazı içeriklerini yasakladığını belirtmektedir.

Ebeveynler sanal dünyanın risklerinin farkında olsalar ve endişe duysalar da çocuklarını dijital risklerden nasıl koruyacakları hakkında bilgi sahibi değildirler (Canpolat ve Karadaş, 2024). Ebeveynler dijital güvenlikle ilgili bilgileri pek çok kaynaktan almaktadır ancak uzman kaynaklardan yararlanan ebeveynlerin dijital becerileri daha yüksek olmakla beraber bilgileri kişiler arası kaynaklardan edinen ebeveynler daha düşük becerilere sahiptir. Anneler ise dijital güvenlik alanında babalara güvenmekte ve onlara baş vurmaktadır. Bu noktada annelerin dijital okuryazarlık seviyelerinin artırılması önerilmektedir (Dedkova vd., 2022). GYO çocuk sahibi ebeveynler ise çocukları ile ilgili bilgileri genellikle interneti kullanmaktadır. Ebeveynlere etkili ve anlamlı çevrim içi bilgilere ulaşmak adına öğretim sunulması önerilmektedir (Zeng ve Cheatham, 2017). Bu noktada dijital güvenlikle ilgili bilgilerin Genel olarak çevrim içi tehlikelerden korunmak adına hükümet, akademik kurumlar ve teknoloji hizmet sağlayıcıları arasında iş birliği oluşturulması ve ebeveynlere dijital güvenlik konusunda kapsamlı eğitim verilmesi gerekmektedir. Ebeveynlerin dijital güvenlik konusundaki farkındalıklarını ve becerilerini artırarak çocuklarını çevrim içi risklerden korumaları sağlanmalıdır (Sari vd., 2024). Dijital platformlar ve araçlar, GYO çocuklar için önemli faydalar sağlamasına karşın ebeveynler tarafından kontrol edilemez veya yönetilemezse bu durum hem çocuk için hem ebeveyn için çevrim içi riskleri doğurabilmektedir.

GYO çocuk sahibi ebeveynlerin dijital yeterliliklerini artırmak adına özel eğitimle ilgili politikalarda dijital platform ve araçlarla ilgili ebeveynlere zorunlu bir eğitim hizmeti sağlanmalıdır (Evcimen vd., 2024). GYO bireylerin dijital güvenliğinin sağlanmasında kendilerine sunulacak güvenlik, mahremiyet ve tacizden korunma eğitimi kadar ebeveynlerin güçlendirilmesi ve ebeveynlere uygun sosyal medya kullanımı, sosyal medya okuryazarlığı ve dijital güvenlik becerilerinin öğretilmesi de önemlidir. Canpolat ve Karadaş (2024) ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık seviyelerini artırmayı hedefleyerek dijital ebeveynliğin gelişim bir yapı olduğunu göstermiş ve dijital ebeveynliği geliştirmeye yönelik önerilen eğitimlerin faydalı olduğunu göstermiştir. Patterson vd. (2022) derleme çalışmasında çevrim içi çocuk istismarını önlemek ve farkındalığı artırmak adına müdahale programlarını incelemiş ve çocukların, ailelerin,

çocukla çalışan yetişkinlerin eğitim ve farkındalık müdahaleleri sonucunda çevrim içi güvenlikle ilgili bilgilerin kalıcılığını artırdığını göstermektedir. Ayrıca çalışmalarında ebeveynler tarafından küçük çocukların fotoğraflarını çevrim içi platformlarda paylaşılmasının arttığı ve tüm yaş grupları için müdahale ve eğitim çalışmaları yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Good ve Fang (2015) GYO çocuk sahibi ebeveynlere çocuklarının güvenli internet kullanımına yönelik ebeveyn-çocuk grup müdahalesi yaklaşımıyla dijital vatandaşlık, çevrim içi güvenlik, çevrim içi zorbalık, çevrim içi ve çevrim dışı denge kurma gibi konulardan oluşan bir öğretim sunarak ebeveynlerin çevrim içi farkındalıklarını artırmıştır. Alsowait vd. (2023) GYO bireylerin çevrim içi gizliliğini ve güvenliğini korumak adına eğitimcilere hazırladığı rehberde ebeveyn katılımını da vurgulamaktadır.

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşıp bilgi vererek çevrim içi risklerin oluşmasını engellemek adına veri koruma ve gizlilik yasalarını güçlendirecek politika değişikliklerinin yanı sıra ebeveynler için daha fazla eğitim ve destek gerekmektedir. Bu noktada ebeveynlere nasıl yardımcı olunacağı konusuna daha fazla odaklanılmalıdır. Ebeveynlere paylaşım davranışının olası riskleri konusunda eğitim verilmesi, okullarla iş birliği içinde olunarak seminerler verilmesi önerilmektedir (Ammari vd., 2015; Esgin ve Eken, 2020; Williams-Ceci vd., 2021; Aydoğdu vd., 2023; Lavorgna, 2023). Williams-Ceci vd. (2021) ebeveynlerin sharenting davranışlarının risklerini ve tehlikelerini azaltmak adına ebeveynlere davranışsal müdahalede bulunmuş ve müdahale sonucunda ebeveynlerin sharenting davranışlarına ilişkin düşünce yapılarının değiştiğini, çocuklarını içeren uygunsuz içerikleri sosyal medyada paylaşma konusunda daha az isteklilik gösterdiklerini rapor etmiştir. Zorluoğlu Yılmaz (2021) ise çocuklarının dijital ortamlarda ses ve görüntülerinin paylaşılmasının çok sayıda riski beraberinde getireceğini, bunu engellemek adına ebeveynlerin paylaşım yaparken çocuğun kişisel bilgilerinin, konum bilgisinin, üstsüz fotoğraflarının, tek başına çekilen fotoğraflarının paylaşılmaması gerektiğine vurgu yapmıştır.

1.6 Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarda Sharenting ile İlgili Araştırmalar

Tablo 1.1

Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarda Sharenting ile İlgili Araştırmalar

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2014	1-Ammari, Schoenebeck, Morris	18 GYO çocuğu olan ebeveyn ile görüşme 205 GYO çocuğu olan ebeveynle anket	Betimsel tarama modeli Görüşme Anket	GYO çocuk sahibi ebeveynlerin kullandıkları sosyal medya platformları, paylaşım yaparken nelere dikkat ettikleri ve sosyal medyadan ne şekillerde yararlandıkları incelenmiştir.	Araştırmaya göre kullanım motivasyonları arasında sosyal destek arayışı, ebeveynliğin olumlu ve stresli yanlarını paylaşma, çocuğun başarılarını ve yaşanan zorlukları paylaşma şeklindedir. Ebeveynler sosyal medyada çocuklarının benzer yaş grubu ve aynı tanıdaki diğer çocukların ebeveynleriyle iletişime geçmeyi, kendisinden daha deneyimli ebeveynlerden öneri almayı, özel gereksinimli çocukların kendisi gibi akranlarıyla sosyal medyada sosyalleşmesini ve merkezi bir bilgi platformunun oluşturulmasını yararlı bulmaktadır.
2015	2-Ammari ve Schoenebeck	43 ÖG çocuğu olan anne ve baba	Nitel araştırma Durum çalışması Yarı yapılandırılmış görüşme	Çalışmada ÖG çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik sosyal medya kullanım alışkanlıkları incelenmiştir.	Çalışma sonucunda ebeveynlerin tanı aldıktan sonra internetteki bilgi kalabalığı sonucu oluşan stres ve anksiyeteyi azaltmak için sosyal medyadaki diğer ebeveynlerle iletişime geçerek tanı, eğitim, sağlık süreçleri hakkında bilgi alma, süreç içerisinde yaşadıkları sorunlar hakkında tavsiye alma, yardımcı olacak hizmetlere ulaşma, ebeveynlerle organize olarak savunuculuk yapma, ve destek grubu oluşturma, desteğe ulaşımı olmayan ebeveynlerin destek ihtiyaçlarını karşılama konusunda sosyal medyanın olanaklarından faydalanmakta olduğu görülmüştür.
2017	3-Blum-Ross, Livingstone	17 ebeveyn. 4'ünün çocuğu özel gereksinimli.	Nitel araştırma Vaka Analizi	Sharenting'in bir dijital benlik temsil biçimi olup olmadığı araştırılmıştır.	Özel gereksinimli çocuk sahibi olan ebeveynler kendine zaman ayırma, bilgi edinme, deneyim paylaşma, destek sağlama ve farkındalık kazandırma amacı ile paylaşım yapmaktadırlar.
2019	4-Borgos-Rodriguez, Ringland, Piper	OSB ve DEHB tanılı çocuğu olan 36 ebeveynin sosyal medya hesabı	Nitel araştırma Durum çalışması Gözlem (n=300 video) Yarı yapılandırılmış görüşmeler (n=6)	GYO çocuk sahibi içerik üreticisi ebeveynlerin belirlenen tek bir sosyal medya platformuna ait hesapta yükledikleri videoları analiz etmeyi amaçlamaktadır.	Ebeveynler takipçileriyle bağlantı kurmak, deneyimlerini paylaşarak diğer ailelere destek olmak, toplumsal farkındalığı artırmak adına savunuculuk yapmakta, içerikten gelir elde etme amacı taşımaktadır. Ebeveynler tanı ilgili bilgi vermekte, soruları yanıtlamakta ve bazıları ise çocuklarının öfke nöbetlerini kameraya alarak toplumsal farkındalığı artırmaya çalışmaktadır. Kişisel ve hassas bilgilerin ifşa edilmesi, mahremiyet, çocuğun rızası ve sosyal medya içeriklerinin ticarileştirilmesi gibi konularda etik meseleleri vurgulamaktadır.

Tablo 1.1 (Devam)*Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarda Sharenting ile İlgili Araştırmalar*

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2019	5-Zhang ve Livingstone	2032 ebeveyn	Nicel araştırma Betimsel tarama modeli Anket	Birleşik Krallık'ta 0-17 yaş aralığında çocuğu olan 2032 ebeveynle yapılan ulusal düzeyde bir ankettir. Çalışmada toplumsal açıdan daha avantajlı ve dezavantajlı grupların olası dijital eşitsizlikleri incelenmektedir.	Ebeveynler çevrim içi ortamlarda çocuklarının sağlığıyla ilgili bilgi aramakta veya derslerine yardımcı olmaktadır. Ebeveynlik açısından kendilerini diğer ebeveynlere göre daha yetersiz bulmakta, arkadaş ve ailelerinden daha az destek almakta ve yaşamlarından daha az memnun olduklarını bildirmiştir. Ebeveynler kendilerinin ve çocuklarının çevrim içi ortamda daha fazla zarara uğradıklarını belirtmişlerdir.
2020	6-Goggin ve Ellis	Özel gereksinimli çocuklar, mahremiyet, veriler kapsamında sharenting çalışmaları	Derleme	Özel gereksinimli çocukların ebeveynleri yoluyla sosyal medya platformlarında paylaşılan bilgilerinin çocukların mahremiyeti üzerindeki etkilerini eleştirel bir açıdan derlemeye odaklanmıştır.	Araştırmada ebeveynlerin ve çeşitli kuruluşların özel gereksinimli çocukları kendi amaçları için (örneğin bağış toplama) istismar edebileceği güç dinamikleri eleştirilmektedir. Ebeveynler sosyal medyada çevrim içi destek arayışında iken çocuklarının mahremiyetini ve geleceğini etkileyebilecek hassas bilgiler paylaşabilmektedir, bu noktada ebeveynlerin çocuklarının mahremiyetlerini dikkate almaları gerektiği vurgulanmaktadır.
2022	7-Jorge, Marôpo, Coelho ve Novello	11 annenin sosyal medya platformları 2 annenin GYO çocuğu var	Nitel araştırma İçerik analizi Gözlem (2,5 yıl)	Çalışmada içerik üreticisi olan 11 annenin sosyal medya hesapları gözlemlenerek içerik üreticilerinin paylaşımları ve annelik rolleriyle nasıl birleştirdiklerini keşfetmek amaçlanmıştır.	GYO çocuğu olan ebeveynler sorun yaşayan ve başkalarına ilham olan gruptadır. Bu iki anne özellikle süreç içerisindeki gelişimi ve başarıları ön plana çıkarmaktadır. Dikkat çekici nokta ise OSB'li çocuğu olan annenin sosyal medya hesabının popülaritesi arttıktan sonra çocuğunu mahremiyetini korumak adına daha az göstermiştir. 11 ebeveyn de güvenli sharenting davranışları göstererek çocuklarının yüzünü kapatma, çocukları olmadan paylaşım yapma, yüzünü bulanıklaştırma, konum bilgisi paylaşmama gibi stratejiler izlemektedir.
2022	8-Burn	Çocuk hakları sözleşmeleri ve sharenting çalışmaları	Derleme	Hastalık ya da engellilik yaşayan çocukları olan ebeveynlerin sharenting davranışlarını incelemeyi amaçlamaktadır.	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Joel Feinberg'in çocuğun açık bir geleceğe sahip olma ilkesini temel alan çalışma, çocuğun hastalık ve engellilik durumunda mahremiyet, kimlik ve açık bir gelecek hakkına sahip olduğunu göstermekte ve bu durumun sosyal medya platformlarında yayımlanması çocuğun bu haklarını ihlal ettiğini savunmaktadır.

Tablo 1.1 (Devam)*Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarda Sharenting ile İlgili Araştırmalar*

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2022	9-Lee	Nadir hastalığı olan çocuğa sahip 9 anne	Nitel araştırma Fenomenoloji Yarı yapılandırılmış görüşme	GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting davranışlarını incelemeyi amaçlamaktadır.	Ebeveynler sharenting davranışıyla sosyal destek ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Sharenting ebeveynlerin bilişsel ve duygusal deneyimlerini olumlu anlamda artırmaktadır. Ebeveynler, benzer deneyimlere sahip diğer ebeveynleri desteklemek istemektedir. Karşılaşan olumsuz durumlarda ise ön yargı ön plana çıkmaktadır.
2023	10-Scalzarotto	Sharenting ve etik çalışmaları	Derleme	Çalışma çocuğun kendi geleceğini şekillendirmesi hakkını kriter olarak ebeveynlerin çevrim içi paylaşımlarının etik sınırlarını keşfetmeyi amaçlamaktadır.	Ebeveynler sosyal medyada çocuğunun durumu hakkında kendi anlatısını kendi yorumu üzerinden anlatmaktadır ve bu anlatıyı çocuğun denetleyecek bir sesi yoktur. Çalışmada ayrıca sharenting davranışının çocuğun mahremiyetine zarar vermekle kalmayıp aynı zamanda çocuğu tanısıyla eşleştirerek çocuğun tanıdan bağımsız bir gelecek oluşturmasını engellediği savunulmaktadır. Teknolojinin güvenli kullanımını teşvik etmeyi ve en savunmasız bireyleri koruma ihtiyacını vurgulamaktadır.
2024	11-Ruiz-Gomez, Marôpo, Jorge	1 annenin 5 yaşındaki DS'li çocuğuna ait yönettiği sosyal medya hesabına ait 1585 içerik	Nitel araştırma Vaka analizi	Çalışma DS tanısı olan 5 yaşındaki çocuğa ait sosyal medya hesabında ebeveynin sharenting davranışlarının incelenmesini amaçlamaktadır.	Gönderilerin incelenmesi sonucunda 3 ana kategori ortaya çıkmıştır: DS normalleştirme, DS ile başa çıkma ve DS haklarının savunuculuğu. Çocuğun gönderilerde ana karakter olduğu, pek çok markayla iş birliği yaptığı, çocuğa ilişkin hassas bilgilerin paylaşıldığı, annenin farkındalık çalışmaları yürüttüğü, etiket kullanımlarıyla takipçilerini artırdığı görülmektedir. Ebeveyn, çocuğunu anonim olarak paylaşmamakta, çocuğun sağlık ile ilgili hassas bilgileri paylaşmakta, diğer ebeveynlere açık bir şekilde rehberlik etmektedir. Özellikle ebeveynin çocuğunun yaşadığı zorlu anları paylaşması mahremiyetini olumsuz yönde etkilemektedir.

Not: DEHB = Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu; GYO = Gelişim Yetersizliği Olan; OSB=Otizm Spektrum Bozukluğu; ÖG = Özel Gereksinimli

Tablo 1.1'e bakıldığında sharenting kavramına ilişkin çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Sharenting, artan sosyal medya kullanımı ile birlikte pek çok farklı alan tarafından mercek altına alınan bir olgu haline gelmiştir. Eğitim (ör. Evcimen vd., 2024), kriminoloji (ör. Lavorgna vd., 2023), iletişim ve medya (ör. Walrave vd., 2023), psikoloji (ör. Cataldo vd., 2022), hukuk (ör. Zorluoğlu Yılmaz, 2021), tıp (ör. Conti vd., 2024) alanlarında pek çok çalışma kendi bakış açıları doğrultusunda bu kavramı incelemiştir.

GYO çocuğu olan ebeveynlerin sosyal medya paylaşım davranışlarını inceleyen 11 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalara bakıldığında özellikle GYO çocuk sahibi ebeveynlerin paylaşım davranışları, anket, gözlem, görüşme yöntemleri ile incelendiği görülmektedir. Ammari vd. (2014) yaptığı çalışmada hem nicel desene ait anket yöntemini kullanarak ebeveynlerin kullanım alışkanlıklarını belirlemeye çalışmış hem de görüşme yöntemi ile daha derinlemesine veri toplayarak motivasyonlarına ve deneyimlerine ilişkin görüşlere yer vermiştir. Ebeveynlerin çevrim dışı ortamlarda daha fazla yargılanıyor hissetmesi ile ebeveynlerin çevrim içi ortamlarda bir destek sistemi oluşturarak diğer ebeveynlerin deneyimlerinden faydalandıkları görülmektedir. Ammari ve Schoenbeck (2015) ise 43 GYO çocuk sahibi ebeveynle yarı yapılandırılmış görüşmeler düzenlemiş ve ebeveynlerin tanı sonrası streslerini azaltmada sosyal medya gruplarının ebeveynleri rahatlattıkları, süreç içerisinde de sosyal medyadaki gruplardan yararlandıkları ortaya çıkmıştır. Blum-Ross ve Livingstone (2017) ise çalışmasında 4 GYO çocuğa sahip ebeveyni dahil etmiştir. Ebeveynlerin paylaşım motivasyonları arasında yine destek sağlama, farkındalık kazandırma olduğu görülmektedir. Borgos-Rodriguez vd. (2019) ise içerik üreticisi olan ebeveynlerin sosyal medya platformundaki paylaşımlarını incelemiş ve kabul eden ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Ebeveynler özellikle kendilerine has, özgün bir şekilde, “gerçek”leri paylaşma düşüncesi ile paylaşım yapmakta, diğer ebeveynlerle fikir alışverişinde bulunmakta ve farkındalık çalışmalarına destek olmaktadır ancak çalışmada çocuğun içeriklerinin reklam aracılığıyla kullanılması, çocuğun sağlık ve kişisel bilgilerinin ifşası ve mahremiyeti gibi etik konuların da çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Zhang ve Livingstone (2019) ise Birleşik Krallık'ta ulusal düzeyde bir rapor hazırlayarak avantajlı ve dezavantajlı bireylerin internet kullanımı konusundaki dijital eşitsizliği vurgulamıştır. Çalışmada GYO çocuğa sahip ebeveynler dezavantajlı grupta yer almış ve ön plana çıkan farklılıklarda internet kullanım süresini azaltan etmenler arasında “internetin çok zaman alıcı olması” nedeni ile diğer gruplara kıyasla daha az kullandıkları görülmüştür. Ayrıca özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynler çevrelerinden daha az destek görmekte, kendi ebeveynlikleri konusunda daha yetersiz

hissetmektedir. Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynler ve özel gereksinimli çocukları ise çevrim içi ortamlarda diğer ebeveyn gruplarına kıyasla daha fazla zarara uğramaları dikkat çekicidir. Goggin ve Ellis (2020) ise ebeveynlerin özellikle sosyal medyada kendi çıkarları için çocuklarını içerik öznesi olarak kullanma, çocukların mahremiyetini gözetmeme, geleceğini etkileyecek hassas bilgilerin paylaşımı gibi davranışlarını eleştirmektedir. Jorge vd. (2022) yılında 2,5 yıl süreyle 11 içerik üreticisinin sosyal medya hesaplarını sistematik olarak gözlemlemiştir. 11 ebeveynin 2 tanesinin GYO çocuğu bulunmaktadır. Ebeveynlerin kullanım alışkanlıklarını kategorilere ayırmış ve GYO çocuğu olan ebeveynler zorluk yaşayan ve başkalarına ilham olan ebeveyn grubunda yer almıştır. Çalışmada otizmlili çocuğu olan ebeveynin takipçi sayısı artıktan sonra çocuğunun mahremiyetini korumak adına çocuğunu daha az paylaşmış olması ilgi çekicidir. Diğer bir GYO çocukların sosyal medya mahremiyet durumlarını eleştiren çalışmada ise (Burn, 2022) çocukların mahremiyet, kimlik ve açık bir gelecek hakkına sahip olma haklarının ihlal edildiğini belirtmiş, Scalzaretto (2023b) da yine aynı şekilde çocukların kendi geleceklerini şekillendirme haklarının ihlal edildiğini söylemiş ve özellikle GYO çocukların seslerini çıkaramaması nedeniyle korunma ihtiyaçlarını vurgulamış, çocuğun tanısından bağımsız bir gelecek oluşturmasını engellenmesi durumuna dikkat çekmiştir. Nadir hastalığı olan çocukların sosyal medyada paylaşılmasını inceleyen Lee (2022) ise ebeveynler yarı yapılandırılmış görüşmeler düzenlemiş ve ebeveynlerin birbirlerinin destek ihtiyaçlarını karşıladığını söylemektedir. Ruiz-Gomez vd. (2024) bir içerik üreticisi annenin Down Sendromlu çocuğunu paylaştığı sosyal medya hesabına ait içerikleri incelemiş ve ebeveynin tanıyı normalleştirme, tanı ile başa çıkma ve tanı ile ilgili savunuculuk yapma davranışlarını kategoriye ayırmıştır. Paylaşımların farkındalık yaratma, tanıyı görünür kılma gibi olumlu yanlarını göstermişse de mahremiyet gibi konuların endişe yarattığını belirtmiştir.

Tablo 1.2’de ise mevcut araştırmanın araştırma soruları ve nitel araştırma yöntemi bağlamında benzerlik taşıyan tipik gelişen çocukların ebeveynleriyle yürütölen diğer sharenting çalışmaları detaylı sunulmuştur. Sharenting kavramı pek çok farklı disiplin tarafından incelendiğı için tüm çalışmaları ele almak mümkün olamadığı gibi araştırma kapsamı dışına çıkması nedeniyle ölçek geliştirme ya da deneysel araştırmalar Tablo 1.2’ye dahil edilmemiştir. Bu konudaki nicel araştırmalar Tablo 1.2’den sonra kısaca özetlenmiştir.

Tablo 1.2*Nitel Araştırma Yöntemiyle Desenlenen Diğer Sharenting Araştırmaları*

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2020	4-Udenze ve Bode	20-40 yaş aralığında 5 yaşından küçük çocuğu olan 10 ebeveyn	Netnografi Görüşme Gözlem	Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşma nedenlerini anlamayı, paylaşılan gönderileri incelemeyi amaçlamıştır.	Ebeveynler çocuklarını sosyal olarak onay almak, çocuklarını gurur nesnesi olarak göstermek, sosyal iletişimi sağlamak adına paylaşmaktadır. Ebeveynler çocukları ile ilgili en çok kutlama anlarını, utanç verici/komik anları ve çıplak/yarı çıplak hallerini paylaşmaktadır. Çalışma, ebeveynlerin çocuklarının özel hayatını tehlikeye atabileceklerini ve çocuklarının onayı olmadan bu bilgilerin kamuya ifşa edilebileceğini göstermiştir.
2021	5-Baştemur, Borucu, Bulut	Ölçüt örneklem ile alınan bir annenin tüm paylaşımları	Fenomenoloji Doküman incelemesi	Sharenting kavramının incelenmesi ve paylaşımların çocuk açısından olası sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.	Ebeveyn profilinde %83 oranında çocuklarının fotoğraflarının bulunmaktadır. Çocuğunun yalnızken, ailesiyle olduğu fotoğraflar paylaşıldığı, çocuğun kişisel bilgilerine yer verildiği, ürün tanıtımı yapıldığı, uygun olmayan kıyafetleriyle paylaşıldığı, konum bilgisini içerdiği görülmüştür. Araştırmacılar ebeveynlerin paylaştığı fotoğrafların başkaları tarafından çalınarak çocuğa dijital bir kimlik oluşturacağı ve kötü niyetlerle kullanılabileceği konusuna dikkat çekmiştir.
2021	6-Bekdaş	25 tipik gelişen çocuğu olan ebeveynin gönderileri	Nitel Araştırma Doküman analizi	Türkiye’de sharenting davranışının çocuğa yönelik zararları ve annenin sharenting davranışlarına yönelik motivasyonu bulunarak öneriler sunulması amaçlanmaktadır.	Çocuğa yönelik zararlara yönelik temalar; çocuğun doğmadan varoluşu, çocuğun duygusal istismarı, çocuğun ekonomik istismarı, çocuğun cinsel istismara açık hale getirilmesi, gerçek hayat tehditleri, uygunsuz etiket kullanımı olarak belirlenmiştir. Annenin sharenting davranışlarının nedenlerine ilişkin temalar ise; dijital narsisizm, sosyal statü kazanma, duygu düşüncelerini ifade etme aracı olarak belirlenmiştir. Çocuğun ekonomik olarak istismarının alt temaları ise çocuğun fotoğrafı üzerinden çekiliş yapma, çocuğun cinsel istismara açık hale getirilmesinin alt temaları ise cinsel çağrışım içeren görseller, çıplaklık içeren görseller, yatak odası fotoğrafları, çocuğu dudaktan öpme, yetişkin giyim tarzı olarak belirlenmiştir.

Tablo 1.2 (Devam)*Nitel Araştırma Yöntemiyle Desenlenen Diğer Sharenting Araştırmaları*

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2022	7-Andersson ve Nilsson	8 tipik gelişen çocuğu olan (0-12 yaş) ebeveyn	Fenomenoloji Yarı yapılandırılmış görüşme	İsveçli ebeveynlerin çocuklarının fotoğraflarını çevrim içi olarak yayınlamasının ve sonuçları araştırılmıştır.	Ebeveynler, gizlilik ve güvenliği sağlamak adına gizlilik ayarlarını kullanarak içerikleri sınırlandırma ve çocuklarından paylaşımdan önce izin isteme gibi önlemler almaktadır ancak paylaşımların çocuk üzerindeki etkilerinin boyutu hakkında genel bir bilgi sahibi değillerdir. Araştırmacılar ebeveynlerin çocuklarına ait içerikleri paylaşırken mahremiyetlerini sağlamak adına gerekli önlemlerin alınması ve paylaşımların çocuklar üzerindeki etkilerini farkında olmak adına daha fazla bilgi edinmeleri konusunda vurgu yapmaktadır.
2022	8-Yılmaz	3 Türk, 3 yabancı sosyal medya kullanıcısının son 20 gönderisi	Nitel Araştırma Doküman inceleme	Ebeveynlerin sharenting davranışlarının çocuklara temin edilen hakları ihlal edip etmediğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.	Çocuğa temin edilen çocuğun yüksek kararı; yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı; çocuğun görüşlerine saygı ilkelerini ve ifade özgürlüğü, örgütlenme ve barışçıl toplantı özgürlüğü, mahremiyet hakkı, aile ortamı ve alternatif bakım haklarını ihlal ettiği görülmüştür. Ebeveynlerin paylaşımlarının %45'inde çeşitli markalarla iş birliği yapılarak çocukta ekonomik fayda edilmiştir.
2022	9-Omur ve Uyar	13 yaşından küçük tipik gelişen çocuk sahibi olan 10 anne 10 baba	Nitel Araştırma Görüşme	Ebeveynlerin çocuklarına yönelik sosyal medya paylaşım eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.	Ebeveynler çevrim içi risklerin farkındalar ancak takdir edilme istekleri bu farkındalığın önüne geçmektedir. Mutlu hissetmek, anı defteri olarak kullanmak, mutlu olunan anları sevdikleri ile paylaşmak amacı ile paylaşım yapmaktadırlar.
2022	10-Holiday, Norman ve Densley	125 sosyal medya gönderisi içerisinde 25 gönderinin incelenmesi	Nitel Araştırma Doküman inceleme Sürekli karşılaştırmalı analiz	Ebeveynlerin çocuklarını içeren sosyal medya paylaşımlarının ebeveynlerin kendilerini ifade etme biçimleri açısından incelenmesini amaçlamaktadır.	Araştırmanın sonucunda, ebeveynlerin paylaşımlarında çocuklarının içeriklerde bulunmasına rağmen asıl odak noktasının çoğunluklarda ebeveynlerin kendilerinde olduğu görülmüştür. Bu durum, sharenting paylaşımlarında ebeveynlerin kendilerini gösterme motivasyonlarının ön planda olduğunu, çocuğun ikincil bir nesne haline geldiğini göstermektedir. Araştırmacılar sosyal medyada ebeveynlerin çocuklarının haklarının, tercihlerinin, seslerinin ve kimliklerinin dikkate alınmasının altını çizmektedir. Araştırmanın sonuçları sharenting davranışının çocukların mahremiyeti üzerindeki etkilerinin dikkate alınmasını önermektedir.

Tablo 1.2 (Devam)*Nitel Araştırma Yöntemiyle Desenlenen Diğer Sharenting Araştırmaları*

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2023	11-Aydoğdu, Güngör, Öz	12 anne	Fenomenoloji Yarı yapılandırılmış görüşme	Ebeveynlerin sharenting fenomenini nasıl algıladıkları ve deneyimlediklerini ortaya koymak amaçlanmaktadır.	Paylaşım nedenleri anı biriktirmek, duygusallık, iletişimde kalmak, onay almak, takipçilere fayda sağlamak, takipçi/akraba yanıtları, rutin değişimlerdir. Ebeveynlerin paylaşımları en çok eğitimsel aktiviteler, aile aktiviteleri ve özel günlerdir. Ebeveynler paylaşım yaptıkça daha sık paylaşım yapmakta, nazara dayalı endişe, pozitif etki, iyi bir ebeveyn olarak hissetme, bağımlılık, diğerlerini merak etme, kısa süreli mutluluk hissetmektedir.
2023b	12-Lavorgna, Tartari, Ugwudike	5 sosyal medya platformu	Nitel Araştırma Doküman İncelemesi İçerik analizi	Sosyal medya platformlarının kuralların, etik ilkelerin ve standartlarının analiz edilmesini amaçlamaktadır.	Araştırma sonucunda sosyal medya platformlarının sharenting uygulamalarıyla ilişkili riskleri göz ardı eden kurallara sahip olduğu ve bu platformların zararlı sharenting davranışlarını önlemede yetersiz kaldığı belirtilmiştir. 18 yaş altı çocukların zararlı sharenting uygulamalarına maruziyetinin azaltılması için sosyal medya platformlarının daha spesifik hükümler geliştirmesi gerekmektedir.
2023	13-Walrave, Robbé, Staes, Hallam	1980-2000 yılları arasında doğmuş 8 anne-baba, toplam 16 katılımcı	Durum çalışması Yarı yapılandırılmış görüşme	Çalışmanın amacı 1980-2000 yıllarında doğmuş, milenyum kuşağı ebeveynlerin bilinçli paylaşım deneyimlerini belirlemektir.	Çocukları ile ilgili paylaşım yaparken mahremiyetlerini korumak ve bu görsellerin şu anda ya da gelecekte istismara yol açmasını önlemek istemektedir. Bu noktada ebeveynler fotoğrafı uzaktan çekme, vücudun yalnız belirli bir bölümüne odaklanma (el, ayak, kol gibi), çocuğun yüzüne emoji koyma, tanınabilir vücut bölümlerini paylaşmama, çocuğun yüzünü flulaştırma, kameraya bakmama, çocuğun fotoğrafı olmadan çocukla ilgili atıfta bulunma gibi stratejiler uygulamaktadır.
2024	14-Stephenson, Page, Wei, Kapadia, Roesner	328 sosyal medya platformu videosu	Nitel Araştırma Doküman incelemesi İçerik analizi	Araştırmannın amacı, içerik üreticilerinin çocuklarını hangi yollarla paylaştığını, çocukları ile ilgili hangi bilgileri paylaştığını ve ebeveynlerin endişelerini belirlemektir.	İncelenen videolarda çocuklarının yüzlerinin gözüktüğü, aile hakkında bilgi verildiği, genellikle komedi ile ilgili içeriklerin paylaşıldığı, çocuğun genelde evde videolarının çekildiği görülmektedir. Ebeveynlerin çevrim içi dünyadaki endişeleri en çok cinsel istismarcılarla ilgilidir. Uygun olmayan sharenting davranışları arasında çocuğu bir içerik olarak kullanma, çocuğu ekonomik gelir için kullanma, çocuğun rızası olmadan paylaşım yapma, hassas konularda paylaşım yapma, ad, konum, sağlık, travma gibi kişisel bilgilere yer verme davranışları vardır.

Tablo 1.2 (Devam)*Nitel Araştırma Yöntemiyle Desenlenen Diğer Sharenting Araştırmaları*

Yıl	Yazar	Örneklem	Yöntem	Amaç	Bulgular
2023	15-Cansızlar	30 öğrenci	Fenomenoloji Bireysel ve odak grup görüşmeleri	Katılımcıların sharenting davranışına maruz kalma deneyimlerini ve beklentilerini anlamak amaçlanmıştır.	Katılımcılar sharenting davranışına maruz kaldıklarında utanma, öfke ve mutsuzluk gibi olumsuz duygular ve onur, mutluluk gibi mutluluk olumlu duygular hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar sharenting davranışının geleceği olan olumlu etkisi arasında evlendirme ve albümleştirmeden bahsederken, olumsuz etkisi olarak da dijital ayak izi, nazar ve yine evlendirmeden bahsetmiştir.
2023	16-Esfandiari, Yao	15 anne	Netnografi Yarı yapılandırılmış görüşmeler	İranlı ebeveynlerin sharenting davranışlarını incelenmek amaçlanmıştır.	Ebeveynlerin çocuklarına ait bilgileri sosyal ve aile ilişkilerini geliştirmek adına paylaştığı görülmüştür. Paylaşımlar ebeveynlere duygusal ve sosyal destek sağlamaktadır. Bazı ebeveynler sharenting ile ilgili nazara ve siber zorbalığa karşı endişeli olduğu belirtmişlerdir. Bu nedenle içerik filtreleme, kişileri sınırlandırma stratejileri uygulamışlardır. Ebeveynlerin çevrim içi güvenlik bilgi ve farkındalıkları düşüktür bu nedenle eğitim gereklidir.
2024	17-Kılınç Özölmez	102 yüksek takipçili hesap	Söylem çözümlemesi	Sharenting davranışının çocuklara yönelik hak ihlalleri ve dijital ebeveynlik araştırılmıştır.	Sharenting davranışının çocukları fiziksel, duygusal ve cinsel istismara açık hale getirdiği, pedofili ve deep fake, dijital çocuk kaçırma gibi riskleri artırdığı görülmüştür. Ben odaklı, ticari kazanç sağlama, bilgi paylaşımı, farkındalık yaratma ve sosyal olumlanma beklentisine yönelik dijital ebeveynlik yaklaşımlarından söz edilmiştir. Bilgi paylaşımı ve farkındalık yaratma amaçlarına sahip olan ebeveynler sharenting konusuna karşı daha duyarlı yaklaşmaktadır.
2024	18-Wang, Shao, Chen, Li	Çinli 23 anne	Gömülü teori Yarı yapılandırılmış görüşme	Sharenting'in Çinli annelerin annelik deneyimleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır.	Sharenting annelerin kendilerini “iyi bir anne” olarak göstermelerine, sosyal destek aramalarına ve ebeveynlik ile ilgili davranışlarını sorgulamaya yaramaktadır. Araştırma sonucunda Çinli annelerin sharentingi öz değerlendirme yapmak, aile desteğini kazanmak, geleneksel ve modern annelik ideolojilerine meydan okumak ve çevrim içi annelik kimliklerini şekillendirmek için kullanmakta olduğu görülmüştür.
2025	19-Palalar-Alkan, Gündüz, Ozbilgin, Kamasak	15 sosyal medya fenomeni annenin sosyal medya hesabı	Netnografi	“Süper Anne Sendromu” ile sharenting arasındaki ilişkiyi keşfetmeyi amaçlamaktadır.	Araştırma sonunda ebeveynlerin çoğu zaman “süper anne” kimliğini inşa etmek, toplumsal tanınırlık kazanmak ve kariyer avantajı amacıyla sharenting yaptığını ancak bu durumun sıklıkla çocuklar üzerinden kar etmeyle sonuçlanarak çocukların savunmasızlığını artırdığı görülmüştür.

Tipik gelişen çocuklara dair sharenting araştırmalarının örnekleme genel olarak 0-18 yaş çocuklarına sahip ebeveynlerden oluşmaktadır. Bazı çalışmalara babalar da dahil olmakla birlikte katılımcıların genellikle annelerden oluştuğu görülmektedir. Tabloya dahil edilmiş çalışmaların desenlerine bakıldığında ise araştırmacıların çoğunun nitel araştırma desenleri ile çalışmalarını gerçekleştirdiği görülmüştür.

Nitel araştırma desenlerinden yararlanan çalışmalarda; ebeveynlerin paylaşım yaparken dikkat ettiği konular (Ammari vd., 2015), ebeveynlerin paylaştığı gönderilerin içerikleri (Kumar ve Schoenebeck, 2015; Brosch, 2016; Udenze ve Bode, 2020; Baştemur vd., 2021; Holiday vd., 2022; Aydoğdu vd., 2023; Stephenson vd., 2024) paylaşım motivasyonları (Latipah vd., 2020), nedenleri (Udenze ve Bode, 2020; Bekdaş, 2021; Andersson ve Nilsson, 2022; Omur ve Uyar, 2022; Aydoğdu vd., 2023), sosyal medya platformlarının etik ilkeleri (Lavorgna vd., 2023b), ebeveynlerin bilinçli paylaşım davranışları (Walvare vd., 2023) araştırılmıştır. Yılmaz (2022) ise sharenting davranışının çocuğa yönelik verilen haklarının ne şekilde ihlal edildiğini incelemiştir. Cansızlar (2023) çok takipçili sosyal medya hesaplarının gönderilerini baz alarak dijital ebeveynlik türlerini incelerken Kılınç Özüölmez (2024) ise sharenting davranışına maruz kalan üniversite öğrencilerinin sharenting davranışına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Palalar-Alkan vd. (2025) ise ebeveynlerin “süper anne sendromu” ile sharenting arasındaki ilişkiyi netnografi yöntemiyle incelemiştir. Wang vd. (2024) gömülü teori yöntemiyle sharenting davranışının Çinli annelerin annelik deneyimleri üzerindeki etkisini araştırmıştır.

Sharenting ile ilgili yapılmış nicel çalışmalara bakıldığında 12 araştırmanın betimsel, bir araştırmanın deneysel olduğu görülmektedir. Buna ek olarak bir araştırmada karma desen kullanılmış, üç araştırmada ölçek geliştirilmiştir. Betimsel nicel çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerin çocuklarını çoğunlukla günlük yaşam içinde, güzel kıyafetlerle, özel günlerde, önemli anlarda paylaştıkları görülmüştür (Ammari vd., 2015; Maraşlı vd., 2016; Ögel-Balaban ve Altan, 2020; Conti vd., 2024). Paylaşım nedenleri arasında ise ürün önerisinde bulunmak, duyarlılıkta bulunmak, takdir edilmek, çocuğa ilişkin güzel şeyleri paylaşmak, bilgi edinmek, tavsiye almak, başka ebeveynlerin deneyimlerini öğrenmek, haberdar olmak, iletişimde kalmak, günlük sorumluluklardan uzaklaşmak, günlük yaşamı paylaşmak, gururlanmak bulunmaktadır (Maraşlı vd., 2016; Ögel-Balaban ve Altan, 2020; Conti vd., 2024). Ammari vd. (2015) ebeveynlerin çocukla ilgili fotoğrafları yakın çevresine iletme, çocuğun vücudunu teşhir edecek kıyafetlerle paylaşmamak gibi önlemler almak gibi hususlara dikkat ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlerin mahremiyete önem verdikçe paylaşım yapma konusundaki

endişelerinin de arttığı, 30 yaş altı ebeveynlerin paylaşım yaparken daha az endişe hissettiği, annelerin daha fazla paylaşım yaptığı, sharenting yapan ebeveynlerin daha az eğitilmiş olduğu, boşanmış olma olasılığının daha yüksek olduğu ve sharenting davranışının daha yüksek internet bağımlılığıyla, uzun süreli sosyal medya kullanımıyla ilişkili olduğu görülmüştür (Esgin ve Eken, 2020; Kılıç vd., 2024).

Yapılan deneysel araştırmada ise ebeveynlere sharenting ile ilgili bilgilendirici video izletip özet çıkarma müdahalesi uygulandığında, özellikle bu iki müdahalenin beraber uygulandığı durumda ebeveynlerin uygun olan ve olmayan içerikleri paylaşma konusundaki istekliliklerini azaldığı görülmüştür (Williams-Ceci vd., 2021). Güncel deneysel çalışmalardan bir tanesi de yüksek takipçili ebeveyn hesaplarının bilinçli paylaşım uygulamalarını paylaşması ve gerekçelerini açıklaması sonucunda takipçi etkileşimini ve hayranlığı artırarak hem çocuğun mahremiyetini korumanın hem de kazanç sağlamanın mümkün olduğunu göstermektedir (Van den Abeele vd., 2025). Ülkemizde son zamanlarda yapılan araştırmalarda ise ölçek geliştirme çalışmalarına yer verilmiştir. Kopuz (2021) geliştirdiği ölçekte ebeveynlerin sharenting ile en çok bilişsel ve duyuşsal ihtiyaçlarını giderdiği sonucuna ulaştığı, Göral (2022) ölçeğinde alt boyutları onaylanma, arşivleme, yakınlarla iletişim ihtiyacı olarak adlandırdığı görülmüştür. Aslan (2022) ise ölçek sonucunda ebeveynlerin paylaşım motivasyonlarının sosyal destek sağlama, ebeveynlik deneyimlerini paylaşma, olumlu dönütler alma ve arşivleme olduğunu belirtmiştir.

Sharenting davranışının incelendiği diğer araştırmalara bakıldığında ise Zorluoğlu Yılmaz (2021) sharenting davranışının potansiyel çevrim içi riskleri artırdığını ve hukuki sorunları içerdiğini vurgulayarak çocukla çalışan personellerin ve ebeveynlerin sosyal medya okuryazarlığını artırmak adına eğitim almaları gerektiğinin altını çizmiştir. Cataldo vd. (2022) da benzer şekilde sharenting ile ilgili inceledikleri 287 çalışma sonucunda paylaşımın ebeveyn sunduğu destek alma, bilgi paylaşma gibi pozitif etkilere ve çocuk hakkında çok fazla bilgi paylaşmak gibi negatif etkilere değinerek ebeveynlerin sharenting ile ilgili bilgilerinin artırılmasının, risklerin farkında oluşlarını artırmada gerekli olduğunu söylemişlerdir. Tosuntaş ve Griffiths (2024) de inceledikleri 61 çalışma sonucunda ebeveynlerin dijital yeterliliklerinin ve gizliliğe ilişkin endişelerinin sharenting davranışlarını önemli ölçüde etkilemediğini ve ebeveynlere sunulacak olan eğitimlerde riskleri azaltmak adına stratejiler içermesi gerektiğini vurgulamıştır. Motevalli vd. (2025) ise yaptığı derleme çalışmasında 2019 ve 2024 yılları arasında sharenting ile ilgili yapılan çalışmaları incelemiş, ebeveynlerin duygusal tatmin, sosyal onay ve imaj yönetimi gibi motivasyonlarla sharenting yaptığını ancak bu süreçte

çocuklarının mahremiyetini göz ardı edebildiğini söylemiştir. Cino (2022) ise ebeveynlerin sharenting ile ilgili, paylaşım yaparken kontrolü kaybettiğini hissetme, gizlilik ayarlarını anlamama, paylaşımların gelecekte pişmanlık yaratacağını düşünme, başkalarının paylaşılan veya paylaşılmayan şeylerden dolayı yargılaması, çocuğunun gizliliğini ihlal ettiğini düşünme gibi kaygılara sahip olduğu vurgulamıştır.

Araştırmalar genel olarak sharenting davranışının çocuğun özel bilgilerinin paylaşımı, ticari amaçlar için kullanımı, çocuğun çıplak/yarı-çıplak fotoğraflarının paylaşımı, çocuğa temin edilen hakların ihlali, çocuğun duygusal ve ekonomik istismarı, cinsel istismara açık hale getirilmesi gibi olumsuz sonuçlarına (Brosch, 2016; Baştemur vd., 2021; Bekdaş, 2021; Yılmaz, 2022) odaklanmaktadır ancak Latipah ve diğerleri (2020) sharenting davranışının ebeveyne yönelik çocuk gelişimi alanlarında bilgi sahibi olma, rehberlik etme ve motivasyon sağlamak gibi pozitif sonuçlarına odaklanmıştır. Araştırmalardan elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarının olası risklerine yönelik yeterli bilgiye sahip olmadığı, her zaman gerekli önlemleri almadığı (Eyrice, 2022) ve çocukların pek çok haklarının ihlal edildiği (Yılmaz, 2022) görülmüştür.

1.7 Gereksinim

Dünya çapında artan sosyal medya kullanımı ile beraber çok fazla sayıda kişi sosyal medyayı çeşitli araçlarla kullanmakta ve günlerinin birkaç saatini sosyal medya hesaplarında geçirmektedir (Kemp, 2025). Türkiye’de ise internet kullanımıyla beraber sosyal medya kullanımı da yıl geçtikçe artış göstermekte, çocukların kullanımı da aynı oranla artmaktadır (TÜİK, 2024). Sosyal medyanın sosyal etkileşim kurmak, içerik üretmek, yeni arkadaşlıklar kurmak gibi avantajları bulunsa da (Abbas vd., 2019; Tarigan vd., 2023) bu avantajlar, sosyal medyanın güvenli kullanımını bilmeyen ellerde yanında çok fazla sayıda riski de beraberinde getirmektedir (Yılmaz vd., 2016). Bu risklerin belki de en görünmez olanı (Machimbarrena vd., 2018; Nikolovska, 2020) ve mekan tanımayan (Hui vd., 2015) çevrim içi cinsel istismardır. Bu noktada çocuklar ve özellikle GYO çocuklar çok daha büyük risk altındadır (Normand ve Sallafranque-St-Louis, 2016; Iglesias vd., 2019). Bu riski artıran etkenler arasında ise tipik gelişim gösteren çocukların ve GYO çocukların artan sosyal medya kullanımının yanı sıra (Eurostat, 2024; TÜİK, 2024b) ebeveynlerin yetersiz sosyal medya okuryazarlıklarının olması ve sosyal medyayı nasıl güvenli kullanacaklarını bilmemeleridir (Altındağ Kumaş ve Sardohan Yıldırım, 2024; Canpolat ve Karadaş, 2024; Sari vd., 2024).

Ebeveynlerin sosyal medyayı kullanım nedenleri ve motivasyonlarına bakıldığında çocukları ile ilgili güzel şeyleri paylaşmak, onay ve destek ihtiyacı, sosyal katılımı sağlamak, anıları

belgelemek (Maraşlı vd., 2016; Latipah vd., 2020; Omur ve Uyar, 2022) şeklindeyken gelişim yetersizlik sahibi çocuğu olan ebeveynler ise duygusal destek sağlamak, çevrim dışı ortama kıyasla daha az yargılandığını hissetmek, aynı tanıya sahip çocuğu olan ebeveynlerle destek sistemi oluşturmak, sağlık ve eğitim alanlarında bilgi almak ve farkındalık kazandırmak şeklindedir (Ammari vd., 2014; Ammari ve Schoenbeck, 2015; Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Borgos-Rodriguez vd.; 2019; Lee, 2022; Ruiz-Gomez vd.; 2024).

Ebeveynler sosyal medyayı kullanırken çocuklarını da sosyal medyada içerik olarak paylaşmaktadır (Maraşlı vd., 2016). Ancak çocuğa ilişkin ses ve görüntünün sosyal medyada paylaşılması cinsel, duygusal, fiziksel ve ekonomik istismarı da beraberinde getirebilmektedir. Özellikle çocuğa ait etiketler altında çocuğun görüntüsünün ve sesinin yüklenmesi pedofili ve çocuk pornografisi, kimlik hırsızlığı riskini de beraberinde getirmektedir (Zorluoğlu Yılmaz, 2021; Lavorgna vd., 2023a). Ebeveynler bilmeden bile olsa çocuklarının uygunsuz fotoğraflarını paylaşarak, isim, doğum tarihi gibi kişisel bilgilerini vererek, uygunsuz davranışlarda bulunarak, konum bilgilerini açığa çıkararak ve ticari araç olarak çocuklarını kullanarak çocuklarının çevrim içi istismar riskini artırmaktadır (Kumar ve Schoenbeck, 2015; Udenze ve Bode, 2020; Bekdaş, 2021; Baştemur vd., 2021; Zorluoğlu Yılmaz, 2021).

GYO çocukların ebeveynleri sosyal medya platformları aracılığıyla bir araya gelerek topluluklar oluşturmakta ve birlikte bir öğrenme sürecine girmektedir. Ancak ebeveynler bu yardım ve destek arayışında iken yanlışlıkla da olsa çocuklarının mahremiyetini ve geleceğini etkileyebilecek hassas bilgileri de paylaşmaktadır. Özellikle GYO çocukların kişisel bilgileri ve verileriyle ilgili sosyal medya platformlarının gizlilik koşulları, artan ticarileşmenin etkileri ve bunun potansiyel sonuçları konuyu daha da hassas hale getirmektedir (Goggin ve Ellis, 2020). Bilhassa en savunmasız gruplardan biri olarak GYO çocukların sosyal medya mahremiyetleri ve sosyal medyanın olası risklerinden korunma gereksinimleri konusunda hassas olunması gerekmektedir (Scalzaretto, 2023). Tüm internet paylaşımlarının anonim olmaması, birçok gönderinin uluslararası bir kitleye ulaşması ve artık kontrol edilemez olması silinmesi mümkün olmayan bir dijital ayak izi oluşturarak çocuğun haklarını ihlal etmektedir. Çocuğun tanısını kullanarak takipçi sayısı artırma, içerik üreticiliğini kariyer haline getirme ise beraberinde tanınırlık ve ekonomik kazanç getirebilmektedir (Patterson ve McGoldrick, 2023). Bu noktada GYO çocukların mahremiyetlerinin çevrim içi ortamda sağlanabilmesi, çocukların haklarının istismar edilmemesi ve çevrim içi ortamda olası riskleri azaltmak adına önlemler alınması gerekmektedir (Burn, 2022).

GYO çocuk sahibi ebeveynlerin farkında oldukları ya da olmadıkları riskler hakkında farkındalık kazanmalarının, ebeveynlerin çevrim içi risklerden hem kendilerini hem de çocuklarını korumalarını sağlamanın, güvenli sosyal medya kullanımlarını desteklemenin büyük bir gereksinim olduğu görülmektedir. Bu çalışma özellikle GYO çocuk sahibi ebeveynlerinin sosyal medya paylaşımlarını yorumlamak, var olan durumu betimlemek ve ebeveynlerin destek gereksinimlerini ortaya koyarak aile eğitimleri geliştirmek adına ülkemiz adına ilk adımı oluşturmaktadır.

Çocuğun henüz dünyaya gelmeden sosyal medyada var olması, duygusal ve ekonomik istismara maruz kalması ve cinsel istismara açık hale gelmesi (Bekdaş, 2021), “sharenting” kavramına yönelik algıları derinlemesine anlamamızı gerekli kılmaktadır. Ebeveynler, sosyal medyada çocuklarını paylaşırken çocukların özel bilgilerini, konum bilgilerini de paylaşabilmektedirler (Baştemur vd., 2021). GYO bir çocuğun ve konum bilgilerinin paylaşılması, bu bilgilerin sosyal medyada kötü niyetli kişilere de ulaşmasını sağlamakta ve çocuğun güvenliğini tehdit edebilmektedir.

Ebeveynler sosyal medyayı çocuklarının gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi sahibi olmak veya bu alanda kendi deneyimlerini paylaşmak adına da kullanmaktadır. Bu, pek çok anlamda ebeveynlere yardımcı olsa da, özellikle konu özel gereksimli bir çocuğun gelişimi ya da eğitimi olduğunda sosyal medyada bilgi kirliliği oluşmaktadır. Ebeveynlerin doğru bilgiye ulaşması, “gerçek” deneyimlerden faydalanması için doğru ve yanlış bilgiyi birbirinden ayırt etmesi ve iyi birer sosyal medya okur yazarı olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin sharenting davranışlarını, paylaşım motivasyonlarını, paylaştıkları içerikleri irdelemek ailelerin güçlendirilmesi ve GYO çocukların mahremiyetlerinin korunması adına önemli bir süreçtir. Dahası çevrim içi güvenlik eğitimleri için de var olan durumu, sharenting davranışlarını incelemek güvenlik eğitiminin içeriğini geliştirmede ilk aşama olarak (gereksinim analizi) düşünülmektedir.

1.8 Önem

Ebeveynlerin çocukları ile ilgili görüntü, ses, kişisel bilgi, konum gibi paylaştıkları bilgiler hem çocuğun istismarı riskini artırmakta hem de çocuğun mahremiyet ve kişilik haklarını ihlal etmektedir (Zorluoğlu Yılmaz, 2021; Yılmaz, 2022). Hatta günümüzde henüz çocuklar doğmadan önce bile dijital dünyanın bir parçası haline gelmektedir (Bekdaş, 2021; Cino, 2022). Bu durum, ailenin haberi bile olmadan çocuğun isteği dışı çevrim içi olarak ifşasıyla çocuğun kişisel bilgilerinin çalınmasına, ses ve görüntüsüyle oynanmasına, çocuk pornografisine neden olabilmektedir (Zorluoğlu Yılmaz 2021; Lavorgna vd., 2023a). Ebeveynler ise çocuklarını

içerik olarak paylaşmanın genellikle risklerin farkında olsalar ve güvenlik ile ilgili bilgilerin yanlış kişilerin eline geçmesi konusunda endişeleri olsa da paylaşım yapmaya devam etmekle birlikte yeterli farkındalığa sahip değildirler (Kumar ve Schoenebeck, 2015; Andersson ve Nilsson, 2022; Cataldo vd., 2022; Eyryce, 2022; Omur ve Uyar, 2022; Conti vd., 2024). Öyle ki ebeveynler paylaşım yapmadıklarında bir şeyler paylaşma dürtüsü ve yeterizlik hissi hissetmekte ve alışkanlık geliştirmektedirler (Aydoğdu vd., 2023; Tosuntaş ve Griffiths, 2024). Çalışmalara bakıldığında ilk çalışmadan günümüze kadar ebeveynlerin sosyal medyada çocuklarını paylaşma durumlarında yeterli farkındalığa erişemedikleri, halen riskler ile ilgili bilgi gereksinimleri olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının sosyal medya görüntüleriyle ilgili kaygıları zamanla yapay zeka ve deep fake gibi risklerle maruz kalmaya evrilse de ebeveynler halen belli başlı “güvenlik” önlemleri olarak paylaşım yapmaktadırlar (Stephenson vd., 2024). Unutulmaması gereken nokta ise çocuğun sosyal medyada ses, görüntü ve kişisel bilgilerinin paylaşılması, sosyal medya hesapları gizli bile olsa, üçüncü kişiler tarafından kopyalanabilir ve çalınabilir olduğudur (Zorluoğlu Yılmaz, 2021).

Ebeveynler sosyal medya kullanımlarında mahremiyete önem verdikçe endişelerinin arttığı bilinmektedir (Esgin ve Eken, 2020). Ayrıca riskli sharenting davranışının zararlarını duymuş ya da deneyimlemiş ebeveynler paylaşımlarını daha bilinçli hale getirmek adına bazı stratejiler uygulamaktadır. Paylaşım davranışları konusunda kendilerine karşı daha eleştirel yaklaşmakta, çocuklarının fotoğraflarını uzaktan çekme, flulaştırma, çocuğun tanınabilir noktalarını paylaşmama gibi stratejilerle sosyal medyayı daha güvenli bir şekilde kullanmaktadır (Walvare vd., 2023). Tüm bunlar ebeveynlerin var olan sharenting davranışlarını inceleyerek önlem alınması ve eğitimler planlanmasıyla mümkün olmaktadır.

Sharenting ile ilgili yapılan çalışmalarda öneriler ebeveynlerin sosyal medya farkındalıklarını artırmak, çocuk istismarını önlemek, sosyal medya okuryazarlığını artırmak adına aile eğitimleri, çocukla çalışan personellerin de çevrim içi risklere karşı farkındalığını artırmak adına hizmet içi eğitimler ve politikaların çevrim içi istismarı önleyici şekilde adımlar atması şeklindedir (Cataldo vd., 2022; Tosuntaş ve Griffiths, 2024). Araştırmalar ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşımları konusundaki potansiyel risklerin farkındalığını artırmak üzere ebeveynlerle çalışmayı, onlardan bilgi edinmeyi (Zorluoğlu Yılmaz, 2021; Cataldo vd., 2022; Tosuntaş ve Griffiths, 2024) önermektedir. Bazı çalışmalar ise aile eğitimlerinin yanı sıra sosyal medya platformlarının riskli sharenting davranışlarını azaltması adına spesifik hükümler geliştirmesi (Lavorgna vd., 2023b) gibi politik önerilerde bulunmaktadır.

Bu çalışma GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting davranışlarını, paylaşım yapma nedenlerini, motivasyonlarını, paylaştıkları içerikleri, paylaşım deneyimlerini belirlemek adına ülkemizde özel eğitim alanyazını için ilk sayılmaktadır. Alanyazına bakıldığında GYO çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşım davranışları hakkındaki çalışmalar daha sınırlı şekilde olmakla birlikte ülkemizde herhangi bir bilimsel araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan araştırma teorik önem taşımaktadır. Ayrıca alanyazın GYO çocukların ebeveynlerinin paylaşım motivasyonları diğer ebeveynlere göre farklılık göstermekte ve gereksinimleri de değişmektedir (Ammari vd., 2014; Ammari ve Schoenbeck, 2015; Borgos-Rodriguez vd., 2019; Zhang ve Livingstone, 2019). Ebeveynler tanı süreçlerinde yaşadıkları zorlukları atlatmak, süreç içerisinde destek almak, dünyanın pek çok yerinden benzer durumlardan geçen ebeveynlerden destek almak için sosyal medyayı kullanarak toplumsal farkındalık yaratmaya çalışmaya, çocuklarının görünürlüklerini artırmaya çalışmaktadır (Ammari vd., 2014; Ammari ve Schoenbeck, 2015; Borgos-Rodriguez vd., 2019). Ancak bu ihtiyaçları karşılarken çocuklarının hassas anlarını, uygunsuz görüntülerini paylaşmaktadırlar (Borgos-Rodriguez vd., 2019; Jorge vd., 2022). Bu paylaşımlar çocukların mahremiyet, kimlik ve açık bir gelecek haklarını ihlal etmekte ve risklere karşı daha açık bir hale getirmektedir (Burn, 2022; Scalzaretto, 2023). Ülkemizde de GYO çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarının nedenlerini, motivasyonlarını anlayarak ebeveynlerin destek ihtiyaçlarını belirlemek; güvenli paylaşım ve sosyal medya okuryazarlığıyla ilgili aile eğitim programının oluşturulmasının ilk adımı olarak büyük önem taşımaktadır.

1.9 Amaç

Bu araştırmanın amacı, GYO çocuk sahibi ebeveynlerin “sharenting” davranışına ilişkin görüşleri ve “sharenting” davranışlarının incelenmesiyle Türkiye’de ebeveynlerin sharenting davranışlarına yönelik var olan durumun ortaya konmasıdır. Araştırmanın iki temel araştırma sorusu vardır:

1. Ebeveynlerin “sharenting” kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Ebeveynlerin sharenting davranışları nasıldır?

İKİNCİ BÖLÜM

2 YÖNTEM

2.1 Araştırma Deseni

GYO çocukları olan ebeveynlerin “sharenting” kavramına ilişkin görüşlerini belirlemeyi ve sharenting davranışlarını incelemeyi hedefleyen bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içerisinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı, birden fazla veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Yin, 2003). Datta’ya göre (1990) betimsel/açıklayıcı, keşfetmeye dayalı, kırıtk olay, program yürütme, program etkilerine dayalı ve birikimli durum çalışması olmak üzere altı türde durum çalışması bulunmaktadır. Betimsel durum çalışmasında bir duruma ilişkin derinlemesine bilgi vermek, durumu tanılamak ve birkaç yönüyle açıklamak amaçlanır (Davey, 1990). Bu çalışmada “sharenting” kavramının “neden”lerini ve “nasıl”larını derinlemesine inceleme (Yıldırım ve Şimşek, 2021) fırsatı sağladığı, GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting davranışları hakkında bilgi vermek, var olan durumu açıklamayı, betimlemeyi amaçladığı için araştırma betimsel durum çalışmasıyla desenlenmiştir (Davey, 1990).

Durum çalışmalarında geçerlik ve güvenirlik konusunda önlem almak ve araştırmayı güçlendirmek üzere veri çeşitlemesi yapılması önerilmektedir (Yin, 2003). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve araştırmacı günlüğü ile veriler toplanarak veri çeşitlemesi yapılmıştır.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın ilk aşamasında ebeveynlerle görüşme sürecini planlamak ve görüşme sorularını oluşturmak üzere dört uzman ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırmanın ana çalışma grubunu, sharenting davranışları incelenecek olan GYO çocuk sahibi 10 ebeveyn oluşturmuştur. Ana grubu oluşturan ebeveynlerin önce sosyal medya hesapları gözlem yoluyla incelenmiş, ardından kendileri ile görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca destekleyici veri elde etmek adına GYO çocuk sahibi ve herkese açık sosyal medya hesabı bulunan dijital içerik üreticilerinden oluşan 12 ebeveyne ait sosyal medya hesabı yine gözlem yoluyla sharenting davranışı açısından incelenmiştir.

Tablo 2.1*Tüm Katılımcılar*

Katılımcı Türü	Katılımcı Sayısı	Özellikleri	Aşama	Veri Toplama Türü
Uzman	4	Özel eğitim, çevrim içi istismar, sharenting alanında uzman-1 kişi Sosyal medya alanında uzman-1 kişi Özel eğitim, dijital güvenlik ve çocuk istismarı alanında uzman-2 kişi	Görüşme sorularının oluşturulması ve görüşme sürecinin planlanması	Odak grup görüşmesi
Ebeveyn	10	Gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi, aktif sosyal medya kullanıcısı ebeveyn	Araştırmanın temel amacına yönelik ebeveyn görüşmelerinin yapılması	Yarı yapılandırılmış görüşmeler
Ebeveyn sosyal medya hesabı	10	Görüşme yapılan 10 ebeveynin sosyal medya hesapları	Araştırmanın temel amacına yönelik gözlem verilerinin toplanması	Gözlem
Ebeveyn dijital içerik üreticisi sosyal medya hesabı	12	Herkese açık erişimli sosyal medya hesabı Hesap sahibinin gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi olması Hesabın çocukla ilgili paylaşımlar yapması	Araştırmanın temel amacına yönelik gözlem verilerinin toplanması	Gözlem
Bağımsız uzman	1	Özel eğitim alanında doktora eğitimini tamamlamış, çocuk istismarı ve dijital güvenlik çalışmaları bulunan uzman	Gözlem ve görüşme verilerinin güvenilirlik çalışmaları	Kodlama güvenilirliği
Bağımsız uzman	1	Özel eğitim alanında doktorasını tamamlamış, netnografi çalışması yürütmüş, nitel araştırma konusunda uzman	Araştırmanın inandırıcılık çalışmaları	Uzman görüşü
Tez yazarı	1	Özel eğitim öğretmenliği lisans mezunu, zihin engellilerin eğitimi alanında yüksek lisans yapan araştırmacı	Araştırmanın her aşamasında destekleyici veri olarak günlük tutulması	Araştırmacı günlüğü

Tablo 2.2*Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yapılan Ebeveynler*

Kod isim	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Eğitim düzeyi	Çocuk sayısı	Çocuğun cinsiyeti, yetersizlik türü ve yaşı
1. Fatma	30	Kadın	Ev hanımı	Ön lisans	3	Kız, OSB, 4 yaş
2. Dilara	37	Kadın	Ev hanımı	Lise	2	Kız, DS, 6 yaş Erkek, OSB, 11 yaş
3. Melis	43	Kadın	Emekli	İlkokul	1	Erkek, DS, 5 yaş
4. Şeyma	37	Kadın	Ev hanımı	Lise	1	Erkek, OSB, 15 yaş
5. Çağla	44	Kadın	Ev hanımı	Lise	2	Erkek, DS, 17 yaş
6. Beril	31	Kadın	Biyolog	Lisans	1	Kız, DS, 2,5 yaş
7. Tuğçe	30	Kadın	Hemşire	Lisans	1	Kız, DS, 5 yaş
8. Bahar	51	Kadın	Ev hanımı	Lise	2	Erkek, DS, 6,5 yaş
9. Pelin	40	Kadın	İngilizce öğretmeni	Lisans	3	Erkek, DS, 9 yaş
10. Leyla	28	Kadın	Ev hanımı	Lise	1	Kız, OSB, 3 yaş

OSB=Otizm Spektrum Bozukluğu, DS=Down Sendromu.

Tablo 2.3*Gözlem Yapılan Sosyal Medya Hesaplarının Künye Bilgileri*

GÖRÜŞME YAPILAN EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA HESAPLARI						DİJİTAL İÇERİK ÜRETİCİLERİNİN SOSYAL MEDYA HESAPLARI					
Kod isim	Profil Resmi	Kaç farklı sosyal medya incelendi?	Gönderi sayısı	Takipçi sayısı	Takip sayısı	Kod isim	Profil Resmi	Kaç farklı sosyal medya incelendi?	Gönderi sayısı	Takipçi sayısı	Takip sayısı
Beril	Var Anne baba ve DS çocuk	1	317	766	725	SM1	Var Çocuk	2	870	19.3k	707
Melis	Var Anne ve baba	2	668	431	1149	SM2	Var Çocuk ve anne	1	5945	14.8k	287
Fatma	Var Anne	1	187	418	420	SM3	Var Çocuk	1	2262	21.6k	1102
Tuğçe	Var Anne	1	81	612	931	SM4	Var DS çocuk ve kardeşi	2	820	11.6k	5583
Pelin	Var DS çocuk, abla ve kardeş	2	305	288	637	SM5	Var Çocuk	1	2665	16k	1113
Dilara	Var Anne, baba, DS çocuk OSB çocuk	2	614	902	360	SM6	Var Çocuk ve annesi (çizim şeklinde)	2	5716	42.9k	243
Bahar	Var DS çocuk ve ailesi	2	139	353	797	SM7	Var Çocuk ve anne	2	438	122k	1802
Şeyma	Var Anne ve OSB çocuk	2	440	540	786	SM8	Var İnsan içermiyor	1	886	56.5k	1350
Çağla	Var DS çocuk	2	644	6.030	1.467	SM9	Var Çocuk ve annesi	4	1537	17.6k	6537
Leyla	Var Çocuğu içermeyen çizim	2	63	1374	596	SM10	Var DS çocuk ve ablası	1	946	14.1k	447
						SM11	Var Anne	1	662	13k	546
						SM12	Var Çocuk	1	383	1571	1191

Tablo 2.1’de bu araştırmaya katılan tüm katılımcılara ait özet bilgiler, Tablo 2.2’de ise yarı yapılandırılmış görüşme yapılan ebeveynlere ait demografik bilgiler, Tablo 2.3’te ise gözlem sürecinde incelenen 10 ebeveynin sosyal medya hesabı ile 12 dijital içerik üreticisi sosyal medya hesabına ait bilgiler yer almaktadır. İlk olarak odak grup görüşmesine dört uzman katılmıştır. Bu uzmanların belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır:

- Sosyal medya ve dijital medya üreticiliği alanında veya eğitimde sosyal medya kullanımı alanında uzman olmak ve ilgili alanda doktora yapmış olmak (1 kişi)
- Ebeveynlerin sosyal medya kullanımı, sosyal medyada fotoğraf paylaşımı, sharenting veya çevrim içi istismar konularından birinde çalışıyor olmak ve ilgili alanda doktora yapmış olmak (1 kişi)
- Özel eğitim alanında dijital güvenlik, teknoloji kullanımı ve çocuk istismarı konularında çalışıyor olmak ve ilgili alanda doktora yapmış olmak (2 kişi)

Birinci uzman (U1); 50 yaşında, psikoloji ve özel eğitim alanında uzman olan erkek bir akademisyendir. Özel eğitim alanında 22 yıllık deneyimi bulunmakla beraber çocuk istismarı üzerine çalışmalar yapmıştır. İkinci uzman (U2); 44 yaşında, iletişim ve sinema alanında uzman erkek bir akademisyendir. Özel eğitim alanı ile ilgili engellilerin medya temsilleriyle ilgilenmektedir. Üçüncü uzman (U3); 35 yaşında, özel eğitim ve dijital istismar alanında uzman kadın bir akademisyendir. 12 yıllık özel eğitim deneyimi bulunmaktadır. Dördüncü uzman (U4); 33 yaşında, engelli çocuk ailelerinin oluşturduğu dijital kültürle ilgilenen erkek bir akademisyendir ve alanda 10 yıllık deneyimi bulunmaktadır.

Araştırmanın ana grubunu oluşturan GYO çocuk sahibi ebeveynler, amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme yapılacak 10 ebeveyn belirlenirken odak grup görüşmesindeki bulgular ve aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır:

- Yaş aralığı 0-18 içerisinde olan GY tanısı bulunan çocuk sahibi olması,
- Sosyal medya hesabının bulunması ve araştırmacı ile ilgili sosyal medyada takipleşiyor olması,
- Sosyal medya hesaplarını aktif kullanıyor olmaları (son gönderilerinin en fazla 1 ay içerisinde olması).
- Görüşme öncesinde sosyal medyasının incelenmesine izin vermesi

Bu ölçütleri karşılayan 10 ebeveyn ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan ebeveynlere ait detaylar Tablo 2.2’de verilmiştir.

Sosyal medya hesabı incelenecek 12 dijital içerik üreticisi sayfaların seçiminde belirlenen ölçütler ise şu şekildedir:

- Sosyal medya hesabının herkese açık, herkes tarafından erişilebilir durumda olması (İlgili sosyal medya platformunun herkese açık erişim koşulları dikkate alınacaktır.)
- Sosyal medya hesap sahibinin GYO çocuğunun bulunması
- Sosyal medya hesap sahibinin dijital içerik üreticisi olması
- Sosyal medya hesap sahibinin en az 2000 takipçisinin bulunması
- Sosyal medya hesabının aktif kullanılıyor olması (son gönderilerin en fazla 1 ay içerisinde olması)

Araştırmacı sosyal medyada içerik üretici olan ebeveynleri belirlerken etiketlerden (hashtag) yararlanmıştır. Sosyal medyada otizm, DS gibi yetersizlik etiketleri kullanarak açılan hesaplardan profilleri belirlemiştir. Bu etiketlerden birini kullanan profillerde en çok kullanılan etiketleri gözden geçirmiş, bu etiketleri kullanarak taramalar yapmış ve sosyal medyayı aktif olarak kullanan hesapları belirlemiştir. İlk taramada eğitim veren kurumlara ait hesaplar elenmiş, ardından ulaşılan 37 hesap arasından ölçütleri karşılayan 12 hesap incelenmek üzere seçilmiştir. İncelenen sosyal medya platformlarının isimleri Şirket adı olması nedeniyle telif hakları ve etik gerekçelerle kullanılmamıştır. Dahil edilen sosyal medya platformlarının temel özellikleri şu şekildedir: – Platformlardan biri temel olarak ücretsiz fotoğraf ve süreli video paylaşımına olanak tanıyan, canlı yayın ve hikaye paylaşımı özelliği önce çıkan bir uygulamadır. – Bir diğer platform temel amacı diğer kişilerle iletişim kurma ve bilgi alışverişi yapma olan, uzun metinlerin paylaşılmasına izin veren en eski uygulamalardan biridir. – Bir diğer platform ise kısa metinler, fotoğraflar ve videolar paylaşarak etkileşimde bulunmasına olanak sağlayan, daha çok gündemi takip etme amaçlı kullanılan, sohbet odaları bulunan bir uygulamadır. – Son platform ise genellikle çok kısa videoların kullanıldığı, viral trendlerin ortaya çıktığı, sıklıkla para kazanma amaçlı canlı yayın açılan uygulamadır.

2.2.1 Araştırmacı

Araştırmacı, özel eğitim öğretmenliği lisans bölümünü Anadolu Üniversitesi’nde 2022 yılında tamamlamış, aynı tarihte Anadolu Üniversitesi’nde Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretimi alanında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Araştırmacı lisans eğitiminde cinsel eğitim, dijital güvenlik ve mahremiyet eğitimi alanında eğitimlere katılmış, yüksek lisansta

nitel araştırma yöntemleri dersini almıştır. Bu tezin yazarı olarak tüm uygulama sürecini kendisi yürütmüştür. Araştırmacının, araştırma konusu seçiminde lisans ve yüksek lisans süresi boyunca çocuklarla ve ailelerle geçirdiği vakit, edindiği deneyimler, çocukların istismar edilmesi ve istismara açık hale gelmesi konusunda yaşadığı hassasiyet etkili olmuştur. Özellikle mezuniyet sonrası çalışmaya başladığında çok fazla GYO çocuğun istismara uğradığını ve çocuğun çevreleri tarafından istismara açık hale getirilmelerini deneyimlemesinin ardından araştırmacının kişisel merakıyla birleşen ebeveynlerin sosyal medya paylaşımları, araştırmacının şimdiki tez danışmanına ulaşmasına ve birlikte tez konusunun seçilmesiyle sonuçlanmıştır.

2.3 Araştırma Ortamı

Araştırmada ebeveynlerle yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcının kendini rahat ifade edebileceği, soruları doğru yorumlayabileceği sessiz bir odada gerçekleştirilmek üzere planlanmış, ebeveynlerin kendi talepleri üzerine bazılarıyla kendi evlerinde bazılarıyla çocuklarının öğrenim gördüğü kurumdaki uygun ve sessiz bir odada gerçekleştirilmiştir.

Uzmanlar ile yapılan odak grup görüşmesi ise Anadolu Üniversitesi'nde sessiz bir toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Gözlem süreci ise araştırmacı tarafından, katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarının ve dijital içerik üreticisi ebeveynlerin herkese açık kullandığı sosyal medya hesaplarının gözlemlenmesi yoluyla çevrim içi ortamda tamamlanmıştır.

2.4 Verilerin Toplanması

Bu araştırmada temel veri toplama aracı araştırmacının kendisidir. Araştırmacı *gözlem*, *yarı yapılandırılmış görüşme*, *odak grup görüşmesi* ve *araştırmacı günlüğü* tekniklerini kullanarak veri çeşitlemesi yapmıştır. Nitel araştırmalarda inandırıcılığı sağlamak adına verilerin çeşitlendirilmesi önemli bir yer tutmakla birlikte, araştırmacının farklı bakış açılarını tüm yönleriyle, genellemeden bir sonuca varabilmesini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 291). Şekil 2.1'de veri toplama sürecinin gerçekleşme sırası kronolojik olarak gösterilerek araştırmanın akışı özetlenmiştir.

Şekil 2.1

Araştırmanın Veri Toplama Süreci

1. DİJİTAL İÇERİK ÜRETİCİSİ HESAPLARIN SEÇİMİ: Ölçütlere uygun 12 sosyal medya hesabının belirlenmesi.
2. GÖZLEM-1: SOSYAL MEDYA HESAPLARININ İNCELENMESİ: Ölçütlere uygun seçilen ebeveyn sosyal medya hesaplarının gözlem formuna işlenerek incelenmesi (son 1 yıla ait en az 300 gönderi).
3. ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ: Sosyal medya ve eğitim alanlarındaki uzmanlarla odak grup görüşmesinin gerçekleştirilmesi.
4. VERİ ANALİZİ-1: ODAK GRUP GÖRÜŞME VERİLERİNİN ANALİZİ: Odak grup görüşmesine ait ses kaydı dökümü yapılarak içerik analiz ile analiz edilmesi, bulgulara dayalı olarak ebeveyn görüşme sorularının güncellenmesi.
5. KATILIMCI SEÇİMİ: Yarı yapılandırılmış görüşme yapılacak 10 katılımcı ebeveynin belirlenmesi (amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örneklemeyle).
6. GÖZLEM-2: GÖRÜŞME YAPILAN EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYALARININ İNCELENMESİ: Katılımcı ebeveynlerden izin alınarak sosyal medya hesaplarının incelenmesi (son 1 yıla ait paylaşımların ve görüşme sonrası 3 ay içerisindeki incelenmesi).
7. VERİ ANALİZİ-2: GÖZLEM VERİLERİNİN ANALİZİ: Tüm gözlem verilerinin analiz edilmesi.
8. GÖRÜŞME SORULARININ YAZIMI: Gözlem ve odak grup görüşmesi bulguları ile alanyazın taramasına dayalı olarak yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması.
9. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞMELER: Yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapılması.
10. VERİ ANALİZİ-3: Yarı yapılandırılmış ebeveyn görüşme verilerinin analiz edilmesi ve önceki veri analizleri ile birleştirilmesi.
11. GEÇERLİK-GÜVENİRLİK: İnanırcılık kapsamında elde edilen tüm bulguların, kod ve tema anahtarının sunulması ve uzman görüşü alınması, bağımsız bir uzman tarafından tüm veri setlerinin en az %30'una ilişkin kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanması, bulguların sunumuna ilişkin üye teyidi alınması, adil paylaşım ilkesine dayalı görüşmelere katılan ailelere bilgilendirme yapılması.

Veri toplama tekniklerinin işe koşulduğu, verilerin nasıl toplandığı ve temel veri özetlerini içeren **veri toplama çizelgesi** araştırmacı tarafından hazırlanarak tarihsel açıdan kronolojik sırayla Tablo 2.4'te halinde sunulmuştur. Ayrıca araştırmacı her bir veri toplama tekniğine ait bir klasör oluşturarak ham verileri kaydetmiş, araştırma raporu hazırlarken kendisine rehberlik etmesi açısından her bir veri toplama tekniğine ait veri özet bilgileri Tablo 3.1'e işlemiştir.

2.4.1 Gözlem Süreci

Gözlem tekniği, sözel olmayan davranışlarla ilgili verilerin toplanmasında kullanılmakla beraber çoğunlukla diğer veri toplama teknikleri ile beraber kullanılmaktadır. Belirli bir ortam içinde meydana gelen davranışların detaylı bir şekilde incelenmesini içermektedir. Herhangi bir zamanda, belirli bir ortamdaki, sözel olan veya olmayan, davranışların kapsamlı ve uzun bir zamana yayılmış bir resminin elde edilmesini sağlamaktadır. Gözlemsel çalışmalar her yerde gerçekleştirilebilmektedir (Bailey, 1994). Bu çalışmada da gözlemsel çalışmalar, ebeveynlerin herkese açık olarak kullandıkları sosyal medya hesapları ve katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarında gerçekleştirilmiştir.

Bailey (1994), gözlem türlerini dörde ayırmaktadır. Gözlem yapılan ortamın türüne göre doğal ortam (alan çalışması) ve yapay ortam (laboratuvar çalışması); araştırmacı tarafından sürece ilişkin geliştirilen yapıya göre ise yapılandırılmış ve yapılandırılmamış şeklindedir. Bu araştırmada yapılandırılmış alan çalışması türüne göre gözlem yapılacaktır. Bu gözlem türü aynı zamanda “*yarı yapılandırılmış çalışma*” olarak da adlandırılmaktadır (Bailey, 1994). Yarı yapılandırılmış çalışmalarda, yapılandırılmış bir gözlem aracı kullanılmakta ancak gözlem doğal ortamda gerçekleştirilmektedir. Bu durumda gözlemci, gözleyeceği ortamı işevuruk hale getiren davranışları ayırıştırarak gözlem formunda da bunlara yer vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Gözlem tekniği aynı zamanda gözlemci rollerine göre de sınıflandırılmaktadır. Gözlemci rolleri “katılımcı gözlemci” ve “katılımcı olmayan gözlemci” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Katılımcı gözlemcinin rolü, bir durumu tüm gerçekliğiyle açığa çıkarmak için o alandaki faaliyetlere katılım sağlamak ve aynı zamanda edindiği bilgileri kaydetmektedir. Gözlem yapılacak ortam ve kişilere yeteri kadar aşina olunmayan durumlarda ise katılımcı olmayan gözlem türü kullanılmaktadır. Katılımcı olmayan gözlemci, katılımcıların faaliyetlerine dahil olmadan bilgileri kaydeden bir gözlemcidir. Katılımcı olmayan gözlemci, çalışmanın konusu olan ortamı “dışarıdan” gözlemler (Creswell, 2012). Bu araştırmada katılımcı olmayan gözlemci rolü bir başka deyişle **izleyici rolü** kullanılmıştır. Araştırmacı, çalışmaya katılan ebeveynlerin ve sosyal medya hesapları herkese açık olan ebeveynlerin sosyal medya hesaplarına hiçbir müdahale bulunmadan (yorum, beğeni) yalnızca dışarıdan bir gözlemci olarak veri kaydını tutmuştur.

Sosyal medya çoğu zaman kişinin kendisi hakkında bilgi vermesi, kişiliğini göstermesi, güzel anlarını paylaşması amacıyla kullanılmaktadır. Ebeveynler de sosyal medya profillerine

“anılarını saklama”, “anı defteri gibi kullanma”, “güzel anları yakın çevresiyle paylaşma” gibi amaçlarla içerikler oluşturmaktadırlar. Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcı ebeveynlerin ve bir grup dijital içerik üreticisi ebeveynin sosyal medya profilleri gözlem yoluyla incelenmiştir. Bu gözlemlerde ilgili sosyal medya platformunun kullanım koşulları dikkate alınmıştır. Gözlem sürecinde incelenen sosyal medya platformları “We Are Social Türkiye 2023” raporunda belirtilen en sık kullanılan üç sosyal medya platformu olmuştur.

Araştırmacı çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin herkese açık kullandığı sosyal medya profillerini ve görüşme yapılan ebeveynlerin sosyal medya profillerini araştırmaya başlanan tarihten 1 yıl öncesi ve araştırma süresince (yaklaşık 6 ay) gözlemiştir. Gözlemlerini gözlem formuna işleyerek ve araştırma günlüğü tutarak kaydetmiştir. Gözlem formu Ek-1’de yer almaktadır. Gözlem sürecinde öncelikle sosyal medya hesabındaki demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, meslek, profilde yazan diğer kişisel bilgi içermeyen bilgiler) not edilmiştir. Ardından ilk olarak katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarındaki tüm paylaşımlar gönderinin tamamındaki bilgiler görünecek şekilde ekran görüntüsü alınarak kaydedilmiştir ve sadece araştırmacıların göreceği biçimde saklanmıştır.

Dijital içerik üreticisi olan ebeveynlerin sosyal medya hesaplarında odaklı gözlem yapılacağı yalnızca çocukla ilişkili olan paylaşımlar (son 1 yıldaki en az 300 paylaşım içerisinde) ekran görüntüsü ile kaydedilmiş, en çok etkileşim alan 5 yorum kaydedilmiş ve sadece araştırmacıların göreceği biçimde saklanmıştır. Tüm gözlem kayıtlarına ait veriler sistematik klasörleme yöntemi ile düzenlenmiştir. Araştırmacı veri toplama çizelgesine her bir klasördeki veriye ait künye bilgilerini işlemiştir. Bu çizelge Tablo 2.4’te sunulmuştur.

2.4.1.1 Dijital içerik üreticisi ebeveynlerin herkese açık sosyal medya hesaplarının gözlemlenmesi

Gözlem sürecinde “Çalışma Grubu” başlığında belirtilen ölçütleri taşıyan 12 herkese açık ebeveyn sosyal medya hesabı incelenmiştir. İncelenen hesap sayısı ve paylaşım sayısı veri doygunluğu sağlanana kadar devam edilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Çoğunluğu çok yüksek sayıda takipçi, paylaşım ve yorum bulundurması nedeniyle, araştırmanın süresi dikkate alınarak bu aşamadaki gözlem, odaklı gözlem olarak planlanmıştır. Bu sosyal medya hesaplarında son 1 yıldaki en az 300 paylaşım sınırlaması kapsamında yalnızca ebeveynleri çocuklarına ilişkin yaptıkları paylaşımlar incelenmiştir. Tez danışmanı ile veri doyumuna ulaşıldığına karar verildiğinde gözlem sonlandırılmıştır.

2.4.1.2 Katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarının gözlemlenmesi

Çalışmanın ana grubunu oluşturan, görüşme yapılan katılımcı ebeveynlerin izni ile araştırmacı her bir katılımcıyla aktif sosyal medya hesabında takipleşerek hesapları incelemiştir. Bu aşamada araştırmacı kendi fotoğrafının, kendi açık adının, iş ve eğitim bilgilerinin bulunduğu gerçek bir sosyal medya hesabı ile gözlemci olmuştur. Ayrıca takipleştiği ebeveynlere çalışma hakkında bilgi verilerek hangi amaçla sosyal medyalarının inceleneceği açıklanmış ve yazılı izinleri alınmıştır. Gözlem sürecinde öncelikle sosyal medya hesabındaki demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, meslek, profilde yazan diğer kişisel bilgi içermeyen bilgiler) not edilmiştir. Katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarındaki tüm paylaşımlar incelenerek, tamamı gözleme dahil edilmiştir. Tez danışmanı ile veri doyumuna ulaşıldığına karar verildiğinde gözlem sonlandırılmıştır.

2.4.2 Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı günlüğü, araştırmacının gelişimi ve araştırma bilgisi oluşturmada oldukça önemli bir role sahiptir. Araştırmacı günlüğü sayesinde, araştırma yolculuğunun yazılı bir veri kaynağı olmaktadır (Engin, 2011). Araştırmacı, çalışmanın her aşamasında araştırmacı günlüğü tutmuştur. Araştırmacı günlüğünde araştırmanın her aşamasında önemli gördüğü bilgilere, gözlem yaptığı gönderilere, olası görüşme sorularına, araştırma sürecine, görüşmelerin içeriğine, öz değerlendirmeye yer vermiştir. Araştırmacı günlüğü tarih, saat, yer gibi jenerik bilgilerinin bulunduğu sistematik bir formatta yazılmış, Google Drive aracılığıyla kaydedilerek anlık olarak tez danışmanı ile paylaşılmıştır. Araştırmacı günlüğüne ait özet bilgiler Tablo 3.1’de sunulmuştur.

2.4.3 Odak grup görüşmesi

Odak grup görüşmelerinde belirli özelliklere sahip küçük bir grup insan, odaklı bir tartışma içinde nitel veri sağlayarak ilgi konusunu anlamaya çalışırlar (Krueger ve Casey, 2015, s.32). Odak grup görüşmeleri genellikle 6 ila 8 kişi ile yürütülmekle beraber 3 ila 14 kişiye kadar değişiklik gösterebilmektedir (Bloor vd., 2001). Bu çalışmada odak grup görüşmeleri belirlenen ölçütlere uyan dört alan uzmanı gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri tartışılacak olan farklı bakış açılarını ve fikirleri farklı uzmanlık alanlarına sahip insan grupları ile tartışma (Krueger ve Casey, 2015) olanağı sağlayarak sharenting kavramını açıklamaya, güçlendirmeye (Galletta, 2013) fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın ana grubunu oluşturan katılımcı ebeveynlerle gerçekleştirilecek görüşme sorularının oluşturulmasında odak grup görüşmelerden elde edilecek bulgulardan yararlanılmıştır.

Araştırmacı odak grup görüşme sorularını Krueger ve Casey (2015)'in önerileri dikkate alınarak günlük dil kullanıma uygun, katılımcıların kullandığı sözcük dağarcığını içeren, açık, net ve kısa, açık uçlu ve iyi düşünülmüş yönergeler içerecek şekilde hazırlamıştır. Sorular genelden özele olacak şekilde düzenlenmiştir. Odak grup görüşme soruları Ek-2'de verilmiştir.

Odak grup görüşmelerinde görüşme öncesi süreç pek çok açıdan önem taşımaktadır. Mekanın belirlenmesi ve düzenlenmesi, gerekli elektronik cihazların sağlanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşmeler iki adet ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme sırasında katılımcıların ihtiyacı olabilecek atıştırmalıklar ve içecekler hazırlanmış, katılımcıların birbirini tanıma ve görüşmecinin hitap etme zorluk yaşamaması için isimlerinin yazılı olduğu yaka kartları kullanılmıştır. Katılımcılardan görüşme başlamadan önce isim ve soyisimlerinin söylenmesi ve kısaca kendisini tanıtmaları istenmiştir.

2.4.4 Yarı yapılandırılmış görüşmeler

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşmeci, görüşme yaptığı kişinin dünyayı nasıl deneyimlediğini, yaşadığı olayları nasıl tanımladığını öğrenmeye çalışmaktadır. Bu sebeple, görüşme soruları, deneyimlerin ve tanımlamaların yapılmasını teşvik edecek şekilde oluşturulmalı ve soyutluktan kaçınılmalıdır (Brinkmann, 2013. s. 21-22). Araştırmada, GYO çocuk sahibi 10 ebeveyn ile sharenting davranışlarına ilişkin derinlemesine bilgi toplamak adına yarı yapılandırılmış görüşmeler düzenlenmiştir. Görüşmeci, önceden yapmış olduğu odak grup görüşmesi ile gözlemler sonucunda elde ettiği veriler, alanyazına dayalı olarak yarı yapılandırılmış görüşme sorularını belirlemiş, uzman görüşleriyle sorulara son halini vermiştir. Demografik bilgi formları Ek-3'te, görüşme soruları EK-4'te yer almaktadır.

Belirlenen soruların niteliğini değerlendirmek ve karşılaşılabilecek olası sorunlara önlem almak için **pilot görüşme** gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşme 48 yaşında bir iş adamı olan Ahmet Bey ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşme 13 dakika 18 saniye sürmüştür. Pilot yarı görüşmenin ardından birkaç soruda örneklendirme ve detaylandırma yapılmıştır. Görüşmeler her bir katılımcıyla birebir ve yüz yüze, katılımcı ve görüşmecinin birlikte kararlaştırdığı gün ve zamanda sessiz bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, yedekleme yöntemiyle hem akıllı telefon hem de diz üstü bilgisayarla kayıt altına alınmıştır.

Araştırma boyunca gözlem, odak grup görüşmesi, yarı yapılandırılmış görüşmeler, toplantılar ve araştırmacı günlüğünün kullanımını içeren, tüm veri toplama sürecinin genel bir özeti sunan veri toplama çizelgesi Tablo 2.4'te sunulmuştur. Ayrıca tüm veri toplama süreci sonunda bulgulara dair künye ve özet bilgiler Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 2.4*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
20.11.2023	14.00-16.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Arş. Gör. Ramazan Bekar, Elif Şanlı	Araştırma yönteminin detaylandırılması	-Ses kaydı -Günlük	Araştırma yöntemine ait detayların belirlenmesi ve öneriler alınması, sürecin planlanması.
27.11.2023	16.00-17.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Danışmanın araştırma etiği bilgilendirmesi Etik kurul başvurusu	-Günlük	Tez yazarının eklemelerinin tez danışmanı tarafından kontrol edilmesi, yöntemin üzerinden geçilmesi, adil paylaşım başlığı ile ilgili literatür taraması, veri kayıt formunun kullanılması.
27.12.2023	13.00-14.30	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Belirlenen sosyal medya hesaplarının gözlem verilerinin toplanmasına başlanması	-Günlük	Gözlem verilerinin nasıl toplanacağı, gözlem veri tablosunun oluşturulması ve Gizem Yıldız'la beraber örnek gözlem veri tablosu oluşturma
27.12.2023	14.00-14.30	Gözlem	SM1 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
29.12.2023	212.00-00.30	Günlük			-Gözlem formu	
30.12.2023	10.20-12.40	Gözlem	SM2 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
	13.45-16.40	Günlük			-Gözlem formu	

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
31.12.2023 01.01.2024 02.01.2024	19.40-20.00 14.10-17.35 23.30-00.00	Gözlem Günlük	SM3 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
03.01.2024	13.10-17.35 00.10-01.00	Gözlem Günlük	SM4 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
04.01.2024 05.01.2024 07.01.2024	20.50-21.00 22.00-23.30 19.00-19.40 18.15-20.30	Gözlem Günlük	SM5 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
10.01.2024	13.00-15.00	Gözlem	SM6 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
11.01.2024	20.40-21.00	Günlük			-Gözlem formu	
	22.30-00.50					
12.01.2024	21.00-23.20	Gözlem	SM7 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
13.01.2024	12.00-14.45	Günlük			-Gözlem formu	
14.01.2024	16.15-18.30	Gözlem	SM8 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
	19.30-22.15	Günlük			-Gözlem formu	
15.01.2024	15.00-17.30	Gözlem	SM9 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
17.01.2024	15.30-18.00	Günlük			-Gözlem formu	
18.01.2024	22.30-23.15	Gözlem	SM10 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
25.01.2024	23.20-00.40	Günlük			-Gözlem formu	

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
28.01.2024	18.00-22.30	Gözlem	SM11 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
29.01.2024	23.00-00.40	Günlük			-Gözlem formu	
31.01.2024	18.00-21.10					
31.01.2024	10.30-14.40	Gözlem	SM12 gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
07.02.2024	19.50-22.45	Günlük			-Gözlem formu	
14.02.2024	15.00-17.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Odak grup görüşmesinin planlanması, herkese açık sosyal medya hesaplarının gözlem analizlerinin değerlendirilmesi	-Günlük	Odak grup görüşmesinde kimlerin olacağı, ne zaman yapılacağı planlandı.
19.02.2024	16.00-17.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Araş. Gör. Dr. Ramazan Bekar, Araş. Gör. Emrah Akkaya, Dr. Öğr. Üyesi Yunus Yılmaz, Elif Şanlı	Odak grup görüşme soruları ve odak grup görüşme süreci ile ilgili uzman görüşü alma	-Günlük	Odak grup görüşme sorularının gözden geçirilmesi, süreç hakkında fikir ve tavsiyeler üzerine beyin fırtınası yapılması.
28.02.2024	13.00-13.30	Toplantı	Prof. Dr. Murat Doğan, Elif Şanlı	Odak grup görüşmesine katılım için randevu alma ve odak grup görüşme sorularının gözden geçirilmesi	-Günlük	Odak grup görüşme sorularının uzman görüşüyle revize edilmesi. Odak grup görüşmesine katılımcı olarak katılması için onay alma ve gün/saat belirlenmesi.

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
06.03.2024	11.00-11.30	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Odak grup görüşme sorularının gözden geçirilmesi, sürecin planlanması ve belirlenen gün ve saate uygun ortamın ayarlanması	-Günlük	Tez danışmanı ile soruların gözden geçirilmesi, odak grup görüşmesi için giriş konuşmasının ana hatlarının belirlenmesi, odak grup görüşme oturumlarının gerçekleştirilmesi için gün, saat ve yerin kararlaştırılması.
13.03.2024	14.00-16.15	Odak grup görüşmesi	Prof. Dr. Murat Doğan Doç. Dr. Gizem Yıldız Öğr. Gör. Dr. Emin Paftalı Arş. Gör. Dr. Ramazan Bekar Elif Şanlı	Odak grup görüşmesinin belirlenen uzmanlarla gerçekleştirilmesi.	-Ses kaydı -Veri formları -Günlük	Belirlenen uzmanlar ile odak grup görüşmesinin iki oturumda gerçekleşmesi, ebeveyn görüşmelerinin detaylarının görüşülmesi.
27.03.2024	12.00-14.45	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız Elif Şanlı	Odak grup görüşmelerinin dökümlerinin incelenmesi, nitel veri analizinin anlatımı ve ebeveyn görüşmeleri için yapılacak hazırlıkların belirlenmesi	-Günlük	Nitel veri analizinin başlangıcı ve ebeveyn gözlemlerinin hazırlığı
30.03.2024	12.00-13.00	Toplantı	Elif Şanlı ve görüşme yapılan ebeveynler	Yarı yapılandırılmış görüşmelerin sağlanacağı ebeveynlerden sosyal medya hesaplarında takipleşme onayı alınması ve süreç hakkında kısaca bilgilendirilmesi	-Günlük	Görüşme yapılacak ebeveynler ile sosyal medyada takipleşme onayı alınması ve takipleşmenin başlaması

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
20.04.2024	18.00-20.00	Gözlem	Beril Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
23.04.2024	20.30-00.15	Günlük				
24.04.2024	11.00-13.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Odak grup görüşmesine ait kod ve temaların gözden geçirilmesi ve ebeveyn yarı yapılandırılmış görüşme sorularının gözden geçirilerek pilot görüşmenin planlanması	-Günlük	Odak grup görüşmesine ilişkin kod ve temaların gözden geçirilerek düzeltmeler yapılması, daha önceden belirlenen yarı yapılandırılmış görüşme sorularının gözden geçirilerek düzenlenmesi, yarı yapılandırılmış görüşmelerin nasıl gerçekleşeceğini üzerinden geçilmesi ve pilot görüşmenin planlanması.
27.04.2024	14.45-15.55	Günlük	Kurum Müdürü, Elif Şanlı	Görüşmelerin gerçekleşeceği pilot görüşme ile ilgili kurum müdürü ile gün ve saatin belirlenmesi	-Günlük	Pilot görüşmenin kurum müdürü ile planlanması
03.05.2024	22.00-23.15	Gözlem	Fatma Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
04.05.2024	21.00-23.00	Günlük				
06.05.2024	15.00-15.20	Pilot Görüşme	Pilot görüşmeci, Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte pilot görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı-Günlük -İzin formu	Pilot görüşmenin gerçekleşmesi
06.05.2024	16.00-17.10	Yarı yapılandırılmış görüşme	Fatma Hanım Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı -Günlük -İzin formu	1. yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleştirilmesi

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
06.05.2024	18.00-18.50	Gözlem	Tuğçe Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
11.05.2024	11.00-14.55	Günlük				
08.05.2024	10.00-18.30	Yarı yapılandırılmış görüşme	Dilara Hanım Melis Hanım Şeyma Hanım Çağla Hanım Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı -Günlük -İzin formu	2., 3., 4. ve 5. yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirilmesi
14.05.2024	19.00-19.50	Yarı yapılandırılmış görüşme	Beril Hanım Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı -Günlük -İzin formu	6. yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleştirilmesi
16.05.2024	22.10-23.50	Gözlem	Pelin Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
21.05.2024	22.20-00.50	Günlük				
23.05.2024	2.20-00.20					
17.05.2024	19.00-19.55	Yarı yapılandırılmış görüşme	Tuğçe Hanım Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı -Günlük -İzin formu	7. yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleştirilmesi

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
22.05.2024	13.00-13.52 16.00-17.15	Yarı yapılandırılmış görüşme	Bahar Hanım Pelin Hanım Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı -Günlük -İzin formu	8. ve 9.yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirilmesi
29.05.2024	13.00-15.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Yarı yapılandırılmış görüşmelerin gözden geçirilmesi, planlanması ve içerik analizinin detaylıca açıklanması	-Günlük	Yapılan görüşmelerin gözden geçirilmesi, veri doygunluğunu sağlamak adına 1 görüşme daha yapılmasına karar verildi. İçerik analizinin nasıl yapılacağı detaylı bir şekilde paylaşıldı.
31.05.2024 03.06.2024 06.06.2024	11.10-11.50 16.00-18.00 00.00-02.20	Gözlem Günlük	Dilara Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
10.06.2024 18.06.2024 21.06.2024	23.50-00.30 20.00-12.00 23.00-00.15	Gözlem Günlük	Bahar Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
12.06.2024	15.30-18.00	Yarı yapılandırılmış görüşme	Leyla Hanım Elif Şanlı	Belirlenen yer ve saatte katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleşmesi	-Ses kaydı -Günlük -İzin formu	10.yarı yapılandırılmış görüşmenin gerçekleştirilmesi.
26.06.2024	18.15-19.15	Gözlem Günlük	Şeyma Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
01.07.2024	12.50-16.00					
03.07.2024	15.50-18.45					
17.07.2024	18.00-20.00					
01.08.2024	19.20-19.45	Gözlem	Leyla Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
05.08.2024	15.50-17.50	Günlük				
14.08.2024	15.00-16.40	Gözlem Günlük	Çağla Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
26.08.2024	20.40-22.00					
28.08.2024	10.20-12.50					
	16.00-17.45					

Tablo 2.4 (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
02.09.2024 03.09.2024	13.10-15.00 12.15-15.50	Gözlem Günlük	Melis Hanım'ın sosyal medya hesabının gözlemi	Sosyal medya hesaplarında ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarının incelenmesi, gözlem formuna işlenmesi	-Günlük -Gözlem formu	Gözlem sürecinde incelenen her paylaşım ekran görüntüsü alınarak ilgili veri klasörüne kaydedilmiştir.
21.10.2024	15.30-17.30	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Gizem Yıldız ile Gözlem-1 ve Gözlem-2 verilerinin incelenmesi, ebeveynlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin veri analizinin incelenmesi, düzenlenmesi.	-Günlük	Gözlem-1 ve Gözlem-2 gözlem formlarını analiz etmek adına tablo oluşturulmaya karar verildi. Yapılan görüşmelerin analizleri incelendi, düzenlemeler yapıldı.
17.11.2024	21.05-23.45	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Gizem Yıldız ile dijital ortamda ebeveynlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ile ilgili veri analizlerinin yeniden yorumlanması, uzlaşma öncesi güvenilirlik hesabının yapılması	-Günlük	Görüşmelerdeki kodların ve temaların yenide düzenlenmesi, dosyaların açıklanması.
02.12.2024	22.30-23.55	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Gizem Yıldız'ın dijital ortamda gözlem verileri ile ilgili düzeltmelerin nasıl, neden ve ne şekilde yapılacağını anlatması	-Günlük	Gözlem verilerinin incelenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması
11.12.2024	11.00-13.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Odak grup görüşmesi ve yarı yapılandırılmış görüşme analizlerinin incelenmesi	-Günlük	Görüşme verilerinin analizinin incelenmesi, düzenlenmesi
13.01.2025	18-00-21.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Gözlem verilerinin düzenlenmesi	-Günlük	Gözlem verilerinin düzenlenmesi ve üzerine çalışılması
31.01.2025	14.30-16.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Gözlem verilerinin incelenmesi Tezin giriş bölümü, alanyazın bölümüne düzeltme verilmesi	-Günlük	Gözlem verilerinin yeniden düzenlenmesi, alan yazın ile ilgili düzeltmelerin anlatılarak verilmesi

Tablo 2.4. (Devam)*Veri Toplama Çizelgesi*

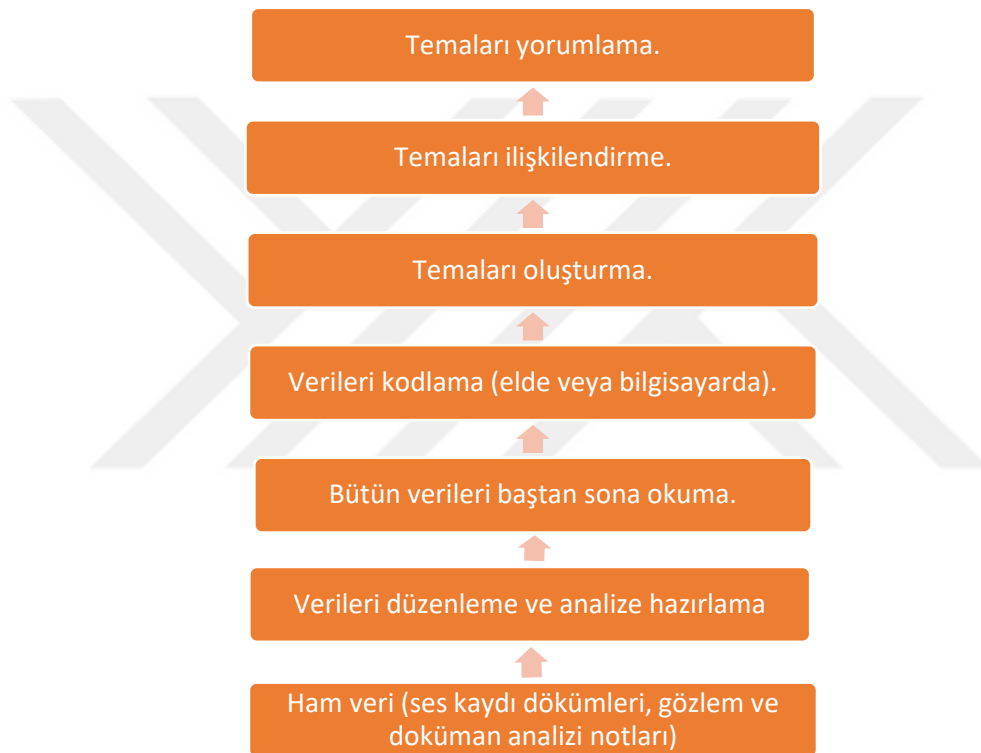
TARİH	SAAT	VERİ TÜRÜ	KATILIMCILAR	VERİ İÇERİĞİ	VERİ TOPLAMA ARACI	AÇIKLAMA VE YORUM
15.02.2025	12.30-16.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Gözlem verilerinin analizinin incelenmesi ve alanyazın dönütünün verilmesi	-Günlük	Gözlem verilerinin analizinin düzenlenmesi ve üzerinde çalışılması, alanyazın düzeltmelerinin devam etmesi
03.03.2025	20.00-22.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Tüm analizlerin düzenlenmesi, özet veri tablolarının incelenmesi ve raporlaştırma sürecinin planlanması	-Günlük -Zoom kaydı	Tüm veri tabloları düzenlenmesi, tez metnine eklenmesi ve bulgu yazımının nasıl yapılacağının anlatılması
22.03.2025	21.30-22.30	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Tez metninin incelenmesi, yöntem bölümünün detaylandırılması, bulgu yazımının kontrolü	-Günlük	Danışmanın tez metnindeki yöntem bölümünü kontrol etmesi, düzeltme vermesi, örnek bulgu yazımları göstermesi, bulgu yazımı üzerinde çalışılması.
21.04.2025	13.00-17.00	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Tez metninin incelenmesi, bulguların gözden geçirilmesi ve tartışma bölümü için giriş yapılması	-Günlük	Danışmanın tez metnindeki bulgular bölümünün son halini gözden geçirerek son halini vermesi, tez metni için düzenlemelerin yapılması ve tartışma için giriş yapılması
30.04.2025	21.00-22.30	Toplantı	Doç. Dr. Gizem Yıldız, Elif Şanlı	Tez metninin biçimsel düzenlemelerinin yapılması ve tartışma bölümü yazımının detaylandırılması	-Günlük -Zoom kaydı	Danışmanın tez metni üzerinde düzenlemelerin yapması, biçimsel düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve tartışma bölümünün danışman tarafından detaylıca açıklanması

2.5 Verilerin Analizi

Görüşmelerden ve gözlemlerden elde edilen tüm veriler, tümevarım analiziyle analiz edilmiştir. Mevcut araştırma hakkında alanyazında sınırlı çalışma bulunması, temaların önceden belirgin olamaması ve bu konunun derinlemesine incelenmek istenmesinden dolayı analiz sürecinde tümevarımsal içerik analizi tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Tümevarım analizi Şekil 2.2’de özetlenen Creswell (2014)’in nitel araştırmalarda veri analizi basamakları izlenerek gerçekleştirilmiştir.

Şekil 2.2

Tümevarım Analizi Basamakları

Gözlem süreci tamamen sona erdiğinde tüm gözlem veri baştan sona okunarak, görüşme ses kaydı dökümlerinin tamamı okunarak tümevarım analizi yapılmış ve araştırmacı günlüğü ise görüşme ve gözlem verilerine paralel şekilde verilerin ilgili temalarla ilişkilendirilmesiyle bulgu haline getirilmiştir. Önce görüşmeler sona erdiği için ilk olarak görüşme verileri analiz edilmiş, ardından gözlem verileri analiz edilmiştir. Görüşme ve gözlemlere ait tema ve kod anahtarı oluşturulduktan sonra araştırmacı günlüğü ilgili katılımcı alıntılarının olduğu tarihlerde incelenerek, bağlama uygun verilerin ilişkilendirilmesi yoluyla destekleyici veri olarak kullanılmıştır.

2.6 İnandırıcılık

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik farklı şekillerde ele alınmaktadır. Tablo 2.5'te Lincoln ve Guba (1985)'nin öne sürdüğü inandırıcılık ölçütleri ve bu ölçütleri karşılamak adına kullanılan yöntemler bulunmaktadır.

Tablo 2.5

Nitel Araştırmalarda İnandırıcılık Çalışmalarında Kullanılan Yöntemler

Ölçütler	Kullanılan Yöntemler
İnandırıcılık (Credibility)	Uzun süreli etkileşim Tutarlı gözlem Çeşitleme (Triangulation) Uzman görüşü Olumsuz durum analizi Referans yeterliliği
Aktarılabilirlik (Transferability)	Ayrıntılı betimleme Amaçlı örnekleme Yansıtıcı günlük
Tutarlık (Consistency)	Adım adım tekrarlama Kodlama güvenirliği
Teyit edilebilirlik (Confirmability)	Araştırma denetimi Katılımcı teyidi

Araştırmada **inandırıcılığı** artırmak adına *uzun süreli etkileşim, veri çeşitleme, uzman görüşü ve tutarlı gözlem* yöntemleri kullanılmıştır. Uzun süreli etkileşim yöntemi olarak tez yazarı görüşme yaptığı ebeveynlerle uzun süredir tanışmaktadır. Bazı ebeveynlerin çocuklarının öğretmenini olarak kurumda çalışmaktadır, ebeveynlerle bu araştırma bağlamında çeşitli zamanlarla görüşerek vakit geçirmiştir. Çeşitleme çalışmasında ebeveynler, sosyal medya uzmanları ve eğitim uzmanları olmak üzere üç farklı veri kaynağından veri elde edilmiş; gözlem, odak grup görüşmesi, yarı yapılandırılmış görüşme ve araştırmacı günlüğü olmak üzere dört farklı veri toplama yönteminden faydalanılmıştır. Uzman görüşüne; gözlem, görüşme sorularının oluşturulması, verilerin dökümü ve analizi, bulguların yorumlanması aşamalarında başvurulmuştur. Ayrıca gözlem verileri ile katılımcı ebeveynlerin yarı yapılandırılmış görüşme verilerinden elde edilen kod ve tema anahtarı odak grup görüşmesi yapılan uzmanlardan uzman görüşü alınması yoluyla incelenmiştir. Son olarak tez yazarı 6 ay boyunca düzenli ve tutarlı sosyal medya gözlemleri yapmıştır.

İnandırıcılık çalışması kapsamında mevcut araştırmanın araştırmacılarını oluşturan tez danışmanı ve tez yazarının araştırma konusu bağlamındaki yetkinleri dikkate alınmıştır. Tez

danışmanı, doktorasını Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlamış, aynı üniversitede Özel Eğitim Bölümü Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı'ndan öğretim üyesi olarak görev yapan, GYO çocukların çevrim içi istismarı ve sharenting konularında çalışmalar yürüten, nitel araştırma yöntemleri ile yürütülmüş birden fazla bilimsel yayını ve projesi bulunan, çalıştığı bölümde dört yıldır dijital güvenlik ve cinsel eğitim alanlarındaki dersleri yürüten alanında yetkin bir öğretim üyesidir.

Tez yazarı ise yüksek lisans ders döneminde Nitel Araştırma Yöntemleri dersini almış ve bu yöntemi kullandığı bir araştırma önerisi hazırlayarak seminer dersini başarıyla tamamlamış, ebeveynlerin sosyal medya kullanımındaki güvenlik riskleri ve çevrim içi istismar alanında toplumsal çalışmalar yürüten bir özel eğitim öğretmenidir.

Araştırmada **aktarılabirliğı** sağlamak adına *zengin ve ayrıntılı betimleme* yöntemine başvurulmuştur. Araştırmada veri toplama teknikleri, veri analizi basamakları ve bulguların sunumu ayrıntılı olarak betimlenmiş ve tablolaştırılmıştır. Ayrıca araştırma, *amaçlı örnekleme* yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı daha öncesinden betimlediğı ölçütlere sahip olan katılımcıları araştırmaya dahil etmiştir. Örneklemin, ebeveynler, sosyal medya ve eğitim alanı uzmanları, sosyal medya hesap içerikleri dört farklı kaynakla çeşitlendirilmesi aktarılabirliğı artırmaktadır. Son olarak tez yazarı bir *yansıtıcı günlük* tutmuş, sürece dair tüm detayları şeffaf bir şekilde kaydetmiştir.

Araştırmada **tutarlılığın** sağlanması için *kodlama güvenilirliğı* yöntemi kullanılmıştır. Kodlama güvenilirliğı, veri analizinden elde edilen verilerin farklı bağımsız bir uzman tarafından da incelenerek kodlayıcılar arasındaki anlaşma düzeyini ölçen sayısal bir ölçüdür (O'Connor ve Joffe, 2020). Araştırmacı, tutarlılığı sağlamak adına veri toplama, verileri analizini yapma ve bulguları yorumlama süreci boyunca tez danışmanından ve bağımsız iki alan uzmanından geri bildirimler almıştır. Miles vd. (2014) uzlaşma öncesi kodlamalar arası tutarlılık katsayısını, “(görüş birliğı/görüş birliğı+görüş ayrılığı)x100” formülüyle hesaplanacağını ve en az %70 düzeyinde tutarlılık göstermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bağımsız iki alan uzmanı tüm veri setinin tamamına ilişkin ham verileri incelemiş, buna göre kod ve tema anahtarını değerlendirmiştir. Odak grup görüşme verilerinde 33 kod, yarı yapılandırılmış görüşmelerde 212 kod ve gözlem verilerinde 88 kod olmak üzere toplam 333 kod üzerinde kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı %93 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmacı, **teyit edilebilirliğı** sağlamak adına veri toplama ve analizi sürecinde ulaşabildiğı kadar alan *uzman görüşü ve katılımcı teyidi* almıştır. Bulgular ortaya çıktıktan sonra katılımcılar

arasından en zengin veriye ulaşılan üç ebeveyn ve bir sosyal medya uzmanına ulaşıp geri bildirim alınarak katılımcı teyidi sağlanmıştır. Ayrıca gözlem verilerinin alınması aşamasında katılımcı ebeveynlerden izin alınması ile kişisel sosyal medya hesapları inceleyeceği için gözlemci etkisini ortadan kaldırmak adına çalışmanın başladığı yani katılımcıdan gözlem için izin alındığı gün itibarıyla geçmiş 1 yıl boyunca paylaşılan gönderiler ile izin alınmasından 6 ay sonrası paylaşılan gönderiler incelenmiştir. Böylece paylaşımların bağlamında ya da sharenting davranışlarında gözlemci etkisi olup olmadığı kontrol edilebilmiştir. Ayrıca tüm veriler klasörleme yöntemiyle Drive'a yedeklenmiş, tez danışmanı ve bağımsız bir uzman tarafından hepsi incelenerek, kayıtların doğruluğu teyit edilmiştir.

2.7 Etik

Araştırmada ana grubu oluşturan katılımcı ebeveynlerle yapılacak gözlem ve görüşmeler için yazılı ve sözlü izin alınmıştır. Odak grup görüşmesi için uzmanlardan yazılı ve sözlü izin alınmıştır. Ayrıca katılımcılara çalışmadan istedikleri zaman sebep göstermeden ayrılacaklarına ilişkin yazılı teminat sunulmuş, çalışmada kişisel bilgileri ve sosyal medya hesaplarındaki herhangi bir görsel ya da yazının kullanılmayacağı yazılı olarak belirtilmiştir. Tüm bunların yanı sıra araştırmanın yürütülebilmesi için Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 617578 sayılı 28.12.2023 tarihli Etik Kurulu kararı alınmıştır. Etik Kurul kararına EK-5'te yer verilmiştir.

Dijital içerik üreticisi ebeveynlerin herkese açık profillerinin incelenmesi aşamasında ise ilgili sosyal medya platformunun herkese açık kullanım koşulları dikkate alınarak, etik ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Herkese açık sosyal medya hesaplarının incelenmesinde işitsel, metinsel ya da görsel olarak herhangi bir şekilde doğrudan alıntı ya da ilgili sosyal medya hesabını ifşa edecek özel bir bilgi kullanılmamasına dikkat edilmiştir.

Nitel araştırmalarda etik ilkelere dikkat edilmesi büyük önem taşır. Bu bağlamda tüm araştırma süreçleri için kabul edilen etik ilkeler: *kurumsal onay, gizlilik, adil paylaşım ve dürüstlüktür* (Baş, 2017; Guba, 1981). *Kurumsal onay* yukarıda söz edilen Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu onayıdır. Ayrıca her bir katılımcıdan gönüllü katılım onayı yazılı ve sözlü izin alınarak sağlanmıştır. İlgili formlara EK-6 ve EK-7'den ulaşılabilmektedir. *Gizlilik* ilkesinde her bir katılımcı için kod isim kullanılmıştır. Katılımcılara ait bilgiler araştırmacılar dışında kimseyle paylaşılmamıştır. *Dürüstlük* ilkesinde araştırmacı tamamen veriler üzerinden çalışmayı yürütmüş, veri kayıtlarını düzenli olarak kaydederek danışmanı ile paylaşmış, şeffaflığı kontrol etmek adına her veri seti danışmanın incelemesine sunulmuştur.

2.7.1 Adil paylaşım

Etik ilkeler arasında en önemli adımlardan biri adil paylaşımın sağlanmasıdır. Adil paylaşım *karşılıklı kazanç sağlama (reciprocity)* durumunun gerçekleşmesiyle sağlanmıştır Karşılıklılık (reciprocity), yardımların ve vaatlerin değiş tokuş yapılması, karşılıklı kimlik ve toplum hissi oluşturma anlamına gelmektedir (Glazer, 1982). Eğitim araştırmalarında ise karşılıklılık, kişisel bilgi paylaşımı isteği ve mesleki nezaket şeklinde ortaya çıkmaktadır (Gay, Mills ve Airasian, 2012). Bu doğrultuda katılımcı ebeveynlerle yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılar arasında olumsuz sharenting davranışlarının gerçekleştiği görülmesi halinde etik nedenlerle araştırma süreci tamamlandıktan hemen sonra bilgilendirme yapılmış, güvenli sosyal medya kullanımı anlatılmıştır. Ayrıca tüm görüşmeler sona erdikten sonra katılımcı ebeveynlere sharenting davranışları, olumsuz etkileri, sharenting ile başa çıkma yolları ve güvenli sosyal medya kullanımına ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcı ebeveynler ve aynı kuruma devam eden diğer ebeveynlere afiş aracılığıyla düzenlenecek eğitim duyurulmuş, çevrim içi düzenlenen eğitim bir buçuk saat sürmüştür. Eğitime toplam 32 ebeveyn katılmıştır. Tez yazarı, GYO çocukların ve ebeveynlerin sosyal medya kullanımlarına, siber zorbalık, çevrim içi istismar kavramlarına değinmiş, çevrim içi istismara neden olan davranışları açıklamıştır. Ardından çevrim içi istismar riski taşıyan sharenting kavramına değinmiş ve araştırma bulgularına da değinerek riskli ve güvenli sharenting davranışlarını ebeveynlere anlatmıştır. Tez danışmanı da eğitim sonrasında soru-cevap kısmında dahil olarak ebeveynlerin sorularını yanıtlamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3 BULGULAR

Bu araştırmada elde edilen bulgulara ait özet bilgiler Tablo 3.1’de sunulmuştur. Buna göre Tablo 3.1’de sunulan araştırmadaki veri türü, veri türüne göre incelenen örneklem (kişi ya da sosyal medya paylaşımı), ilgili veriyi toplama süresi, incelenen toplam veri sayısı ve verilerin içeriğine ilişkin özet bilgiler durum çalışması kapsamında araştırmacının bulguları oluştururken izlediği yolu ve tüm veri havuzunun bir fotoğrafını göstermektedir.

Katılımcı ebeveynler ve dijital içerik üreticisi ebeveynler olmak üzere iki farklı gözlem süreci yürütülmüştür. Bunlar Gözlem-1 ve Gözlem-2 olarak adlandırılmıştır. Gözlemlerin yanı sıra uzmanlarla bir adet odak grup görüşmesi, katılımcı ebeveynlerle 10 adet yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bunlara ek olarak araştırmacı tüm araştırma boyunca araştırmacı günlüğü tutmuştur.

Tablo 3.1*Bulgulara Ait Özet Bilgiler*

VERİ TÜRÜ	KATILIMCI/ÖRNEK	SÜRESİ	VERİ SETİ TOPLAM SAYISI	SHARENTING BAĞLAMINDA VERİ ALINAN PAYLAŞIM SAYISI	İÇERİĞİ
Gözlem-1	12 Dijital içerik üreticisi ebeveynin herkese açık sosyal medya hesapları	Araştırma öncesi son 1 yıl ve araştırma sonrası 3 aylık süreye ait paylaşımlar Tez yazarı toplam 6 ay boyunca gözlem yapmıştır.	3581 adet gönderi incelenmiştir.	SM1: 32 paylaşım SM2(baba): 17 paylaşım SM3: 26 paylaşım SM4: 28 paylaşım SM5: 51 paylaşım SM6: 54 paylaşım SM7: 30 paylaşım SM8(baba): 20 paylaşım SM9:50 paylaşım SM10: 36 paylaşım SM11: 29 paylaşım SM12: 30 paylaşım Toplam: 403 paylaşım	Her hesabın son 1 yıl içerisindeki en az 300 paylaşımı içerisinde çocuğa ilişkin paylaşımlar ve en fazla etkileşim alan 5 yorum
Odak grup görüşmesi	1 sosyal medya uzmanı 1 özel eğitim uzmanı (istismar çalışan) 1 özel eğitim uzmanı (dijital güvenlik çalışan) 1 özel eğitim uzmanı (nitel araştırma uzmanı) Toplam 4 uzman	1.oturum: 52 dk. 42 sn. 2.oturum: 47 dk. 10 sn. Toplam: 1 saat 39 dakika 52 saniye	1 odak grup görüşmesi 2 oturum	Odak grup görüşme içerikleri sharenting kavramıyla ilişkili olarak kullanılmıştır.	Tüm araştırma sürecinin planlanması, yarı yapılandırılmış ebeveyn görüşmelerine ait soruların oluşturulması, gözlem sürecinde odaklanılacak konuların belirlenmesi

Tablo 3.1 (Devam)*Bulgulara Ait Özet Bilgiler*

VERİ TÜRÜ	KATILIMCI/ÖRNEK	SÜRESİ	VERİ SETİ TOPLAM SAYISI	SHARENTING BAĞLAMINDA VERİ ALINAN PAYLAŞIM SAYISI	İÇERİĞİ
Gözlem-2	10 katılımcı ebeveynin kişisel sosyal medya hesapları	Araştırma öncesi son 1 yıl ve araştırma sonrası 3 aylık süreye ait paylaşımlar Tez yazarı toplam 6 ay boyunca gözlem yapmıştır.	2687 adet gönderi incelenmiştir.	Beril Hanım: 45 Fatma Hanım:18 Tuğçe Hanım:47 Pelin Hanım:50 Dilara Hanım:35 Bahar Hanım:32 Şeyma Hanım:44 Leyla Hanım:26 Çağla Hanım:46 Melis Hanım:10 Toplam: 353 paylaşım	Ana grubu oluşturan ebeveynlerin kişisel sosyal medya hesaplarındaki tüm paylaşımlar ve etkileşimleri
Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi 10 ebeveyn 1 ebeveyn pilot görüşmesi	Min.: 30 dk. 22 sn. Max.: 77 dk. 3 sn. Ort. Süre:49 dk.	Pilot görüşme: 13 dk 19 sn. Fatma Hanım: 30 dk 22 sn. Dilara Hanım: 54 dk. 20 sn. Melis Hanım: 1 saat 2 dk. 7sn. Şeyma Hanım: 35 dk. 5 sn. Çağla Hanım: 1 saat 17 dk. Beril Hanım: 36 dk. 15 sn. Tuğçe Hanım: 37 dk. 21 sn. Bahar Hanım: 45 dk. 46 sn. Pelin Hanım: 58 dk. 6 sn. Leyla Hanım: 48 dk. 21 sn.	Tüm görüşme içerikleri sharenting kavramıyla ilişkili olarak kullanılmıştır.	Araştırma sorularını yanıtlamak üzere ebeveynlerin kendileriyle gerçekleştirilen görüşmeler
Günlük	Tez yazarı	Araştırma boyunca	91 gün 107 sayfa	Araştırmacı günlüğündeki tüm veriler araştırma amacı doğrultusunda kullanılmıştır.	Araştırmanın her aşamasında gerçekleşen önemli olaylar, veri toplama süreçleri, veri analizi ve bulgu yazımı

3.1 Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma çerçevesi ve bağlamını belirlemek, ebeveynlerle gerçekleştirilecek yarı yapılandırılmış görüşmeleri planlamak, görüşme sorularını oluşturmak üzere dört alan uzmanıyla odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinden 7 ana tema ortaya çıkmıştır. Odak grup görüşmelerine ait temalar ve kodlar Tablo 3.2’de sunulmuştur. Uzmanların kod isimleri U1, U2, U3 ve U4 şeklindedir. Araştırmacı günlüğünden sunulan alıntılar ise AG kısaltmasıyla verilmiştir.

Tablo 3.2

Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Tema ve Kodlar	f(kişi)
Çocuk İstismarı	
İstismar yolları: Yeni tehlike yapay zeka ve artan riskler	4
İstismarı önlerken istismar etmek	3
Araştırmalarda hassas bölge	2
Çocuk istismarının duygusal çıktıları: Çaresizlik	2
Çevrim içi istismar ve çocuk	1
Çocuğun ekonomik istismarı	1
Sosyal Medya	
Sosyal medyanın kullanım kolaylığı	3
Sosyal medya kullanımının kültürel boyutu	2
Medyadan sosyal medyaya	1
İçerik tüketiciliğinden içerik üreticiliğine	1
Sharenting	
Görünmeyen istismar: Sharenting	4
Bilmeden yapılan istismar: Sharenting	4
Sharenting dilemması	4
Sosyal medya ve istismar edilen ebeveyn	3
Güvenli paylaşım	3
Sharenting’in hukuki boyutu	3
Sharenting: Mahremiyet ihlali	2
Sharenting ve cinsel istismar riski	1
Sharenting ve GYO Çocuk	
Sharenting ve sonrası: Çocuk büyüdüğünde ne olacak?	3
GYO çocuğun istismarı: Çarpan etki	2
GYO çocukların sosyal medya paylaşımlarının suistimali	2
Çalışma Grubuna Yakından Bakış	
Hangi ebeveyn paylaşıyor?	4
Çocuk sahibi olmanın işlevleri	3
GYO çocuk sahibi ebeveynin süreci	3
GYO çocuk sahibi aile profili	3
Ailelerin destek gereksinimi	2
İstismara yönelik bilgi eksikliği	2
Paylaşımı Anlamak	
Ebeveynlerin paylaşım motivasyonları	4
Paylaşım alışkanlığı	3
Ben neden paylaşmayayım?: Paylaşımın normalizasyonu	2
Riskli Sharenting Davranışını Önlemek	
Sharenting ve aile eğitimi	4
Sosyal medya platformlarının dijital güvenlik önlemleri	2
Uzmanın aile eğitimindeki rolü	1

Odak grup görüşmelerinde (a) çocuk istismarı, (b) sosyal medya, (c) sharenting, (d) sharenting ve GYO çocuk, (e) çalışma grubuna yakından bakış, (f) paylaşımı anlamak ve (g) riskli sharenting davranışını önlemek temalarına ulaşılmıştır. İzleyen satırlarda temalara ilişkin doğrudan alıntılar sunulmuştur.

3.1.1 Çocuk istismarı

Uzmanların tamamı “çocuk istismarı” temasında yeni teknolojinin ve yapay zekanın tehlikesine dikkat çekmişlerdir. ***İstismar yolları: yeni tehlike yapay zeka ve artan riskler*** konusunda U2 “...internet, sosyal medya ve teknolojinin gelişmesi ile dolandırıcıların alanı kendi fiziksel çaplarından dünya çapına evriliyor. Yani önceden etki alanı istismarcının elinin ulaşabileceği yerken, teknolojik gelişmeler ile beraber nerdeyse bütün dünyaya ulaştı. Ne yazık ki istismarcıların etki alanı büyüdü...”, U3 “...hem etki alanı büyüyor hem de yapacaklarının sınırı olmuyor, çünkü zaten büyük ihtimalle yakalanmayacak...” şeklinde görüş bildirmişlerdir. ***İstismarı önlerken istismar etmek*** konusunda U1 “...paylaşım yaparken bunların da ticarileşme riski var... zaman zaman yetkin insanlar yer alıyorken bazen de bundan kendince bir rant çıkarabilecek gruplar oraya girebiliyorlar. İstismar kavramının bu anlamda kendisi de istismara açık bir durumu var...”, U2 “...aileler, dernekler, vakıflar farkındalık yaratmak için sürekli duygu sömürüsüne odaklanıp, bilinçsiz ve hatalı eylemde bulunabiliyorlar...” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tam da bu noktada istismar kavramı ***araştırmalarda hassas bölge*** olarak karşımıza çıkmaktadır; “...bilimsel çalışmalarda öncelikli olarak ele alınması gereken, çok çok hassas bir konu” (U2). Ayrıca uzmanlar çocuk istismarının ***çaresizliğe*** neden olduğunu (U1), ***çevrim içi ortamda çocuğun kandırılarak ikna yoluyla istismar*** edilebildiğini (U3) ve otizm, down sendromu gibi etiketlerin kullanılmasıyla sayfalarda para kazanma amacının ***(ekonomik istismar)*** güdülebildiği (U3) vurgulanmıştır. Araştırmacı günlüğüne ekonomik istismar ile ilgili “...Ancak daha sonra çocuğun çocuk giyim markalarına modellik yaptığını fark ettim. Açıkçası çocuğu kendi estetik dünyasının bir parçası olarak görüyor gibi hissettim. Hangi çocuk evde pantolonla oturur ve poz verir? Zaten kendisi de profili olabildiğince “estetik” kullanıyor...” notunu düşmüştür (AG, 28.01.2024).

3.1.2 Sosyal medya

Odak grup görüşmesinin ikinci teması “sosyal medya” temasında uzmanlar ***sosyal medyanın kullanım kolaylığının*** yaygın kullanıma neden olduğunu U2 “Okuma yazmaya hiç gerek yok. Zihnini çalıştırmaya hiç gerek yok. Sadece görerek çözebilirsin diye tasarlanmış.”, U1 ise

“Sosyal medya kullanımı hiç zor değil ve insanın paylaşım denilen güdüsü o kadar yüksek ki onu öğreniyorlar ve bu yüksek eğitimden falan da bağımsız bir şey yani...” sözleriyle belirtmişlerdir. **Sosyal medya kullanımının kültürel boyutunda** ise U1 “...pratik yollar konusunda uzmanız, kültürel yapımız da buna müsait, o da işi bence zora sokan bir şey...”, U3 “...bizim kültürel olarak paylaşma, gösterme ve onaylanma iç güdümüz yüksek. Görülme isteği nedeniyle sosyal medyada özellikle ebeveynlerin çocuğu ile ilgili güzel bir anısını ya da bir şeyini paylaşma güdüsü çok yüksek. Benim çocuğum, benim çocuğumun bir şeyi...” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunların yanı sıra uzmanlar **medyanın sosyal medyaya dönüşümünde** sosyal medyanın etki gücünü ele alması ve **içerik tüketiciliğinden içerik üreticiliğine** geçişin paylaşım davranışlarını şekillendirdiği (U2) belirtilmiştir. Araştırmacı günlüğüne sosyal medya kullanımının hayatımıza olan etkisini şu cümlelerle dile getirmiştir (AG, 28.04.2024):

...Yine bir gönderide yorum olarak ‘bedenen ayrı düşmüş olsak da yanınızdayım’ gibi bir ifade vardı. Sosyal medyanın sağladığı avantajlardan bir tanesi de bu, hep görüyoruz... Bunun gücü oldukça fazla. Kimi zaman rahatsız edici. Kişilerin hayatlarına olan maruziyetimiz artıyor, kendi hayatlarımıza karışıyor...

3.1.3 Sharenting

Görüşmenin üçüncü teması “sharenting” temasında sharenting’in **görünmeyen istismar** olabileceğini U1 “...sharenting kavramını iyi konumlandırmak lazım, istismarla bağlantılı ama istismar değil, istismar potansiyeli olan riskli davranışlar...”, U4 “...görünür tehlike var, akla ilk cinsel istismar geliyor, ama görünmeyen kısımda asıl tehlike...” ifadeleriyle belirtmiştir. Araştırmacı gözlem sırasında tuttuğu günlüğünde içeriği konumlandırma konusunda yaşadığı güçlüğü şu şekilde yazmıştır: “...Sharenting kavramını çerçevelemek gerçekten önemli, neye göre çok olduğunu söyleyemiyorum...” (AG, 03.05.2024). Öte yandan sharenting kavramına ilişkin **bilmeden yapılan istismar** ifadesinden söz edilmiştir. Bu konuda U1 “...bana öyle geliyor ki aslında kimse bilerek çocuğuna böyle bir şey yapmıyor ebeveynse. Riskli paylaşımlarla istismarı bilmeden yapabilirler mi? Yapabilirler.”, U3 ise “...aileler sosyal medyaya fotoğraf koyarak çoğu onun nerelere gidebileceğini bilmiyor.” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Araştırmacı günlüğüne bu konu hakkında şu şekilde not almıştır: “...Risklerin farkında olduğunu ama Allah’a emanet olduklarını söyledi. Bu bana ilginç geldi. Çoğu ebeveyn farkında ancak boyutlarını düşünemiyor...” (AG, 08.05.2024). Uzmanların tamamı görüşmenin çeşitli noktalarında sharenting kavramı ile ilgili tartışmalarda, çocuğun sosyal medyada paylaşılmasının riskli taraflarının yanı sıra olumlu yanlarından ve kaçınılmazlığından bahsederek **sharenting dilemmasına** düşmüşlerdir. Örneğin U1 görüşmenin bir kısmında

“...ama bu paylaşımlar her zaman çok olumsuz sonuç doğurma ihtimali barındırmayabilir de.” demiş, U2 de benzer şekilde “...sharenting kötü bir şeymiş gibi başladık ama konuşmaya” diyerek her zaman olumsuz sonuç doğurmayacağını belirtmiştir. U4 ise “Bütün sosyal medyada çocuğu kaldıralım oluyor. O da çok yapılabilir gibi gelmiyor. Belki olması gereken o ama uygulanabilir değil...” diyerek paylaşmanın kaçınılmaz olacağına vurgu yapmıştır. Araştırmacı ise odak grup görüşmesinin gerçekleştiği gün günlüğüne “...Konunun ne kadar hassas bir çizgide olduğunu ve kavramın tanımının yapılmasının ne kadar güç olduğundan bahsettik...Tartışırken sürekli ‘aslında iyi bir şey... ama yok, istismara yol açıyor...’ şeklinde iki görüşü de savunmaya çalıştılar...” yazarak bu durumun ilgisinin çektiğini belirtmiştir.

Uzmanlar sharenting temasında sosyal medyanın risklerinden bahsederken yalnızca çocukların istismar edilmesinden değil, ailelerin de bu istismarın kurbanı olabileceklerini dile getirerek **istismar edilen ebeveynlerin** durumlarını tartışmışlardır. U3,

...Otizmde çok görüyoruz. İstanbul’da para kazanmak için aileyi sömüren bir kitle var ne yazık ki...Aile bunu duyduğu için o kişinin reklamını yaparak onu etiketleyip işte kristal çocuğunuz varsa şuraya gidin falan deyip kendi çocuğunu da otizm adı altında değil de bir lütfmuş gibi göstererek kayboluyor” diyerek sosyal medyanın aileyi nasıl suistimal ettiğini göstermiştir.

U4 de “...sosyal medyanın ebeveynin üzerindeki baskısı aileyi de paylaşmaya yol göstermeye ve bunu kanıtlamaya itiyor. Çocuk için bir istismar, anne baba için de.” ebeveyne paylaşım konusundaki baskının sonuçlarından bahsetmiştir. Uzmanlar ayrıca sosyal medyada **güvenli paylaşımlarına** değinmiştir. U3, çocuğu istismara açık hale getirmeden paylaşımın mümkün olduğunu ve paylaşımın tanındık kişilerle yapılması gerektiğini söylemiştir. Uzmanlar **sharenting davranışının hukuki boyutunu** da göz ardı etmemiştir. U3, “Bence çocuk devletindir. Hukuki açıdan da şuna geliyor. Buradaki rıza ne kadar bir rıza olabilir. Yani 5 yaşındaki bir çocuğun fotoğrafının paylaşılması ile ilgili nasıl bir rıza gösterebilir ki, ya da gösteremez” şeklinde rıza kavramına değinmiş, U2 ise **ekonomik istismar** konusunda “...ekonomik istismar konusunda bir devlet müdahalesi gerekiyor, çocuk üzerinden yardım isteme, likelar ve beğeniler yoluyla bir ekonomik gelir elde ediliyorsa buralara bir devlet müdahalesi lazım...” hukuki bir müdahalenin gerekliliğini vurgulamıştır. Sharenting temasına ait son olarak uzmanlar sharenting davranışının aynı zamanda bir **mahremiyet ihlaline** sebep olduğunu ve **cinsel istismar riski** doğurduğunu söylemişlerdir (U3 ve U4).

3.1.4 Sharenting ve gelişim yetersizliği olan çocuk

Odak grup görüşmesinin dördüncü teması “sharenting ve gelişim yetersizliği olan çocuktur”. Bu temada **sharenting sonrası çocuk büyüdüğünde ne olacak?** sorusu ortaya çıkmış, bu

konuda U1 “...büyüdüklerinde bu paylaşımlarla ilgili ne düşünecekler? mesela ‘ben bu halimin kimsenin görmesini istemiyorum’ diyebilir... O zaman çocuk için bir risk doğuyor ve çok onarılamaz bir risk oluyor artık”, U4 ise “sen bu fotoğrafı paylaşırsan ileride çocuğun işte bu üniversite kabulünden çok çeşitli yere kadar yapay zeka bu bilgileri toplayabildiği için artık çok kısa sürede, çocuğun gelecekteki yaşamı için de ciddi etkileri olabilir...” şeklinde fikir beyan etmiştir. GYO çocuğun istismarda **çarpan etki** olmasına ilişkin ise U3;

Çocuk istismarı tek başına zaten çok ağır bir konu ama gelişim yetersizliği geldiği zaman çarpan etki olarak geliyor, yani artı bir değişken değil çarpan etki olarak geliyor. Kendini ifade etmede güçlük çekiyor, bilişsel yetersizlikleri oluyor, kendini savunamıyor, zaten dediğine kimse inanmayacak diye karşı tarafı daha çok cesaretlendiren bir durum oluşuyor.

U1 ise “...engelli çocuklarda risk kat kat artıyor, gizli kalma ihtimali çok daha fazla artıyor...” şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir. Benzer şekilde **GYO çocukların sosyal medya paylaşımlarının suistimali** söz konusunu olduğu, kötü ve dezavantajlı durumların popülerleştirildiği, magazin el anlamda daha çok paylaşıldığı görülmektedir (U1 ve U3). Araştırmacı, çocuğun olumsuz duygularının daha popüler olmasını günlüğüne şu şekilde yazmıştır: “Daha çok çocuğun üzgün ya da kızgın olduğu, annelerin bol bol eleştiri alacağı videolar keşfete düşüyor...” (AG, 08.05.2024).

3.1.5 Çalışma grubuna yakından bakış

Odak grup görüşmelerinden elde edilen en önemli bilgilerden biri katılımcıların seçimi ve hedef kitlenin profilini bilerek, anlayarak görüşmeleri planlamak üzere “çalışma grubuna yakından bakış” teması (beşinci tema) olmuştur. Bu temada **hangi ebeveynler paylaşıyor** sorusuna dair U3 “...sorumluluk annede olduğu için daha çok anneler paylaşıyor”, U1 ise “Babalar da hani niye daha az paylaşıyor olabilir. Büyük ihtimalle babalardaki mükemmel çocuğa sahip olma bilişi yıkılıyor” şeklinde görüş bildirmişlerdir. **Çocuk sahibi olmanın işlevleri** konusunda U1 “...çocuk bireyin sonsuzluğa uzantısı. Böyle bir fonksiyonu var. Yani biri çocuk yaparak aslında kendi ölümsüzlüğünü tescil ediyor” şeklinde görüş bildirirken U3 “...miras aktarılın...” U2 ise “topluma faydası olsun...” şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Bu noktada uzmanlar çocuk sahibi olma işlevlerini **gelişim yetersizliği çocuk sahibi olan ebeveynlerin süreçlerine** doğru derinleştirerek “...hemen herkes muhteşem bir çocuğa sahip olacağı rüyasıyla yaşıyor. Dünyada bir tane çok güzel bir çocuk vardır ve herkes onun ebeveynidir” (U1). U3 ise GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sürecini “...yas süreciyle aynı süreci yaşıyorlar” şeklinde yas sürecine benzetmiştir. **GYO çocuk sahibi aile profiline** bakıldığında ise U3 “...zihin engelli ve otizmli çocuk sahibi aileleri çok büyük bir kısmı kırsal

kesim ve sosyo ekonomik düzeyi düşük aileler.” şeklinde ailelerin profilini betimlemiş, U1 ise “Sadece sharenting için değil bizim çocuklara ne yaparsak yapalım ama annelerin önce bir normal eğitimden desteklenmesi lazım. Ne kadar eğitilmiş anne, bizim için o kadar iyi. Yani lise mezunu, üniversite mezunu anneyle çalışmak çok başka oluyor...” diyerek özellikle annenin eğitim düzeyini betimlemiş ve eğitim düzeyinin önemini vurgulamıştır.

Ailelerin destek gereksinimi konusunda U1 “...ailelerin bu tür çalışmalara çok ciddi ihtiyaçları var. Orada ciddi bir alan boşluğu var.” şeklinde fikir belirtmiş ve istismara yönelik bilgi eksikliğinin olduğunu U3 “İstismar kelimesini biliyor mu acaba ebeveynler? Bence istismar kavramı ile ilgili yani tecavüzü biliyorlardır, tacizi, ellenmeyi biliyorlardır. Ama bu istismarın ne kadar kapsamlı olabileceğini, etkilerinin ne kadar olabileceğini belki bilmiyor olabilirler.” şeklinde beyan etmiştir.

3.1.6 Paylaşımı anlamak

Odak grup görüşmelerinin altıncı temasında uzmanlar ebeveynlerin “paylaşımlarını anlamak” adına çeşitli fikirler belirtmişlerdir. Öncelikle **ebeveynin paylaşım motivasyonlarıyla** ilgili uzmanlar çeşitli noktalara dikkat çekmiştir. U3, “Bizim kültürel olarak paylaşma, gösterme ve onaylanma içgüdümüz çok yüksek... bilmeyerek istismara yol açabilecek davranışların bence motivasyonunda onaylanma, beğeni toplama, görünür olma, bir deneyimi başkalarıyla paylaşma güdüsünün çok yüksek olduğunu düşünüyorum.” şeklinde; U2 “...normal olduğunu, bir şeylerin yolunda gittiğini göstermek için paylaşma güdüsü de büyük ihtimalle oluyor diye tahmin ediyorum...” şeklinde görüş bildirmiştir. Ebeveynlerin **paylaşım alışkanlığı** hakkında U1 ebeveynlerin de risk altında olduklarını belirterek “...bence ebeveyn açısından da potansiyel bir tehlike var. Bu işler sürekli, yani bir kere, iki kere, üç kere paylaşıldığında direkt otomatikleşiyor. Otomatikleşince de artık onun, ebeveyn değerlendirmesini yapmıyor bunun.” şeklinde açıklamışken U4 şu sözlerle paylaşım örüntülerine dikkat çekmiştir:

Bir de sosyal medya kullanımının şöyle bir örüntüsü var. Yani çocuk üzerinden o örüntü oluştuysa, her gün paylaşmasa bir eksiklik hissediyor. Her gün orada önemli bir şey olmasına gerek yok. Ama o rutini yakalamak için her gün onun peşinden gidiyor.

Paylaşımı anlamak adına uzmanların dikkat ettiği son konu da **paylaşımın normalizasyonudur**. U1 sosyal medyada yapılan paylaşımların artık çok normal olarak kabul edildiğini şu şekilde vurgulamıştır: “O kadar otomatikleşiyor ki. ‘Bunu neden paylaşıyorsun?’ dediğinde belki 10 sene sonra bu hızla giderse, o dediğiniz önlemler falan gelmezse, şey diyecek, ‘paylaşıyorum, ne var’”. Araştırmacı odak grup görüşmesi öncesinde günlükünde paylaşım alışkanlığı ve

normalizasyonu konusunda şu yoruma yer vermiştir: “Çocuğun her anının bu kadar çok kayıt altına alınması çocukta nasıl bir etki yarattığını merak ettim.” (AG, 03.01.2024).

3.1.7 Riskli sharenting davranışını önlemek

Uzmanlarla gerçekleştirilmiş odak grup görüşmesinin son teması ise “riskli sharenting davranışını önlemektir”. Uzmanların tümü önleme çalışmalarında toplumun en küçük yapı birimi olan **ailenin eğitimi** konusuna dikkat çekmişlerdir. U2 sosyal medya ve internet kullanımına ilişkin herhangi bir eğitimin olmadığını belirterek “...hep eğitim eğitim diyoruz belki bu artık çok tek düze geldi ama bu konuda da hakikaten hiç eğitim yok yani. İnternet nedir? Nasıl kullanılır? O yüzden el yordamıyla ebeveynler bir şeyler yapıyorlar” cümleleriyle açıklamıştır. U1 ise bu aile eğitiminin nasıl planlanması gerektiği hakkında fikir belirtmiştir: “...Bizim popülasyonumuzu düşündüğünde engelli çocuk aileleri için beceri öğretimi temelli bir eğitim olması lazım...”.

U3 ise bu hususta “Çocuğa yönelik cinsel eğitim olmalı” diyerek mahremiyet eğitiminin dijital riskleri önlemedeki öneminden bahsetmiştir. Uzmanlara göre sosyal medyanın olası risklerinden korunmak adına aileleri bilinçlendirmenin yanı sıra **sosyal medya platformlarının da alacağı güvenlik önlemleri** bulunmaktadır. U2 “...Çocukları ilgilendiren videolar yorumlara kapalı oluyor. Belki çocukların olduğu paylaşımlarda beğenileri yorumları engelleyen, çocuklu ve çocuksuz paylaşımları nasıl YouTube bunu ayırıyor öyle bir ayırım yapılabilir.” diyerek sosyal medyada çocuk içeren içeriklerin ayrılmasını önermekte, U3 de “...beğenin görülebilir olması gerçekten de insanların paylaşmasını sağlayabilir yani, bunlar gizlenebilir” diyerek beğeni sayılarının görünür olmamasını önermektedir.

Uzmanın aile eğitimindeki rolüne bakıldığında ise U1 “...çocuğun sağlıklı bir iletişim gösterebiliyor olabilmesi için belki de bazı kararları uzmana bırakmak lazım bazı aileler için.” diyerek uzmanın, çocuğun yararı için aile yerine karar alabileceği durumlar olabileceğini belirtmiştir. Araştırmacı, günlüğüne görüşme sonrası ebeveynlere aile eğitimi sunulacağını söylediğinde ebeveynlerin memnuniyetini şu şekilde not almıştır: “Pek çok ebeveyn araştırma sonunda bir eğitim verileceğini öğrendiğinde çok memnun oldular ve ihtiyaçlarının olduğunu söylediler” (AG, 08.05.2024).

3.2 Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda ebeveynlerle yarı yapılandırılmış bire bir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn görüşmelerinden 7 ana tema ortaya çıkmıştır. Ebeveyn

görüşmelerine ait temalar ve kodlar Tablo 3.3’te sunulmuştur. Ebeveynlerin kod isimleri Bahar, Beril, Çağla, Dilara, Fatma, Leyla, Melis, Tuğçe, Pelin, Şeyma şeklindedir.

Tablo 3.3

Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Tema ve Kodlar	f (kişi)
Sosyal Medyanın İşlevleri	
Anı defteri olarak sosyal medya	7
Dijital bağ kurma	6
Sosyal medyanın sesi: Dijital dayanışma	6
Ebeveynin kişisel gelişimine katkısı	3
Ebeveynlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları	
Toplumsal farkındalık	9
Toplumsal duyarlılık	5
Paylaşmamanın imkansızlığı	5
Etkileşim sayısını artırmak	2
Sosyal medyadan ekonomik kazanç elde etme	1
Ebeveynlerin Sharenting Davranışları	
Özel gün paylaşımları	10
Doğrudan çocuğun fotoğraflanması	10
Çocuğun eğitim yaşantısı	9
Güvenli sharenting davranışları	8
Günlük yaşam aktiviteleri	8
Riskli sharenting davranışları	6
Gönderide çocuğun duyguları	4
Paylaşımında çocuğun yaş faktörü	2
Kardeşler arası paylaşım farklılığı	2
Paylaşım Davranışına Yakından Bakış	
Yorum ve beğenilerin paylaşıma etkisi	10
İçerik üretme süreci	8
Hislerin paylaşıma olan etkisi	7
Paylaşım sonrası duygular	7
Paylaşımında dikkat edilenler	6
GYO çocuk öncesi paylaşım düşünceleri	6
Sosyal medyada paylaşılmayanlar	5
Eşler arası sosyal medya kullanım farkları	4

Tablo 3.3 (Devam)*Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Temalar ve Kodlar*

Dijital Dünyadaki Ebeveyn Kaygıları	
Paylaşımlarda nazar etkisi	6
Dijital güvenlik endişesi	5
Pedofili huzursuzluğu	5
Kaçınılamayan tehlikeler	3
Sosyal Medyanın Olumsuz Çıktıları	
Sosyal medyadaki yarış	3
Yetersizlik hissi	2
Gönderilerde olumsuz yorumlar	1
Paylaşımın Ebeveyne Sağladıkları	
Bilgi alışverişi	9
Ebeveynlere görünmeyen destek	5
Çocuğun gelişimsel takibi	5

Ebeveyn görüşmelerinde (a) sosyal medyanın işlevleri, (b) ebeveynlerin sosyal medya kullanım amaçları, (c) ebeveynlerin sharenting davranışları, (d) paylaşım davranışına yakından bakış, (e) dijital dünyadaki ebeveyn kaygıları, (f) ebeveynlerin güvenli sharenting davranışları, (g) sosyal medyanın olumsuz çıktıları ve (h) paylaşımın ebeveyne sağladıkları temalarına ulaşılmıştır. İzleyen satırlarda görüşmelerden elde edilen temalara ilişkin doğrudan alıntılar sunulmuştur.

3.2.1 Sosyal medyanın işlevleri

“Sosyal medyanın işlevleri” temasında katılımcıların çoğu *sosyal medyanın bir anı defteri* gibi kullanıldığından bahsetmişlerdir. Fatma Hanım bu durumu “*Bu da burada dursun dediğim şeyler zaten büyük ihtimal önemli olan şeylerdi. Benim için anlamı olan şeylerdi. Hikaye arşivi daha seçilmiş fotoğraflar videolar olduğu için oradan bulmak daha kolay oluyor...*” şeklinde açıklamış ve çektiği fotoğrafları daha kolay bulması konusunda sosyal medyanın özelliklerinden faydalandığını belirtmiş, Şeyma Hanım ise “*Önceden yapmadığıma çok pişmanım. Ali ile birçok şeyi kaçırmışım diyorum. Önceki seneleri kayıt altına almış olsaydım aradaki farkı şu an daha iyi görecektim.*” diyerek sosyal medyanın kayıt altında tutma özelliğine atıfta bulunmuştur. Pelin Hanım “*Sosyal medyayı kullanma nedenim o paylaştığım şeylerin orada kalıcı olması. Yani bu bir telefonumdan bir şeyler siliniyor*” diyerek fotoğraf ve videoların sosyal medyada arşivlenmesinin daha kalıcı olduğunu belirtmiştir.

Ebeveynler aynı zamanda farklı şekillerde **dijital bağ kurarak** çevresindekilere hayatları hakkında bilgi verme, çevresinden bilgi alma, yeni bağlar kurma gibi sosyal medyanın avantajlarından yararlanmaktadır. Örneğin ailesinden uzakta yaşayan Fatma Hanım *“Ailem uzakta olduğu için genelde hepsine tek tek atmaktansa oraya atmak mantıklı geliyor. Çocukları o yüzden paylaşıyorum. Akrabalar görsün diye.”* diyerek çocuğunu yakın çevresiyle sosyal medya aracılığıyla paylaştığını, Leyla Hanım da *“...Derya'yı gerçekten atmadığım zaman bana birkaç arkadaşım ya sen Derya'yı neden artık paylaşmıyorsun? (diyorlar)... Merak ediyorlar Derya'yı. Bir şey mi oldu? diyorlar. O yüzden de sıklıkla paylaşım yapmaya çalışıyorum.”* açıklamasıyla yakın çevrelerinin de paylaşım beklentisi olduğunu söylemiştir. Bahar Hanım ise bazen rahatsız olduğuna da değinmiştir: *“...Birisine küstün arkadaşına, hemen seni oradan siliyor falan. Çok iğrenç onlar da. Çok tuhaf yani. Yüz yüze konuşmadan bunları oradan kişiliklerini belli ediyorlar yani...”*

Ebeveynler aynı zamanda **sosyal medyanın sesinden faydalanarak birbirleriyle dayanışma** içinde olduklarını belirtmiştir. Şeyma Hanım da gerçek hayatta çözüme kavuşturulmayan meseleleri sosyal medyadaki dayanışmayla çözüme kavuşturduğunu söylemiştir:

Yani bu sayede ben Otizm Federasyon başkanı ile tanışmış oldum...O yıllarda bir çocuk okulda istenmemişti. Sosyal medyadan ses getirmek için meclise falan çıkmıştı. O yönden hemen örgütleniyoruz o çok güzel. Sesimizi duyurmak için o yönden çok işimize yarıyor... Yoksa hiç kimse sesinizi duymuyor...

Dilara Hanım da benzer şekilde ebeveynler ile destek ağını sosyal medyayla genişlettiğini vurgulamıştır:

...yaklaşık 4,5 -5 senedir tanımadığım ve asla görmediğim sanaldan gördüğüm birçok Down Sendromlu çocuk sahibi aileyle otizmlili çocuk sahibi aileyle birlikte görüşüyoruz ve eminim bugün bir izne gittiğimde, dm'den kendisine ulaştığımda veya birebir telefon numaraları olanlar da var ben geliyorum ya da ben buradayım dediğimde bana kucak açacak, evini açacak aileler var. Bu müthiş bir şey. Birbirimize destek oluyoruz, derman oluyoruz.

Sosyal medyanın bir başka işlevi ise **ebeveynlerin kişisel gelişimine katkısıdır**. Katılımcı ebeveynler çocuğun tanısına ilişkin bilgileri, güncel olaylar ve kendi hobileriyle ilgili bilgiler için sosyal medyadan faydalandıklarını bildirmişlerdir.

3.2.2 Ebeveynlerin sosyal medya kullanım amaçları

“Ebeveynlerin sosyal medya kullanım amaçları” ise çeşitlilik göstermektedir. Çoğu ebeveyn **toplumsal farkındalık** amacıyla sosyal medyada paylaşım yaptıklarını belirtmiştir. Şeyma Hanım *“Normal gelişen bir çocuğum olsa belki bu kadar umursamazdım. Ama ben en küçük*

bir anını bile paylaşmak istiyorum. Çünkü biri inansa biri inanmıyor. O hırsla başlamıştım zaten ben. Ben çok faydasının olduğunu düşünüyorum.” şeklinde otizmli çocuğunun becerilerini ve düzeyini paylaşım yaparak kanıtlamak istemektedir. Araştırmacı ise gözlem verileri ile ebeveynin bu cümlelerini doğrulamaktadır: *“Anne özellikle sosyal medyayı otizm üzerine farkındalık çalışmaları olarak da kullanıyor.”* (AG, 26.06.2024). Pelin Hanım ise oğlu doğduktan sonra tanısı ile alakalı paylaşımlar yaparak çevresini bilgilendirmeye çalışmıştır: *“Downlu çocuklar nasıl davranıyor, nasıl işte bir şeyler başarabiliyorlar. En azından yakın çevremden başlayarak birazcık daha down sendromlu çocukların nasıl olabildiği, nasıl büyüdüğü, nasıl ne gereksinimler olduğu konusuna biraz daha paylaşımlar yapmak istedim...”*, Beril Hanım da benzer şekilde *“Yani ne kadar fazla kişi bu konuya hâkim olursa o kadar mutlu olurum”* şeklinde görüş bildirmiştir. Ebeveynler sosyal medyayı **toplumsal duyarlılıklarını** da göstermek adına kullanmaktadır. Dilara Hanım *“...bazen hani hashtag ile destek olmamız gereken özel alanda şeyler olabiliyor. Sorumluluk aldığımız yerler olabiliyor. O şeyleri çok takip ederim. Asıl giriş yapmamın sebebi de oydu yani...”* açıklamasıyla, Pelin Hanım da *“...işte o gün gündemdeki çok önemli bir olay olduysa yani bazen şey yapamıyoruz. Sadece kendi içimizde tutamıyoruz onu. Tepkimizi belli etmek istiyoruz. O dönemlerde de mesela sosyal medyayı kullanıyorum.”* sözleriyle toplumsal duyarlılıklarını belirtmiştir.

Bazı noktalarda da ebeveynler paylaşım yapmak zorunda hissettiklerini, **paylaşmamanın imkansızlığından** bahsetmişlerdir. Dilara Hanım çocuğunun okulunun izin alarak çocukların etkinliklerini paylaşması olayından yola çıkarak şöyle demiştir:

Maalesef artık her şey dijital çocukların gezdiğini bile okullar, yaptıkları performansı bile resmetmek zorunda kalıyor. Bunun belki veli için belki gelmesini istenilen öğrenci portföyü için artık maalesef bu konuda buraya doğru evrildik... bazen beni kaygılandırırken bazen de ama ne yapabilirim kısmında da cevapsız kalıyorum yani...

Bahar Hanım da *“...Bazen diyorsun kapatayım şu sosyal medyaları. Ne gerek var diyorsun ama olmuyor işte.”* diyerek sosyal medyadan uzaklaşmadığını belirtmiştir. Kimi ebeveynler için ise **etkileşim sayısını artırmak** paylaşım yapmanın amaçlarından birisi haline gelmiştir. Bu noktada ebeveynler hangi tür içeriklerin daha çok etkileşim aldığını fark etmeye başlamışlardır. Leyla Hanım *“...Otururken değil de, fizik tedavide veya bir dersinde, yürüdüğü emeklemeye çalıştığı yürümeye çalıştığı dersleri kesinlikle daha çok. Mesela arka plana bir şarkı koyuyorum kesinlikle daha çok keşfete düşüyor... Video olduğu zaman daha çok izleniyor...”* demiş, Çağla Hanım ise *“Çünkü biz dizilerde de öyledir ya böyle ayrılıklar şeyler hep böyle daha çok seyredilir... Ama böyle üzgün, bazen soğan doğruyor soğan doğrarken böyle ağlar*

gibi falan yapıyor ay onlar falan nasıl etkileşim alıyor yani. Biz toplum olarak seviyoruz acıyı galiba ondan.” diyerek kendi deneyimlerine göre gönderilerin içeriklerine göre etkileşim sayısının nasıl olduğunu belirtmişlerdir. Etkileşimi artırma isteğinin yanı sıra Çağla Hanım **sosyal medyadan ekonomik kazanç da elde etmek** istediğini dile getirmiştir: “...Önceden YouTube’u büyütürken şu an 1500 abonemiz var. Tabi onu 6000 – 3000 – 4000 (takipçi) falan (gerekliyor) para kazanılması için (gerekli). Orayı o amaçlı açmışım.”

3.2.3 Ebeveynlerin sharenting davranışları

“Ebeveynlerin sharenting davranışlarına” bakıldığında ise tüm ebeveynlerin **özel günlerde paylaşım** yaptığı görülmektedir. Pelin Hanım özel günlerde daha çok paylaşım yaptığını belirtmiştir: “...genellikle o zamanlarda önemli günlerde, özel günlerde biraz daha yoğun paylaşım yapıyoruz. Doğum günleri, işte bayramlar dini ve milli bayramlarımızda... O tür durumlarda, tatillerde, gezilerde...”. Leyla Hanım da daha çok tatillerde ve bayramlarda paylaşım yaptığını belirtmiştir: “Tatilde de mesela çok paylaşım yaparız Derya ile. Havuza girdiği zaman, denize girdiği zaman Derya zaten çok mutlu oluyor. Bayramda da aynı şekilde...”

Ebeveynler özel günlerin yanı sıra **çocuklarını doğrudan bir şekilde de paylaşmaktadır**. Ebeveynlerin çocuklarını paylaştıkları gönderilerin içerikleri değişkenlik göstermektedir. Örneğin Fatma Hanım “Ağzı yüzü bulamış o da var... o dediğim gibi genelde duygu durumuyla alakalı herhalde komik geliyor paylaşıyorsun.” şeklinde paylaşım yaptığını ifade ederken Beril Hanım ise Down Sendromlu çocuğunun doğduğu ilk aylarda normal gelişime en yakın haliyle paylaştığını söylemiştir:

Mesela ilk doğduğu zamanlarda işte şey bekliyorsun yani. Çok normal karşılanmıyor yani hani herkes tarafından. O yüzden biraz daha galiba şey istiyorum normal gelişim gösteren çocuğa en yakın hali. Göz torbasının daha az görüldüğü gibi...Şu anda hiç umurumda değil yani...

Tuğçe Hanım da “Yani bazen pijamalı bir ev hali bile olabiliyor. Saçı böyle dağınık, topuzlu falan filan. Bazen mesela komik anları oluyor. Onları da koyuyorum ama ben ondan gocunmuyorum o belki ileride büyüdüğünde ‘ya anne niye beni bu şekilde paylaştın’ der mi bilmiyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Pek çok ebeveyn **çocuklarının eğitim yaşantısını** paylaştıklarını söylemiştir. Ebeveynler çocuklarının ödev yaparken, etkinlik yaparken, okuldayken, sınıftayken fotoğraflarını çekmekte ve sosyal medyada paylaşmaktadır. Melis Hanım “...Etkinlik çok yapıyorlar

anaokulunda... tiyatroda olanları ya da kendileri etkinlik düzenlediği zaman. Anaokulunda olanları da çok paylaşıyorum...” diyerek okul içerisinden fotoğraflar paylaştığını belirtmiştir.

Ebeveynlerin sosyal medya kullanımında **güvenli sharenting davranışları** da bulunmaktadır. Çoğu ebeveyn sosyal medyada çocuklarının ve ailelerinin *mahremiyetlerini korumaya* önem verdiğini dile getirmiştir. Melis Hanım ailesinin özelini sosyal medyada paylaşmadığını söylemiştir: *“Herkes çocuğunu paylaşıyor da yani affedersiniz ta özeline kadar da paylaşıyorlar ya bazen. İşte yemek yedirirken uyurken bazen de çok abartıyorlar sosyal medyada paylaşımı...”* Dilara Hanım da çocuğunun özel bölgelerinin görüldüğü fotoğrafı direkt paylaşmadığını söylemiştir: *“...Hoşuma gitmiyor çocuk küçük kızları da özellikle kadın gibi giydirip de o şekilde paylaşım yapmaları... Makyaj yapılan çocuklar falan oluyor. Onları sevmiyorum. O tür paylaşımları asla yapmam...”* Ancak özellikle eşinin mahremiyete önem vermesiyle beraber paylaşım davranışları değiştiğini ifade etmiştir: *“Eşim daha çok mahremiyete önem veriyor. Belki Hasan bu konuda bir tık daha açık olsa profili gizli tutmayabilirim.”*

Pelin Hanım da *“...sosyal medyada görüyorum çocuğun üzgün ya da hasta olduğu dönemi paylaşan anneleri de görüyorum, nasıl bir gerekçeyle paylaşım yapıyorlar. Çocuğun o zor durumunda o şeyleri paylaşmak biraz acımasızca geliyor açıkçası.”* diyerek çocuğunun duygusal olarak hassas olduğu zamanlarda fotoğraflarının paylaşılması ile ilgili düşüncelerini aktarmıştır. Beril Hanım da öz bakım becerilerinin ve özel anların paylaşılmasını uygun bulmadığını söylemiştir: *“Çok mahrem bir şey olur. Tabii ki de paylaşma yani. Ne bileyim çocuğum işte banyosudur, ya da işte çok gereksiz ayrıntılar.”* Ayrıca ebeveynlerin birçoğu da tanımadıkları kişilerin takip etmesine izin vermeyerek mahremiyetlerini koruklarını söylemişlerdir. Örneğin Melis Hanım *“Eğer o kişiyi tanımıyorsam direkt kabul etmiyorum. Yani benim seninle konuşmuşluğum yok iki lafı etmemişsek benim sayfamı niye takip etsin o...”* demiştir.

Ebeveynlerin güvenli sosyal medya davranışlarının bir diğeri de *takipçi seçim kriterlerinin* bulunmasıdır. Pelin Hanım için kriter aynı tanıya sahip çocuğu olan ebeveynlerdir:

Down’lu çocuğu olanlar olabilir. Ya da işte öğretmen arkadaşları grubunda işte bir tanıştığımız ya da işte birlikte ortak bir arkadaşı olan bir arkadaşımız olabilir ya da işte ne bileyim kızımın okulundan veliler arkadaşlar olabilir gibi...Kabul etsem bile bir süre takip ediyorum. Sonra yaptığı paylaşımlara ve duruma bakarak ondan sonra karar veriyorum.

Tuğçe Hanım da *“Zaten tanımadığım kişileri kabul etmem. Yani hani çocuğumun fotoğrafını alıp paylaşacağını düşündüğüm ya da arkada gittiği okulun adı yazıyordur, art niyetli olabilir*

o yüzden tanımadığım hiç kimseyi kabul etmiyorum” şeklinde takipçi seçim kriterlerini sözcüklere dökmüştür. Esra Hanım “Hiç gönderisi yok, fake olabileceğini düşündüğüm ya da işte erkek, hiç tanımıyorum. Hani ne gerek var hesabımda gibi. Onları kabul etmiyorum.” cümleleri ile kendini açıklamıştır.

Bazı ebeveynler ise sosyal medyada paylaşım yapmadan önce *paylaşım rızası aldığını* söylemiştir. Pelin Hanım *“Sosyal olarak gittiğimiz etkinliklerde de çok açıkçası çok paylaşıyoruz. İşte şey ailelerin iznini almadığımız sürece paylaşıyorum...”* şeklinde açıklama yapmıştır. Tuğçe Hanım ise *“İzinsiz paylaşımları çok canımı sıkar.. Çünkü benim çocuğum. Ben bile bazen o istemiyorsa paylaşıyorken birinin saygısızca o şekilde sormadan fotoğrafını alması sinir eder.”* cümleleriyle düşüncelerini ve duygularını aktarmıştır.

Ebeveynler **çocuklarının günlük yaşam aktivitelerini** de kameraya almaktadır. Örneğin Şeyma Hanım *“Alışveriş yaparken, dişlerini fırçalarken, yemek yerken. Su doldurması bile senelerce uğraştık. Çoğu becerileri kazanması için su doldurması, diş fırçalaması, yüzünü yıkaması, ellerini yıkaması, kıyafetlerini katlamada. Her şeyi yani”* demiş ve çocuğunun günlük aktiviteleri bağımsız bir şekilde yapmasına önem verdiğini ve özellikle bu aktiviteleri çektiğini söylemiştir. Pelin Hanım *“Günlük rutinleri mesela. Dişlerini fırçalarken, işte ablası ile dişlerini fırçalarken mesela...”* demiştir.

Ancak ebeveynlerin farkına varmadan **sharenting açısından riskli davranışlarda** da bulunduğu görülmüştür. Bu riskli davranışların başında sosyal medya hesabını herkese açık bir şekilde kullanmak gelmektedir. Dilara Hanım *“...aslında gizli bir profil ama bazen keşfete düşmesi gereken yerde de profilimi açıyorum...”* demiş, Beril Hanım ise *“Benim hesabımı açık yapmamın sebebi de Aleyna’dan önce mesela açık değildi. Ama ben şu anda Aleyna sanki kapatsam gizlemek istiyorum gibi düşünüyorum. O yüzden herkes görsün istiyorum...”* diyerek özellikle farkındalığı artırmak adına hesaplarını herkese açık bir şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Diğer riskli konu ise çocuğun konum bilgisini sosyal medya hesabında paylaşmaktır. Leyla Hanım *“Ama mesela hastaneye gittiğimizde de ‘aa Derya geldi biliyoruz biz Derya’yı. Siz bunlara bunlara da gidiyorsunuz değil mi’ mesela... Çünkü etiket yapıyorum bildirim yapıyorum falan o şekilde. İnsanların da bizden haberi var yani ne yaptığımızdan.”* diyerek pek çok kişi tarafından dışarıda da tanındığını ve konum bilgilerini paylaştığını ifade etmiştir. Ebeveynlerin başka bir riskli davranışı ise diğer çocukların da görünür olduğu fotoğrafları paylaşmalarıdır: *“Mesela sınıf arkadaşları ile koydum ya mesela ailesi koymamı istemiyor da*

olabilir diye düşünüyorum. Çekiniyorum da yani. Bazen izin aldığım da olmuştur ama çok kalabalık olarak koyduysam da izin almıyorum...” (Melis Hanım). Aynı zamanda Çağla Hanım gönderilerin etkileşimlerinin artması adına bazı stratejiler uyguladığını söylemiştir: *“Zaten bir müzik yüklüyoruz. Konuya göre... Kimi mesela o müziği çok seviyor ve sürekli onu tekrar tekrar izliyor. Burada mesela ben burada da çok etkileşim alırız diye düşünmüştüm. Olmuyor bazen... Sonra resme o konu ile ilgili yazı yazıyorum...”*

Ebeveynlere çocuklarını paylaştıkları gönderilerin içeriği sorulduğunda ise **çocuğun duygularına** değinilmiştir. Melis Hanım *“Komik olduğunu da paylaşıyorum, bazen surat ifadesi çok değişik oluyor. Onları da böyle çekiyorum mesela paylaşıyorum... Her ruh halini valla paylaşmışımdır herhalde şimdiye kadar.”* şeklinde komik pozlarını, Çağla Hanım *“...Hemen böyle ağlamaklı gibi oluyor ama nasıl sevimli oluyor.”* diyerek üzgün pozlarını paylaştığını belirtmiştir. Araştırmacı, günlüğüne *“...odak grup görüşmesinde de dile getirdiğim gözlem bulgularında da gördüğüm şu veriyi destekledi: Daha çok çocuğun üzgün ya da kızgın olduğu, annelerin bol bol eleştiri alacağı videolar keşfete düşüyor...”* yorumunu eklemiştir (AG, 08.05.2024). Ebeveynlerin çocuklarını paylaşmalarını etkileyen bir sonraki faktör ise **yaş faktörüdür**. Tuğçe Hanım *“Yani bazen istemiyor artık büyüdüğçe. Eskiden daha böyle işte yatıyor mesela bebek bir şey diyemiyor çekiyorum direkt ama işte büyüdüğçe şey oluyor, ‘Yaaa anne çekme tamam yeter’ diyor...”* diyerek küçükken daha çok çektiğini belirtmiştir. Çağla Hanım ise *“...Ergenler öyle ya. Eve girecek. Odaya kapanacak. Şu an o modda. Şu an o modda hiçbir şey yaptıramıyorum. Ya bu içerikler de iyi çıkıyor aslında gene.”* diyerek ergenlik döneminde olan çocuğunun içeriklere dahil olmamak istememesinden bahsetmektedir.

Araştırmacı da günlüğüne bu konu ile ilgili şu notu düşmüştür (AG, 26.08.2024): *“...Diğer dikkat çeken nokta ise çocukların pek çok videoda çekilmek istememesi, telefonu eliyle kapatması annesi ve takipçiler tarafından “ergenlik komedisi”ne çevrilmiş”* Tipik gelişim gösteren kardeşi olan çocuklarda **kardeşler arasında da bir paylaşım farklılığı** görülmüştür. Fatma Hanım *“Her şeyin küçüğü daha sevimli ya. Tabii ister istemez Beyza’yı daha fazla şey yapabiliyorum (paylaşabiliyorum). Bir de şey çok müdahale şansı olmuyor ya Beyza’nın, bütün kontrolü bende olduğu için...”* şeklinde açıklamada bulunarak GYO çocuğunu daha çok paylaştığını söylemiştir.

3.2.4 Paylaşım davranışına yakından bakış

Ebeveynlerin “paylaşım davranışına yakından bakıldığında” ise paylaşımlarını etkileyen olası faktörler, paylaşım hakkındaki düşünceleri, paylaşım yaparken dikkat ettikleri noktalar ön

plana çıkmıştır. Tüm ebeveynleri paylaşımlarını etkileyen en önemli faktörün **yorum ve beğeniler** olduğu görülmüştür. Leyla Hanım özellikle beğenilerin paylaşımda motivasyon kaynağı olduğunu belirtmiştir: “...10 kişi beğense çıksa ben zaten bir daha paylaşamam ki. Derim ki zaten kimse bakmıyor ki kimse beğenmiyor ki niye paylaşayım...” ve çevresindekilerin gönderileri beğenmesinin önemli olduğunu da ekleyerek, “Evet beğenilere de çok dikkat ediyorum Derya’nın. Ondan sonra diyorum ‘aa görmüşsünüz ama beğenmemişsiniz’ falan...Mesela bakarım sayılarına...” demiştir. Çağla Hanım da benzer bir şekilde kaç beğeni aldığını takip etmektedir: “Ya insanın beğenilmesi hoşuna gidiyor çünkü... Bakıyorum çünkü hep oynatmalara bakıyorum. Kaç görüntü almış...” Bahar Hanım sosyal medyada beğeni almadığında ise üzüldüğünü ve arkadaşlarına darıldığını söylemiştir: “Bir de bu sosyal medyanın beni çok üzen yanları da var. Mesela çok insanın kişiliğini tanıyorsun. Çok samimi arkadaşın mesela o beğeniyor, bu beğenmiyor.. O beğenme olayları falan sinirlerimi bozuyor sosyal medyada... insanların biraz karakterlerini anlıyorsun, sahte olduklarını. Kıskançlık falan...”.

Ardından ebeveynlere **içerik üretme süreçlerinin** nasıl ilerlediği sorulmuştur. Melis Hanım “...Ya da okuldaysa okulun konumunu bildiriyorum... Bazen mesela müzik koyarım ya da onun yaptığı ya da paylaştığım fotoğrafa uygun bir müzik aklıma gelirse koyuyorum böyle her zaman koymuyorum müzik...” diyerek müzik ve konum eklediğini, Dilara Hanım “(videolarda kullanılan akım seslerine yönelik) Kullanıyorum çok seviyorum. Gerçekten çok seviyorum...” ise akım ses müziklerini kullandığını, Çağla Hanım da özellikle etkileşim alabileceği içerikler ürettiğini şu sözleriyle vurgulamıştır:

Şimdi galeriyi açıyorum bakıyorum bunda ne varmış diye. Koray’ın yüz ifadesinden ruh haline bakıyorum. Diyorum bu diyorum biraz hüzünlü gibi. Şununla ilgili bir video çekeyim bari diyorum. Altına da şunu ekleyeyim diyorum. Bir de üste de gülücükler. Konu teması. Tamam diyorum yolla gitsin.

Yorum ve beğeniler dışında **ebeveynlerin hislerinin de paylaşımlarını etkilediği** görülmektedir. Örneğin Fatma Hanım “Duygu durumuna göre değişiyor çocukların paylaşım şeyleri... Mesela çok kızdırdıkları günü koymam. Koymam yani. Ne kadar iyi bir şey çekmiş olurlarsa olsunlar koymuyorum.” diyerek çocuklarına kızdığında paylaşım yapmadığını, Pelin Hanım da “Mutlu olduğu an, zamanlarda herhalde. Böyle yaptığı şeyi severek yaptığı zaman. İşte bir şeyi hiç ummadığım bir şeyi yapabildiği bir zaman...” diyerek özellikle mutlu hissettiğinde paylaşım yaptığını dile getirmiştir.

Ebeveynler **paylaşım yaparken bazı noktalara dikkat** etmektedir. Bu dikkatin kimi zaman çocuğun üzerinde kimi zaman ise çevresel düzenlemeler üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Şeyma Hanım çocuğunun davranışlarına dikkat etmektedir: “*Yani video çekiyorsam konuşurken düzgün konuşmasını sağlamaya çalışıyorum... Gülmesi için, gülmesini sağlamak. Çünkü genelde somurtuyor fotoğraflarda. Gülmeyi öğretiyoruz.*” Pelin Hanım ise diğer çocukların görünür olmamasına dikkat ettiğini belirtmiş, “*Özellikle arkadaşları var mı yok mu yanında diye çok dikkat ediyorum. Onları paylaşmamaya tercih ediyorum...*” ve arka planın önemine değinmiştir: “*... Ev dağınıksa asla paylaşmıyorum. Arka plan dağınıksa asla...*”.

Ebeveynlerin paylaşım hakkındaki düşüncelerini daha derinlemesine anlamak adına **GYO çocuk öncesinde paylaşım yapma hakkındaki düşünceleri** sorulmuştur. Bahar Hanım “*Oğuz doğmadan önce fazla bir şey paylaşmıyordum hiç öyle. Paylaşacak bir şey bulamıyordum ki zaten...*” diyerek çocuk öncesinde paylaşacak herhangi bir içeriğin olmadığını söylemiş, Beril Hanım ise çocuk sahibi olmadan önce çocukların paylaşılırken emoji’lerle yüzlerinin kapatılmasından hoşlanmadığını söylemiştir: “*...Ya ben şeye çok karşıyım. Mesela işte yüzünü kapatıp paylaşıyorlar. Ya da işte kırkı çıkana kadar paylaşmıyorlar falan. Ben Aleyna ile hastaneden çıktım ve fotoğrafını paylaştım...*”. Çağla Hanım da “*Hatta ben çok kızıyordum çocukların sosyal medya açıyorlar ebeveynler falan diye gerçekten çok kızıyordum.*” diyerek eskiden paylaşılmasının yanlış olduğunu düşündüğünü söylemiştir.

Ebeveynlerin bahsettiği bir başka konu ise **sosyal medyada paylaşmadığı** unsurlardır. Melis Hanım “*...Meyvedir bisküvi çubuk onlar sıkıntı olmuyor ama dışarıda farklı bir şey yiyorsun yani. Görünmesini istemiyoruz mesela.*” diyerek dışarıda yenilenleri ve “*Zıbınıyla falan da geziyor. Yani bazılarını hani bir şey yemiş ağzı batık falan onları çok şey yapmıyorum ben, o olabilir.*” çocuğunun utanç verici hallerini paylaşmadığını, Tuğçe Hanım da “*Mesela o an ılık çok kötüyse. Karanlık, görüntü bozuka falan onları paylaşmıyorum, diğer türlü dikkat ettiğim çok hastadır, ateşlidir. Yüzü gözü kıpkırmızıdır falan. Mutsuzdur. Ya da böyle çok ağlamıştır falan dediğim gibi o tarz kötü şeyleri çok paylaşmıyorum.*” şeklinde kendisini ifade etmiş ve çocuğunun hassas olduğu zamanlarda paylaşım yapmadığını söylemiştir. Ebeveynler görüşme sırasında eşlerinin sosyal medya kullanımlarına, alışkanlıklarına ve bakış açılarına da değinmişlerdir.

Sosyal medya kullanımında eşler arası bir kullanım farklılığı olduğu görülmüştür. Örneğin Dilara Hanım eşinin sosyal medya kullanım davranışını şu şekilde açıklarken, “*...Benim eşim çok fazla uzak sosyal medyaya. Birebir hesabı da yok. Ortak hesap üzerinde ilerliyoruz.*” Pelin Hanım “*...O sosyal medyayı çok kullanan birisi değil. Çok da hoşlanmıyor bu sürekli paylaşım*

yapılmasını” şeklinde açıklama yapmıştır. Tuğçe Hanım da eşinin sosyal medya kullanmayı sevmediğini ifade etmiştir: “Çünkü o (eşi) hiç sevmez paylaşım yapmayı... O der ya ‘paylaşıp durma şu çocuğu, niye paylaşıyorsun’ falan diye. ‘Ya üf sana ne karışma’ diyorum genelde...”.

3.2.5 Dijital dünyada ebeveyn kaygıları

“Dijital dünyada ebeveynlerin pek çok kaygısı” olduğu görülmektedir. Bu kaygıların bir kısmı kültürel iken bir kısmı da güvenlik ve zarar görme ile ilgilidir. Ebeveynlerin yarısından fazlası *paylaşımlarında nazar etkisinden* dolayı kaygılandıklarını belirtmiştir. Tuğçe Hanım,

Paylaştığım için ama bazen işte şey oluyor. Diyelim ki ben fotoğraf paylaşmışımdır. 5 dakika sonra düşmüştür bir yeri yara olmuştur. Hemen etrafımdakiler ‘ah paylaştın bak ne oldu nazar değdi çocuğa’ falan dediklerinde hani haklı olabilirler mi işte acaba paylaşmasa mıydım ondan mı oldu diye şüpheye düştüğüm olur ama genellikle paylaşımı da geri silmem...

şeklinde çevresinden nazar degeceğine yönelik inançlar doğrultusunda pişmanlık yaşadığını söylemiş, Leyla Hanım da nazar konusunda hassas olduğunu ve nazar inancının paylaşımlarına olan etkisini şu şekilde dile getirmiştir:

(ebeveyn olmadan önce sosyal medya kullanımı hakkındaki düşüncesi üzerine) Aslaaa. Nazar değer. Yüzüne bir emoji. Bir kalp, bir güler yüz. Özellikle ilk kırkı çıkana kadar bir paylaşmamayı düşünürdüm. Yani bu kadar açıkçası ben de çok paylaşma taraftarı da değildim de. Hani durumumuzun bu kadar ciddi olduğunu anlamadan önce. Ya bazen mesela ilk Derya ayakta durmaya başladığı zamanlarda paylaştım ama Derya bunlara daha önce başlamıştı ama hala bir nazar degecek korkusu vardı, o yüzden hemen paylaşamadım...

Beril Hanım ise çevresinden nazar degeceğine ilişkin çok sayıda yorum almasına rağmen paylaşım yapmaya devam ettiğini dile getirmiştir: “Annem dedi ki işte kırkı çıkana kadar yüzünü paylaşma. Aman nazar değer... Ben o zaman da yüzünü hiç kapatmadan paylaştım yani...”.

Ebeveynleri kaygılandıran bir diğer nokta ise **dijital güvenliktir**. Çağla Hanım sosyal medya hesabının çalınması üzerine kaygılarının arttığını ve daha temkinli yaklaştığını ifade etmiştir: “Bir daha her şeye atlamamaya karar verdim. Özellikle linklere.” Şeyma Hanım da “telefona bir şey olur hesabıma bir şey olur da giderse falan sadece..” diyerek endişesini dile getirmiştir. Tuğçe Hanım da iyi niyetli olmayan kişilerin sosyal medyadan edinecekleri bilgilerle zarar vereceğinden endişelendiğini söylemiştir:

Mesela evimizin bir adresini öğrenir, okulunun bir adresini öğrenir. Çünkü o tarz şeyler yaparken buna dikkat etmiyorum. Belki sokak adı yazıyordur evin fotoğrafın arkasında ya da gittiği okulun adı yazıyordur. Hani çocuğumu kaçıtır eder bir şey olur. Eve girer hırsız olur vs. hani herhangi bir şey için özellikle o tarz şeylerden korkarım.

Ebeveynlerin dijital dünyadaki en büyük **endişelerinden diğeri de pedofililerdir**. Örneğin Dilara Hanım “Çok böyle diğr çocuklarla ilgili yani bu şeyden dolayı çekiniyorum açıkçası. Pedofilden dolayı.” diyerek toplu çekinilen fotoğraflarda diğr çocuklara yer vermediğini söylemiştir. Pelin Hanım da çocukların fotoğraflarının kötü niyetlerce kullanıldığını konusunda düşüncelerini şöyel belirtmiştir:

...çocukların sosyal medya görüntülerinin ne tür kullanıldığı konusundaki duyularımız ve gördüklerimiz tabii ki insanın paylaşımını etkiliyor. Aslına bakarsanız daha böyle yüzlerini kapatarak paylaşım yapmayı bile planlamıştım ama çok saçma görünüyor öyle. İşte son zamanlarda sosyal medya ile alakalı fikirlerim biraz değişince işte çocukların fotoğrafların farklı şekilde kullanılabileceğini öğrendikten sonra falan bunlar sosyal medya kullanımımı tabii ki azalttı.

Tuğçe Hanım da çocuğunun fotoğrafları üzerinde oynamalar yapılabileceğinden endişe etmektedir:

...ya belki çocuğun fotoğrafını alır oynar, eder ne bileyim bir bıyık çizebilir. Dalga geçme amaçlı. Ya da işte ne bileyim şimdi öyle teknikler var ki üstünü çıkartır çıplak gibi falan başka bir yere koyar falan filan. Böyle cinsel taciz anlamında istismar anlamında o tarz bir şey olur. Ne bileyim kötü amaçlı pedofili vs. o tarz bir yerde paylaşır çocuğu hani. O yüzden o tarz şeylerden korkarım.

Leyla Hanım “Derya’nın bir tane bikinili resmini paylaşmıştım ondan sonra onda çok şey olmuştu ya şey hani şu olur mu ya. Yanlış bir şeyde kullanırlar mı? Bir şey olur mu? Korktuk, kaldırdık ve geri ekledik. O resmi birkaç kere kaldırdık. Sadece bana gizli olarak yaptık sonra geri açtık...” diyerek çocuğunun bikinili fotoğrafının yanlış kişilerin önüne düşmesinden korktuğunu ifade etmiştir.

Ebeveynlerin dijital dünyaya ilişkin endişeleri olmasına karşın **kaçınılamayan tehlikelerin** bulunduğunu söylemiş ve çaresizliklerini dile getirmişlerdir. Dilara Hanım “Pedofili kısmında da okullara da izin veriyoruz. Kurumlara da izin veriyoruz. Çalışma ve atölyelere de izin veriyoruz. Yani her yerden biz kaçak verebiliriz o zaman. Açıkçası çok şey yapmıyorum.” diyerek paylaşımın kaçınılmazlığına da vurgu yapmıştır. Tuğçe Hanım da “Onun dışında tanıdığım etrafta görüştüğüm ettiğim bir kişiye kabul ederim. Ama bazen bu tarz şeyler tanıdığımız insanlar tarafından da yapılmaz mı? Yapılabilir. Kimsenin içini bilemem ama inşallah yapamıyordur...” açıklamasında bulunmuştur. Araştırmacı günlüğüne konu ile ilgili şu şekilde not düşmüştür (AG, 08.05.2024): “...Ebeveynin pedofili kullanıcılar hakkında bilgi sahibi olması, farkında olması çok güzel ancak genel olarak “zaten her yerdeler” bakış açısı hakimdi...” (AG, 08.05.2024).

3.2.6 Sosyal medyanın olumsuz çıktıları

Ebeveynlerin sosyal medya deneyimlerinde ortaya çıkan bir başka tema ise “sosyal medyanın olumsuz çıktılarıdır”. Üç ebeveyn **sosyal medyada yarış** halinde hissettiklerini ifade etmiştir. Bahar Hanım bu yarış şu cümlelerle ifade etmiştir: “*Down sendromlu aileler benim çocuğum şunu başardı bilmem ne, (bu yarışın içinde) hissetmek istemiyorum da ama elinde olmadan öyle oluyor yani. Koymaman gerekiyor yani o zaman hiçbir şey.*” Başka bir ebeveyn ise **sosyal medyada yetersizlik** hissettiğini bildirmiştir. Pelin Hanım hislerini şöyle anlatmıştır:

Açıkçası şu anda çok kötü hissediyorum kendimi. Çünkü Kaya ile olan zamanımız çok azaldı bu aralar... Mesela bazıları tek çocuk. Downlu tek çocuk. Doğal olarak çok daha fazla vakit geçirip çok daha fazla şeyler yapabiliyorlar. Ben vakit ayıramıyorum, yetişemiyorum. O şeylerde kötü hissediyorum kendimi. Sosyal medyanın öyle bir şeyi de var.

Çağla Hanım da sosyal medyada aldığı **olumsuz yorumlara** değinerek “*Onun hatta bir videosunu çektim (ağlamaklı iken). Çok da tepki aldım. Niye ağlatıyorsunuz çocuğu falan diye...*” yaşadığı bir durumdan söz etmiştir.

3.2.7 Paylaşımın ebeveyne sağladıkları

Ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin son teması ise “paylaşımın ebeveyne sağladıklarıdır”. Ebeveynlerin neredeyse tamamı paylaşım sayesinde **bilgi alışverişi** yaptıklarını ifade etmiştir. Fatma Hanım “*Benim sosyal medyada liseden arkadaşım. Eklemişiz biz zamanında duruyormuş. Ben burada Beyza'yı rehabilitasyon merkezinde paylaşıırken... Mesela ben ergoterapiyi ondan duydum...*” ifadesini kullanmıştır. Şeyma Hanım ise “*...Yani aklıma gelmeyecek bir şey onlara iyi geliyor. Ya moral oluyor ya da nereye götürdün ne yaptın ne yapıyorsun o yönden de güzel oluyor. Etkinlikler de yine aynı şekilde. Ya da beni yönlendiriyorlar. Şunu yanlış yapıyorsun falan diye.*” kelimelerini kullanarak diğer ebeveynlerle bilgi alışverişi yaptıklarını söylemiştir.

Dilara Hanım da benzer şekilde “*...bilmediğimiz ve haberimiz olmadığı etkinlikler ve eğitimler ya da mesela canlı yayınlar oluyor. Online eğitimler birbirimize oradan haber veriyoruz. Vakti olan giriyor. Giremiyorsa ekran kaydı alıp önemli yerleri birbirine atıyor...*” şeklinde eğitim ve etkinlikler ile ilgili bilgileri birbirlerine ilettiklerini ifade etmiştir. Leyla Hanım “*Mesela Almanya'dan yazan oldu. Bulgaristan'dan yazan oldu... Mesela işte onlar da benden bir yol istediler. Çünkü biz onlar da biz de kuyuya atılmışız, çıkmak için debeleniyoruz. Ne onların bizden başka kimsesi var, ne bizim onlardan başka kimsemiz var*” şeklinde yaşadığı deneyimleri aktarmıştır.

Bilgi alışverişinin yanı sıra ebeveynler sosyal medyada birbirleriyle iletişim bile kurmadan, **görünmeyen destek** aldıklarını ifade etmişlerdir. Bahar Hanım “...Şimdi benim tek kafamdaki şey 1. Sınıf ne olacak endişesi. Hep onlara bakıyorum sosyal medyada. 1’e başlayan çocuklara. Nasıl gidiyor falan diye.. İşte ben de onlardan bir şey öğrenebilir miyim? Yapabileceğim bir şey var mı Oğuz için...” şeklinde kendisini ifade etmiştir. Dilara Hanım ise “‘aaa bak demek ki...yürüyebiliyormuş bak buradan da atlayabiliyor... Demek ki benim çocuğum da o yaşa geldiğinde bu şeyi gösterebilecek.’ Bu beni çok rahatlatıyor ya. İnanılmaz. Hani bu tür paylaşımlarda diğer ailelerin o korkusunu baskılamak çok hoşuma gidiyor.” ifadesinde bulunmuştur. Leyla Hanım “...mesela Derya’nın baleye gitmesi benim en büyük hayalim. Bir tane Brezilya’da bir aile var... o kız baleye gidiyor ve bana gerçekten çok büyük bir moral kaynağı. Açıp açıp o kızın videolarına bakıyorum izliyorum” cümleleriyle düşünce ve hislerini aktarmıştır.

Sosyal medyanın ebeveyne sağladığı son husus ise **çocuğunun gelişimsel takibini** yapmasına olanak sağlamasıdır. Fatma Hanım “Bir de sosyal medyada paylaştığımda mesela Beyza’nın geçen seneki hali ile bu seneki hali arasında farkı görüyor... dışarıdaki insanlar işte çok güzel ilerlemiş, çok güzel tepki veriyor falan diye inanılmaz derecede değişim görüyorlar Beyza’da...” diyerek kendisini ifade etmiş, Şeyma Hanım da “... Önceden düşünemediğim şeyler a bu böyleymiş diyorum sonradan yani. O yüzden anılarda olması çok önemli. O anda düşünemiyorsunuz. Bunu neden böyle yaptı diyorsunuz ama izlediğinizde o farkı sonradan anlıyorsunuz. O yönden de çok katkısı oldu.” açıklamasında bulunmuştur. Dilara Hanım “Bunun dışında bence gelişimini takip etmek, anlık bir şeyinde problem veya problem davranış çıktığında biz bunu şurada da yaşamıştık, dönüp bakabileyim dediğim çok güzel bir arşiv şeyi oluyor...” ifadesini kullanarak düşüncelerini izah etmiştir.

3.3 Gözlemlerden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda görüşme yapılan ebeveynler ve dijital içerik üreticisi ebeveynlerin sosyal medya hesapları gözlenerek sharenting davranışları incelenmiştir. Görüşme yapılan ebeveynler katılımcı ebeveynler K1, K2, K3...K10 olarak, dijital içerik üreticisi ebeveynler SM1, SM2, SM3...SM12 olarak kod isimlerle belirtilmiştir. Gözlemlere ilişkin alıntılarda “Kod isim, dosyalama tarih-dosya sırası, bağlam” şeklinde referans gösterilmiştir. Örneğin K1 isimli ebeveynin sosyal medyası gözlemlendiği günün tarihi 14.08.2024, K1 kullanıcısının dosyalanan 3.belgesi piknikten bir fotoğraftır. Bu paylaşım (K1, 14.08.2024-3, piknik) şeklinde referans gösterilmiştir.

Sosyal medya gözlemleri sonucunda paylaşımlar riskli sharenting davranışları ve diğer sharenting davranışları olarak iki grupta ele alınmıştır. İçerik analizi sonucunda riskli sharenting davranışlarında 4, diğer sharenting davranışlarında 2 olmak üzere toplam 6 temaya ulaşılmıştır. Gözlemlere ait temalar ve kodlar Tablo 3.4’te sunulmuştur.

Tablo 3.4

Gözlemlerden Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Tema ve Kodlar	F (kişi) Sosyal medya içerik üreticisi hesapları n=12	F (kişi) Görüşülen ebeveynlerin sosyal medya hesapları n=10
RİSKLİ SHARENTING DAVRANIŞLARI		
Uygun Olmayan İçerik		
Davranış	12	5
Kıyafet	12	8
Poz	11	4
Başka çocukların da görünür olması	8	5
Çocuk üzerinden dini içerik üretilmesi	7	2
Uygun Olmayan Paylaşım Detayları		
Konum bilgisinin açık olması	12	10
Uygunsuz açıklama yazısı	9	-
Uygun olmayan hitap kullanımı	4	-
Uygunsuz yapay zeka filtresi paylaşımı	1	1
Yorumlarda İstismar		
Pedofili yorumları	2	-
Zorba yorumları	7	1
Etkileşim Tuzağı		
Yüksek etkileşim	12	1
Etkileşim etiketi kullanımı	10	8
Akım ses kullanımı	7	2
Riskli hesap etiketi kullanımı	4	4
DİĞER SHARENTING DAVRANIŞLARI		
Güvenli Paylaşımlar		
Özel gün paylaşımları	11	9
Dış ortam etkinliklerinde çocuk fotoğrafı	9	10
Ev ortamında çocuk fotoğrafı	9	10
Aile fotoğrafı	8	10
Okul fotoğrafları	8	7
Yetersizliğe ilişkin kapsayıcı paylaşımlar	9	4
Paylaşımlara Gelen Tepkiler		
İltifat ve sevgi gösterisi	10	10
Sosyal destek yorumları	9	1

3.3.1 Riskli Sharenting Davranışları

3.3.1.1 Uygun olmayan içerik

Görüşme yapılan katılımcı ebeveynlerin sosyal medya hesapları ve dijital içerik üretici ebeveynlerin sosyal medyaları incelendiğinde “uygun olmayan içerik” temasında fotoğraflardaki *davranış* dikkat çekmektedir. Katılımcı ebeveynlerin paylaşımlarında; video çekilmek istemeyen, çocuğun eliyle yüzünü kapattığı, mutsuz görüldüğü ve videonun zorla

çekildiği anlaşılan video paylaşımı (K3, 14.08.2024-3, piknik), benzer şekilde çocuğun yüzünü kapattığı çekilmek istemediği bir kutlama videosu paylaşımı (K3, 14.08.2024-13, Anneler Günü), çocuğun özbakım becerilerinin sergilendiği banyo ve tuvalet içerisinden video paylaşımları (K2, 28.04.2024-7, 2 aylık), benzer şekilde hamamdan yapılan video paylaşımı (K3, 28.08.2024-4, Hamam), çocuğun ağlarken romantize edilmiş siyah beyaz efekt ve arkada hüzünlü müzik ile video paylaşımı (K4, 03.06.2024-20, Ağlarken), ebeveynin çocuğu üzerinden etkileşim talebinde bulunduğu paylaşımı (K3, 02.09.2024-1, Tatil Vlogu) bulunmaktadır.

Dijital içerik üretici ebeveyn paylaşımlarında ise uygun olmayan içeriklerde **davranışa** ilişkin; çocuğun başka bir çocuğa uyguladığı şiddetin paylaşımı (SM4, 07.02.2024-1, Kardeşine vururken), çocuğun öfkeli olduğu bir anın paylaşılması (SM4, 03.01.2024-9, Kardeşi ile yemek yerken), çocuğun öz bakım becerilerini sergilerken yapılan paylaşımı (SM4, 07.02.2024-8, Diş fırçalarken), çocuğun kalçasını sallarken çekilmiş görüntünün paylaşılması (SM5, 04.01.2024-5, Bayrak sallarken), ebeveynin çocuğun kalçasına vururken paylaşımı (SM5, 04.01.2024-9, Babası ile), annesinin çocuğu azarlarken çektiği videonun paylaşımı (SM5, 07.01.2024-17, Yumurta kırmış), çocuğun hasta iken hastane ortamında çekilmiş paylaşımı (SM6, 10.01.2024-1, Hastanede), çocuğun ağlarken görüldüğü video (SM6, 10.01.2024-30, Ağlarken), annenin çocuğunu dudağından öptüğü videonun paylaşımı (SM9, 17.01.2024-26, Annesini öperken), çocuğun çekilmek istemediği anların paylaşımı (SM12, 31.01.2024-12, 5N1K soruları), çocuğun kendi kalçasını sıkıdığı anın paylaşımı (SM12, 31.01.2024-29, Vücut organları) yapıldığı gözlenmiştir. Araştırmacı günlüğüne çocuğun hastayken paylaşıldığı gönderilere yönelik “İlk gönderilerin tamamına yakını hastaneye aitti. Çok fazla hastane fotoğraflarını paylaşması, her gün annenin takipçilerine durumu bildirmesi ilginç geldi. Takipçiler gerçekten gün içerisinde kendi işleri ile meşgulken başkalarının hayatını bu kadar merak ediyor olabilirler mi?” notunu düşmüştür (AG, 10.01.2024).

Uygun olmayan bir başka içerikte ise **kıyafet** göze çarpmıştır. Katılımcı ebeveyn paylaşımlarına bakıldığında ilgili içeriğe ilişkin; çocuğun yetişkinlerin giydiği “crop top” bir tişörtle çekilen fotoğrafı (K2, 23.04.2024-6, Annesi ile), bikini ile çekilen fotoğraf (K8, 11.05.2024-6, Denizde), bornozla çekilen fotoğraf (K8, 13.05.2024-11, Bornozuyla), bebek beziyle çekilmiş video (K8, 13.05.2024-15, 1 yaş videosu), zıbını üzerindeyken çekilen video (K9, 27.05.2024-6, Ablasıyla dişlerini fırçalarken), üstsüz iken çekilen video (K3, 28.08.2024-4, Hamamda) içeriklerinin paylaşıldığı görülmektedir. Dijital içerik üretici ebeveyn paylaşımlarına bakıldığında ise; bikini ile çekilen fotoğraf paylaşımları (SM1, 29.12.2023-14,

Deniz), iç çamaşırı ile çekilmiş video paylaşımı (SM4, 02.01.2024-7, Kardeşiyle etkinlik yaparken), çocuğun bornoz giyerken çekilmiş videosu (SM5, 07.01.2024-21, Bornozla), çocuğun doktor kontrolünde üstsüz bir şekildeyken paylaşılmış videosu (SM6, 18.02.2024-7, Doktor kontrolünde), altında bezi varken çekilmiş videosu (SM7, 09.02.2024-9, Uyuturken), çocuğun üstünün çıplak olması (SM9, 18.01.2024-4, Fırça ile) görülmektedir.

Bir başka uygun olmayan paylaşımların içeriğinde uygun olmayan **poz** bulunmaktadır. Katılımcı ebeveynlerin paylaşımlarında; çıplaklık içeren arkadan çekilmiş fotoğraf paylaşımı (K5, 03.05.2024-16, Yerde yatarken), çocuğun göbeğinin ve kalçasının dikkat çektiği açıdan bir fotoğraf (K8, 11.05.2024-4, Poz verirken), çocuğun poz vermek istemediği, utandığı fotoğrafları (K3, 14.08.2024-3, Piknik) şeklinde paylaşımlar yapılmıştır. Dijital içerik üretici ebeveyn paylaşımlarına bakıldığında ise; çocuğun yüzüne bir şeyler bulaşmışken çekilen çocuğun utandığı/utanç verici video (SM1, 31.01.2024-8, Yüzüne bir şey bulaşmış), kalçasını yakın çekim alan kamera açısı ile video paylaşımı (SM4, 07.02.2024-8 Beşiğe tırmanırken), çocuğun kıyafetlerinin açıldığı video (SM5, 07.01.2024-4, Kardeşiyle), çocuğun bacaklarını açarak yuvarlandığı video (SM5, 07.01.2024-12, Yatakta), çocuktan poz vermesi istendiğinde arkasını dönerek poz verdiği video (SM5, 07.01.2024-19, Poz verirken) görülmektedir. Araştırmacı uygun olmayan kıyafetle yapılmış paylaşım ile ilgili günlüğüne “*Paylaşımlarda özellikle bikini ve banyo bağlamında çok fazla mahremiyet ihlali var*” notunu almıştır (AG, 20.04.2024).

Bir başka uygun olmayan içerik detayı ise paylaşılan gönderilerde **başka çocukların da görünür olmasıdır**. Katılımcı ebeveynlerin diğer çocukları içeren gönderileri incelendiğinde; dernek içerisinde diğer çocukların görünür olduğu, bahçede oynarken görünür olduğu (K9, 23.05.2024-7, Bahçede kamp yaparken), doğum gününde görünür olduğu (K4, 03.06.2024-7, Doğum günü (DS)), sınıf arkadaşlarının gezi etkinliğinde görünür olduğu (K1, 10.06.2024-2, Ormanda), parkta görünür olduğu (K1, 10.06.2024-7, Arkadaşıyla parkta), sınıf arkadaşının görünür olduğu (K1, 18.06.2024-1, 10 Kasım), yarışmada diğer özel gereksinimli çocukların görünür olduğu (K10, 17.07.2024-1, Yarışma) paylaşımlarının bulunduğu görülmüştür. Dijital içerik üretici ebeveynlerin başka çocukları da içeren gönderileri dikkate alındığında; diğer özel gereksinimli çocukların görünür olduğu (SM1, 27.12.2023-1, DS etkinlik günü), jimnastik yaparken diğer çocukların görünür olduğu (SM1, 29.12.2023-19, Jimnastik ve diğer çocuklar), diğer çocukların da mayo giydiği (SM2, 08.01.2024-10, Bilardo), sınıf arkadaşlarının yüzlerinin gözüktüğü (SM3, 30.12.2023-2, Sınıf etkinliği), parkta başka çocuğun görünür olduğu (SM12, 31.01.2024-9, Parkta) paylaşımlar dikkat çekmiştir.

Uygun olmayan içeriklerde dikkat çeken son konu ise **çocuk üzerinden dini içerik üretilmesidir**. Katılımcı ebeveynlerin ilgili konu ile ilgili içeriklerine bakıldığında; çocuğun seccade önünde çekilen videosu (K10, 24.07.2024-1, Kandil) ve çocuğun dua ettiği videosu (K3, 26.08.2024-3, Yemek duası) paylaşımları bulunmaktadır. İçerik üretici ebeveynlerin ilgili konudaki gönderilerinde ise; çocuğun namaz kılarken çekildiği video (SM1, 31.01.2024-5, Namaz kılarken), çocuğun dini bir metin okur gibi görüldüğü fotoğraf (SM3, 07.02.2024-1, Dini okuma), ilahi okurken çekilen video (SM3, 07.02.2024-3, İlahi okurken), çocuğun salavat getirirken çekildiği video (SM5, 07.02.2024-2, Salavat), küçük çocuğun başörtüsüyle mevlütte bulunduğu video (SM6, 10.01.2024-24, Mevlütte), çocuğun Mevlana gibi dönerken çekilen videosunun dini içerik haline getirilmesi (SM9, 15.01.2024-12, Dönerken) paylaşımları dikkat çekmiştir.

3.3.1.2 Uygun olmayan paylaşım detayları

Gözlemlerde öne çıkan bir diğer tema ise “uygun olmayan paylaşım detaylarıdır”. Bu konuda tüm katılımcıların ve dijital içerik üreticilerinin sergilediği riskli davranış paylaşımlarında **konum bilgisinin açık olmasıdır**. Katılımcı ebeveyn paylaşımlarında; çocuğun düzenli olarak gittiği oyun grubunun (K2, 20.04.2024-4, 21 Mart), gidilen restoranın (K2, 20.04.2024-7, Çiçek ile), kafenin (K2, 23.04.2024-13, Kafede), kalınan otelin (K2, 28.04.2024-4, Yaz), çocuğun gittiği rehabilitasyon merkezinin (K5, 03.05.2024-6, Rehabilitasyon merkezinde), hayvanat bahçesinin (K8, 04.05.2024-3, Hayvanat bahçesi), kuaförün (K8, 06.05.2024-7, Kuaförde), stadyumun (K8, 11.05.2024-1, Maçta), plajın (K8, 11.05.2024-6, Denizde), anaokulunun (K8, 13.05.2024-4, Atlıkarınca üzerinde), evlerinin (K9, 21.05.2024-3, Yatakta), sinemanın (K9, 21.05.2024-17, Sinemada), çiftliğin (K9, 23.05.2024-6, At binerken), parkın (K10, 03.07.2024-7, Parkta), üniversitenin (K6, 01.08.2024-5, Çimenlerde) konumlarını dolaylı olarak ya da direkt olarak gönderilerinde paylaştıkları görülmüştür. İçerik üretici ebeveynlerin gönderilerine bakıldığında ise; okulun (SM1, 29.12.2023-6, 10 Kasım şiiir okurken video), rehabilitasyon merkezinin (SM1, 31.01.2024-2, Anneler günü), kafenin (SM2, 30.12.2023-1, Selfie), restoranın (SM2, 08.01.2024-1, Yemek yerken), kuaförün (SM5, 07.01.2024-8, Saç kestirirken), evin (SM8, 14.01.2024-16, Doğum günü), kamp alanının (SM11, 29.01.2024-6, Kamp) konumlarını dolaylı ya da direkt şekilde paylaştıkları görülmüştür. Araştırmacı günlüğüne “Gözlem sürecinde en sık yapılan kişisel bilgi ihlalinde konum bilgisinin herkese açık paylaşılması dikkatimi çekti. Kötü niyetli kişiler için gerçekten riskli bilgiler...” notunu düşmüştür (AG, 28.04.2024).

Bazı paylaşımlarda da **uygunsuz açıklama yazıları** yer almaktadır. Katılımcı ebeveyn paylaşımlarında uygunsuz açıklama yazısına rastlanmamıştır. Dijital içerik üretici ebeveynlerin paylaşımlarında ise; “...bir gün düşünsenize...buradan size paylaşım yapıyoruz...üstelik fotoğrafları o paylaşıyor...” şeklinde çocukların sosyal medya kullanımı destekleyici (SM1, 27.12.2023-1, DS etkinlik günü), “nasıl takla atamıyoruz... kıyamıyor ki kendine bir gram kilo versin” şeklinde çocuğun bedeni hakkında aşağılayıcı, zorbalayıcı yorum (body shaming) (SM1, 29.12.2023-15, Jimnastik), “kim beni böyle muncıklamak ister” diyerek tacizi teşvik edici ifadeler (SM1, 31.01.2024-12, Muncıklamak), “takip edin lütfen” gibi etkileşim talebi içeren açıklamalar (SM4, 07.02.2024-4, Volta atarken), çocuğun makyaj ve kıyafetle yetişkinleştirerek (tween) çekildiği fotoğraflara çocuk yetişkinmiş gibi “maşallah demezseniz bu manken artık podyuma çıkmaz söyleyeyim...” açıklaması (SM5, 07.01.2024-10, Yürürken), özel gereksinimli çocukların eğitsel süreçleri hakkındaki “...nasıl konuşturdunuz sorusuna gelince öncelikle çocuğunuzun algısının biraz açık olması gerekiyor, bu da Allah vergisi...çocuğunuzun zekası yaşının dörtte bir oranından düşük çıkarsa zor...” gibi yanlış bilgi ve tavsiyesi veren açıklamalar (SM6, 10.01.2024-13, Anneyle dans ederken), annenin video içerisinde çocuktan takipçilere öpücük atmasını istemesi (SM9, 15.01.2024-15, Öperken) gibi uygun olmayan açıklamaları ve söylemleri bulunmaktadır.

Uygun olmayan bir başka paylaşım detayı ise **uygun olmayan hitap kullanımıdır**. Bu paylaşım detayına ebeveynlerin paylaşımlarında rastlanmamıştır. Dijital içerik üretici ebeveynlerde; çocuğa “aşkım” şeklinde hitap edilmesi (SM1, 29.12.2023-12, Ders yaparken), “ağzını/dilini yerim” ifadesinin kullanılması (SM3, 02.01.2024-2, Tezgahta otururken), “aşk” hitabının kullanılması (SM9, 15.01.2024-15, Öperken) görülmüştür.

Uygun olmayan son paylaşım detayı ise **uygunsuz yapay zeka filtresi paylaşımıdır**. Katılımcı ebeveynlerin gönderi incelendiğinde makyaj filtresinin kullanımı görülmüştür (K4, 03.06.2024-3, Akım videosu). Dijital içerik üretici ebeveynlere bakıldığında da makyajlı fotoğraf filtresi kullanımı (yetişkinleştirilmiş çocuk-tween) (SM10, 28.01.2024-18, Doğum günü) ve yapay zeka programına yüklenerek değiştirilmiş çocuk fotoğrafı bulunmaktadır (SM10, 28.01.2024-4, Çizgi film karakteri).

3.3.1.3 Yorumlarda istismar

Katılımcı ebeveyn ve içerik üretici ebeveynlerin sosyal medya gözlemleri sonucunda “yorumlarda istismar” teması görülmüştür. Gönderilerin yorumları incelendiğinde birkaç **pedofili yorumu** göze çarpmıştır. İçerik üretici ebeveynlerin gönderilerinde bazı pedofili

kullanıcıların alev, kalpli göz, kalp, öpücük emojilerini yorum olarak paylaştığı yorumlar (SM9, 17.01.2024-10, Denizde), çocuğa kalpli göz, alev, alkış emojiyi koyan yabancı kullanıcı yorumları (SM10, 25.01.2024-2, Kuaförcülük oynarken), çocuğu sevdiğini söyleyen, oral seks yapmak istediğini söyleyen, cinsel birliktelik isteyen, alev, kalp, kalpli göz emojilerini kullanan yorumlar dikkat çekmiştir. Bu pedofili hesapların profilinde çocuk pornosu paylaştığını ifade eden çok fazla sayıda İngilizce yorum bulunmaktadır (SM9, 17.01.2024-13, Mavi üniforma).

Yorumlar incelendiğinde bir başka dikkat çeken konu ise **zorba yorumları** olmuştur. Katılımcı ebeveynlerin gönderilerinde “...obez Hasan. Kangal Hasan. Ucube Hasan”, “öl obez” ve “Yanına kromozom koysaydınız keşke” gibi çocuğun kilosuna ve tanısına hakaret ve küfreden yorumlar (K3, 14.08.2024-21, Arabada yerken), “kalk git annen seni evde istemiyor anlamıyor musun” şeklinde çocuğa küfreden yorumlar (K3, 14.08.2024-22, Bayram), anneye davranışından dolayı olumsuz yorumlar (K3, 26.08.2024-6, İlk iftar) bulunmaktadır. Dijital içerik üretici ebeveynlerin yorumları incelendiğinde ise; çocuğun tanısı üzerinden yapılan aşağılayıcı yorumlar “maşallah yüzündeki sendrom azalmaya başlamış” (SM3, 01.01.2024-4, Çizim yaparken), “anne baba diyemiyor mu (ağlayan emoji)” gibi çocuğun yapamadığı bir beceriye acıyan yorumlar (SM4, 03.01.2024-6, Pazarda), anneye yazılan eleştiri yorumları “benim kızım hiç dağıtmaz ben öyle yetiştirdim” “günah” (SM5, 07.01.2024-16, Mutfakta), “Otizm kalıcı bir rahatsızlık değil... kullanılan ilaçlar otizmi daha da ilerletiyor...” gibi tanı ile ilgili acıyıcı ve yanlış bilgilerin olduğu yorumlara (SM9, 15.01.2024-2, El öpme) rastlanmıştır. Araştırmacı karşılaştığı durumla ilgili günlüğüne şunları yazmıştır (AG, 15.01.2024):

Gözlemde dikkatimi çeken kötü yorumdan sonra profili inceledim. Profil orta yaşlı bir erkeğe ait görünüyordu. Çok sayıda küçük kız ve erkek çocuğu, modeller, ergen yaşlardaki çocuklara ait pornografik içerikler takip ettiğini gördüm. Ayrıca benim gözlem yaptığım hesabı da takip etmektedir. Bu durum beni çok etkiledi. Bu profili sosyal medyada şikayet edeceğim.

3.3.1.4 Etkileşim tuzağı

Katılımcı ebeveyn ve dijital içerik üretici ebeveynlerin sosyal medya hesapları gözlemlendiğinde “etkileşim tuzağına” düştükleri görülmüştür. Paylaşılan gönderilerin etkileşim sayılarına, beğeni sayılarına, etkileşimi artıran faktörlere dikkat edildiğinde riski artırıcı bir faktör olan **yüksek etkileşim** ile karşılaşmıştır. Katılımcı ebeveynlerin gönderilerine bakıldığında bir gönderinin 2446 kişiye iletildiği ve gönderinin zorba yorumlar içerdiği görülmüştür (K3, 14.08.2024-21, Arabada yerken). Dijital içerik üretici ebeveynlerin gönderilerine bakıldığında ise en yüksek etkileşimlerin olumsuz içeriklerde olduğu

görülmüştür. Örneğin çocuğun ağlarken (SM1, 31.01.2024-10, Ağlarken), yabancı yorumların da olduğu çocuğun annesiyle sohbet ederken (SM3, 01.01.2014-1, Kahvaltı sofrası), ders yapmak istemediği için öfkeliyken (SM3 01.01.2024-6, Ders yapmak istemiyorken), kardeşine vururken (07.02.2024-1, Kardeşine vururken), anne ve çocuğun otizm farkındalık gününde söyleşiye katılırken (SM7, 13.01.2024-3, Otizm farkındalık günü), çocuğun annesinin elini öperken (SM9, 15.01.2024-2, El öpme), pedofili yorumların olduğu çocuğun oturduğu post (SM9, 17.01.2024-13, Mavi üniforma), o dönemin akım olmuş içeriğinde (SM11, 28.01.2024-1, Ailesiyle), ailece etkinlik yapılırken (SM11, 29.01.2024-3, Ailece etkinlik), çocuğun kostüm giydiği postta (SM11, 29.01.2024-7, Kostümle), çocuğun “yaramazlık” yaparken (SM11, 29.11.2024-17, Yaramazlık) paylaşılan içeriklerde olduğu görülmüştür. Bu içeriklerde en az 500, en fazla 34.4 bin etkileşim almıştır.

Ebeveynlerin etkileşim tuzağına düştüğü bir diğer durum ise **etkileşim etiketi kullanımıdır**. Katılımcı ebeveyn gönderileri incelendiğinde; ebeveynlerin tanının isminin geçtiği (#21martdünyadownsendromufarkındalıkgünü, #downsendromday) (K2, 20.04.2024-4, 21 Mart), bayram ile ilgili (#iyibayramlar) (K2, 23.04.2024-12, Bayram), sevgi içerikli (#purelove) (K8, 13.05.2024-11, Bornozuyla), özel günler (#dünyakızçocuklarıgünü) (K8, 13.05.2024-12, Dünya kız çocukları günü), takipçi, etkileşim ve görünürlük artırıcı (#kesfet, #follow, #kesfetteyiz) (K4, 31.05.2024-10, Akım videosu), dizinin adı (K4, 03.06.2024-13, Ünlü karakter taklidi), beğeni sayısını artırmayı amaçlayan (#likes4likes, #likeback, #likebackteam, #liking, #TagsForLikes) (K4, 03.06.2024-16, Alışverişte), pandemi dönemiyle ilgili (#evdekal, #evdekaltürkiye, #hayatevesiğar) (K4, 06.06.2024-1, Karantina), çocuğunun haklarını aradığı (#özelçocuklarötelenmesin) (K10’un oğlu, 21.07.2024-6, Ebeveyn hak arama), çocuğa uygulanan uygulamalar (#hipoterapia) (K6, 29.07.2024-2, Hipoterapi), özel eğitim (#fiziktedavi, #özeleğitim) (K6, 05.08.2024-6, Sticker), gönderinin içeriğini anlatan (#damat, #düğün, #komik) (K3, 05.08.2024-4, Düğün), marka içeren (#yemeksepeti) (K3, 14.08.2024-14, Para sayarken) etiketler kullanıldığı görülmüştür. İçerik üretici ebeveynlere bakıldığında da; çocuğun isminin geçtiği (SM1, 27.12.2023-1, DS etkinlik günü), etkileşim ve görünürlüğü artırmayı amaçlayan (#akımvideoları, #keşfetteyiz, #fypreels) (SM1, 29.12.2023-4, Arabada annesini öperken video), sevgi içerikli (#kardeşsevgisi, #sisterlove) (SM1, 31.01.2024-10, Ağlarken), tanı adını içeren (#3aralıkdünyaengellilerfarkındalıkgünü, #downsyndrome, #downtürkiye, #trizomi21) (SM4, 02.01.2023-2, Engelliler günü), milli bayram (#29ekimcumhuriyetbayramı, #yüzüncüyıl) (SM4, 02.01.2024-3, 29 Ekim), doğum günü (#doğumgünü, #happybirthday, #canımoğlum) (SM4, 02.01.2024-4, Doğum günü), karne

günü (#karne, #karnehatırası) (SM4, 02.01.2024-8, Karne hatırası), dini yazı (#ibadetkalptedir) (SM4, 03.01.2024-1, Namaz kılarken), yeni yıl (#hoşgeldin2024) (SM9, 15.01.2024-3, Yeni yıl), çocuğunun hakkını arayan (#özelçocuklarötelenmesin) (SM9, 17.01.2024-16, Çocuğuyla), gidilen mekan (#marmaraforum) (SM12, 31.01.2024-13, Abıyla), kaynaştırma (#kaynaştırmacëğitimi, #ilkokul, #özelçocuklar) (SM12, 31.01.2024-17, Arkadaşıyla) etiketler kullanılmıştır. Bu etiketler keşfete düşmeyi sağlayarak paylaşımları daha fazla yabancınn erişimine açmaktadır.

Bazı içeriklerde o dönemde sosyal medyada çok sık kullanılan **akım seslerin de kullanıldığı** görölmüştür. Akım sesler sosyal medyada o dönemde popüler olan, aynı müziğin kullanıldığı ve benzer içerikte videoların üretildiğı paylaşımlarda sesleri ifade etmektedir. Akım sesler paylaşımların keşfete düşmesini sağlayarak daha fazla yabancınn paylaşımları görmesine neden olmaktadır. Katılımcı ebeveynlerin gönderileri incelendiğinde; anne ve çocuğun benzer bir şekilde giyinip zıpladığı (K8, 06.05.2024-5, Akım videosu), çocuğun yüzünde kamera filtresi bulunduğu (K4, 03.06.2024-3, Akım videosu), çocuk ve annenin dans ettiği (K4, 03.06.2024-14, Akım videosu (ÜY)) gönderilerinde akım ses kullanımına rastlanmıştır. İçerik üretici ebeveynlerde ise; anne ve çocuğun birlikte yemek yaparken (SM1, 31.01.2024-5, Akım videosu), yürürken (SM9, 17.01.2024-2, Yürürken), çocuğun yatakta yatarken (SM9, 17.01.2024-9, Akım), çocuğun sahilde olduğu (SM12, 31.01.2024-24, Akım) paylaşımlarında dönemin sık kullanılan seslerini bulunmaktadır.

Ebeveynlerin çok fazla takipçisi olan **riskli hesap etiketi kullandıkları** dikkat çekmiştir. Katılımcı ebeveynlerin gönderilerinde riskli hesap etiketleri; marka (K8, 13.05.2024-10, 2 yaşında), dizi (K4, 03.06.2024-13, Ünlü karakter taklidi), etkileşim sağlayan bir sayfa (K6, 01.08.2024-4, Ergoterapi dersinden), dizi oyuncularını (K3, 14.08.2024-17, Sevilen dizi) şeklindedir. İçerik üretici ebeveynlerde de müzik grubu (SM2, 08.01.2024-4, Konser), ebeveynin ticari hesabı (SM9, 15.01.2024-1, Doğal taş), kıyafet markası (SM11, 28.01.2024-2, Fotoğraf çekimi) olarak gözlenmiştir. Bilinen, meşhur ve yüksek takipçili hesapları etiketlemek o gönderinin daha fazla görölmesine neden olarak riski artırmaktadır. Araştırmacı günlüğünde “Çocuğunu paylaşmaktan çok memnun olduğunu belirten ebeveynler ‘Hocam bizi takip edin bizim zaten YouTube hesabımız da var bizim açık zaten’ demişti. Takipçi istiyorlar, yüksek etkileşim istiyorlar bu beni şaşırtmıştı...” şeklinde kendini ifade etmiştir.

3.3.2 Diğer Sharenting Davranışları

3.3.2.1 Güvenli paylaşımlar

Ebeveynlerin “güvenli paylaşımlar” temasına ilişkin **özel gün paylaşımları** dikkat çekmektedir. Katılımcı ebeveynlerin özel günlere ilişkin paylaşımlarında; çocuğun doğum günü (K2, 20.04.2024-11, 2. yaş günü), milli bayram (K5, 03.05.2024-2, Cumhuriyet Bayramı), yılbaşı (K8, 13.05.2024-7, Yılbaşı), dini bayram (K2, 28.04.2024-1, Bayram) gibi özel günlerin paylaşımına yer verilmiştir. İçerik üretici ebeveynlerin özel gün paylaşımlarında ise; doğum günü (SM5, 08.01.2024-2, Doğum günü), yeni yıl (SM6, 10.01.2024-11, Yeni yıl), milli bayram (SM6, 11.01.2024-4, 29 Ekim) gibi özel günler paylaşılmıştır.

Dış ortam etkinliklerinde de çocuğun fotoğrafının paylaşıldığı görülmüştür. Katılımcı ebeveynlerin gönderilerinde; çocuğun parkta (K2, 20.04.2024-15, Parktayken), balkondayken (K2, 23.04.2024-10, Balkondan bakarken), top havuzundayken (K2, 23.04.2024-15, Top havuzunda), dışarıda yürürken (K5, 03.05.2024-3, Yürürken), havuzdayken (K5, 03.05.2024-6, Havuzda), alışveriş merkezindeyken (K8, 06.05.2024-4, AVM’de), ormandayken (K4, 31.05.2024-1, Ormanda), gezideyken (K2, 23.04.2024-11, Ailesiyle gezideyken), evcil hayvanları severken (K1, 18.06.2024-4, Köpekle) çekilmiş fotoğrafları paylaşılmıştır. Dijital içerik üretici ebeveynlerin gönderilerinde ise çocuğun; sokakta (SM1, 29.12.2023-13, Top oynarken), şehir dışı gezisindeyken (SM2, 08.01.2024-3, Anıtkabir ziyareti), evcil hayvanlarla (SM2, 08.01.2024-6, Köpekle), havuzdayken (SM2, 08.01.2024-7, Havuz kenarında), at binerken (SM3, 01.01.2024-3, At binerken), parkta (SM5, 05.01.2024-3, Pazar günü), marketteyken (SM6, 18.02.2024-3, Kasada alışveriş yaparken), kuafördeyken (SM7, 12.01.2024-8, Kuaförde), sahildeyken (SM7, 12.01.2024-15, Ağlarken) çekildiği fotoğraf ve videoların paylaşıldığı görülmüştür.

Çocukların **aileleriyle beraber** çekildikleri fotoğraf ve videolar da bulunmaktadır. Katılımcı ebeveynlerin gönderilerine bakıldığında; anne ve babanın çocuğu öperken (K2, 20.04.2024-2, Anne ve babası ile), bayramda birlikte poz verirken (K2, 20.04.2024-3, Bayram fotoğrafı), annesiyle beraberken (K8, 06.05.2024-3, Annesi ile poz verirken), aile büyükleriyle (K9, 21.05.2024-16, Aile büyükleriyle), arkadaşlarıyla (K10’un oğlu, 17.07.2024-8, DS’li arkadaşı ile) çekilmiş fotoğraflar olduğu görülmüştür. Dijital içerik üretici ebeveynlerin gönderilerinde de çocuğun; akrabalarıyla (SM2, 08.01.2024-11, Aile fotoğrafı), annesiyle beraberken (SM3, 30.12.2023-5, Ses birleştirme etkinlik video), anne, abi, baba ve annesiyle (SM6, 09.02.2024-3, Yazdan kalma) çekilmiş fotoğraf ve videoları paylaşılmıştır.

Çocuğun **okulda** çekildiği fotoğraflar da her iki ebeveyn gönderilerinde de rastlanmıştır. Katılımcı ebeveynlerin gönderilerinde; sahnedekeyken (K1, 10.06.2024-6, 23 Nisan şiiri okurken), karnesini alırken (K3, 05.08.2021-3, Karnesi ile) çekilen video ve fotoğrafları bulunmaktadır. Dijital içerik üretici ebeveynlerin gönderilerinde de çocuğun; okulun ilk günüyken (SM1, 29.12.2023-10, Okulun ilk günü), öğretmeniyle birlikte etkinlikteyken (SM3, 30.12.2023-6, Yerli malı haftası), teneffüsteyken (SM3, 30.12.2023-7, Beslenme), sınıftayken (SM6, 10.01.2024-15, Etkinlik yaparken), karnesini alırken (SM12, 31.01.2024-2, Karne günü) çekilmiş video ve fotoğrafları paylaşılmıştır. Araştırmacı da günlüğüne gözlemini “*Genel olarak özel günlerde paylaşımların etkileşim sayısı ise normal seviyede görünmektedir...*” şeklinde ifade etmiştir (AG, 14.01.2024).

Katılımcı ebeveynlerin **yetersizliğe ilişkin kapsayıcı paylaşımlarında**; ebeveynler, özel eğitimde yaşadığı olumlu ve olumsuz deneyimlerini çocuklarının haklarına ilişkin yaptıkları açıklama ve destek çağrılarını (K10, 03.07.2024-6, Eğitim), çocuğun farklı bir yetersizliği olan arkadaşıyla çekilmiş fotoğraflarını (K10’un oğlu, 17.07.2024-13, Tekerlekli sandalyeli arkadaşı ile), çocuğunun tanısı ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmışlardır. Dijital içerik üretici ebeveynlerin gönderilerinde ise; çocuğunun sağlıkla ilgili ek bir tanısı hakkında yaşanan süreçleri (SM1, 29.12.2023-8, Skolyoz), annenin çocuğu hakkında yazdığı kitabı (SM6, 09.02.2024-1, Haber), eğitim sürecinin önemini (SM7, 12.01.2024-3, Matematik), annenin çocuğunun yüzünü artık sosyal medyada paylaşmama kararının nedenini (SM7, 12.01.2024-9, Annenin paylaşmama kararı), çocuğun bağımsız olarak gerçekleştirdiği becerilerini (SM7, 12.01.2024-11, Dişçi), çocuğunun görünürlüğünü artırma isteğini (SM9, 17.01.2024-14, Madalya) paylaşmışlardır. Araştırmacı ebeveynin çocuğunun yüzünü sosyal medyada göstermeyeceğine ilişkin kararı hakkında günlüğüne “*Bazı paylaşımlarda annenin çocuğun her gönderide yüzünü gizleyerek mahremiyetine önem verdiğini göstermesine çok mutlu oldum. Annenin verdiği bu kararı açıklamasına da oldukça sevindim ve bilinçli olduğunu düşünüyorum...*” notunu düşmüştür (AG, 12.01.2024).

3.3.2.2 Paylaşımlara gelen tepkiler

Katılımcı ebeveynlerin ve dijital içerik üretici ebeveynlerin “paylaşımlarına gelen tepkilerde” ise **iltifat ve sevgi gösterisine** rastlanmıştır. Katılımcı ebeveynlerin paylaşımlarına gelen iltifat ve sevgi gösterilerinde; annenin ve çocuğun güzelliğine edilen iltifatlar (K2, 20.04.2024-3, Bayram fotoğrafı), özlem içeren ifadeler (K2, 23.04.2024-3, Annesi ile beraber), güzel dualar (K2, 23.04.2024-10, Balkondan bakarken), çocuğa edilen iltifatlar (K5, 04.05.2024-1, Elbise ile), çocuğun saçına ve kıyafetine edilen iltifatlar (K8, 11.05.2024-8, Saç modeli), sevgi

ifadeleri (K1, 18.06.2024-6, Başka birisinin doğum gününden), çocuğun gerçekleştirdiği beceriye ilişkin tebrik ifadeleri (K10'un çocuğu, 17.07.2024-6, Nevresimi değiştirirken) gözlenmiştir. Dijital içerik üretici ebeveynlerin paylaşımlarına gelen yorumlarda da tebrik ifadeleri (SM2, 08.01.2024-12, Karne ile), konuşma becerisine yönelik iltifatlar (SM3, 30.12.2023-4, Annesiyle), hayranlık ifadeleri (SM3, 31.12.2023-1, Evde beslenme video), çocuğa yönelik iltifatlar (SM5, 03.01.2024-1, Boyanmış yüz), güzel dualar (SM9, 17.01.2024-6, Ritim çalışması), kıyafete övgü (SM11, 28.01.2024-5, Annesi ve ablasıyla) görülmüştür.

Paylaşımlara gelen yorum içeriklerinden bir diğeri de **sosyal destek yorumlarıdır**. Katılımcı ebeveynlere gelen sosyal destek içeren yorumlar; ebeveynin tanı aldıktan sonra hayatında meydana gelen değişimleri açıklayan yazıya yönelik annenin annelik becerilerini öven “*hayranım sana muhteşem anne*” (K10, 01.07.2024-2, Otizmle ilgili) ve annenin dostluğuna minnettar olan “*bazen de dert ortağım can yoldaşım oldunuz iyi kilerim oldunuz...dostluğumuz hep baki kalsın inşallah*” (K10, 01.07.2024-18, Mezuniyet) yorumlar bulunmaktadır. Dijital içerik üretici ebeveynlerin paylaşımlarına gelen sosyal destek yorumları ise; babasının fedakarlığını öven “*helal olsun bir baba olarak nasıl güzel ilgilendiniz...*” (SM2, 08.01.2024-13, Arabada), aileyi öven “*sizin gibi bir aileye sahip olduğu için çok şanslı*” (SM3, 30.12.2023-1, Doğum günü), diğer ebeveynlere umut verdiğini ifade eden “*Sen bize umutsun...seni izleyenlere umutsun senin gibi başaran çok çocuk var ama paylaşmayan anne çok annen bize yol oldu...*” (SM3, 31.12.2023-2, Tahtada etkinlik video), diğer ebeveynlere yol gösterdiklerini ifade eden “*ben bu videolar sayesinde oğlumuzun yapabileceği başaracağı okuyabileceğini anlıyor ve daha çok gayret ve umut ediyorum bizler için çok güzel bir yol göstericisiniz*” (SM7, 12.01.2024-4, Yazı yazarken), annenin ebeveynliğini öven “*Hayattaki en büyük şansı çok iyi bir anneye sahip olması bence yolu çok açık*” (SM7, 12.01.2024-12, İmza atarken) ifadelerini içermektedir.

3.4 Bulguların Birleştirilmesi

Bu araştırmada ebeveynlerin GYO çocuklarına yönelik sharenting davranışlarının neler olduğu, sosyal medya paylaşımı yapma nedenleri, motivasyonları, sharenting hakkında görüşleri incelenmiştir. Bu doğrultuda aynı araştırma problemini çözmek üzere toplanan görüşme verileri ve gözlem verilerinden elde edilen bulgular birleştirilerek ortak ve farklı sonuçlar ortaya konmuş Tablo 3.5'te özetlenmiştir. Ortak bulgular var olan temaların birleştirilerek yeniden temalandırılmasıyla, farklı bulgular ise odak grup görüşmesinde, yarı yapılandırılmış görüşmelerde ya da gözlemlerde diğerlerinden farklı olarak öne çıkan konular yeniden temalandırılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.5*Görüşme ve Gözlem Bulgularının Birleştirilmesi*

Odak Grup Görüşme	Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	Sosyal Medya Gözlemleri
• Çocuk İstismarı • Sosyal Medya • Sharenting • Sharenting ve GYO Çocuk • Çalışma Grubuna Yakından Bakış • Paylaşımı Anlamak • Riskli Sharenting Davranışını Önlemek	• Sosyal Medyanın İşlevleri • Ebeveynlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları • Ebeveynlerin Sharenting Davranışları • Paylaşım Davranışına Yakından Bakış • Dijital Dünyada Ebeveyn Kaygıları • Sosyal Medyanın Olumsuz Çıktıları • Paylaşımın Ebeveyne Sağladıkları	Riskli Sharenting Davranışları • Uygun olmayan içerik • Uygun olmayan paylaşım detayları • Yorumlarda istismar • Etkileşim tuzağı Diğer Sharenting Davranışları • Güvenli paylaşımlar • Paylaşımlara gelen tepkiler
Ortak Bulgular		
Ebeveynlerin Sharenting Davranışları	Olumsuz Çıktılar ve Kaygılar	Paylaşım Davranışına Yakından Bakış
• <u>Riskli Sharenting Davranışları</u>: Uygun olmayan poz, içerik, kıyafetle çocuğu paylaşmak, diğer çocukların görünür olması, konum bilgisini açmak, uygun olmayan açıklamalar-hitaplar, yapay zeka filtreleri kullanma. • <u>Güvenli Sharenting Davranışları</u>: Mahremiyeti koruma, takipçi seçim kriteri koyma, paylaşım rızası alma. • <u>Paylaşım İçerikleri</u>: Özel gün, eğitim yaşantısı, günlük yaşam aktiviteleri, aile fotoğrafları.	• Ebeveynlerin nazar endişesi • Ebeveynlerin pedofili korkusu • Yorumlarda istismar • Çocuğun çevrim içi istismarı • Görünmeyen istismar riski: Sharenting	• <u>Paylaşım Motivasyonları</u>: Bilgi alışverişi, anı defteri, bağ kurma, dayanışma, etkileşim sayısını artıma, ekonomik kazanç sağlama • <u>Etkileşim Sayısını Artırma</u>: Yorum ve beğenilerin etkisi, akım ses kullanma, etiket kullanma • <u>Paylaşımamanın İmkansızlığı</u>: Paylaşım alışkanlığı, paylaşmanın normalleşmesi.
Farklı Bulgular		
Odak Grup Görüşme	Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	Sosyal Medya Gözlemleri
Riskli Sharenting'i Önlemek • Aile eğitimleri ve ailenin güçlendirilmesi • Dijital güvenlik önlemleri İstismar Yolları ve Sosyal Medya • Çevrim içi istismar ve sharenting kavramları • Araştırmalarda hassas bölge	• Sosyal medyada paylaşmanın ebeveynin kişisel gelişimine katkı sunması • Sosyal medyada yetersizlik hissetme • Sosyal medyada paylaşılmayanlar • Eşler arası sosyal medya kullanım farkı • GYO çocuk öncesi paylaşım yapmama	• Çocuk üzerinden dini içerik üretilmesi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1 Sonuç

Bu araştırmada uzmanlarla odak grup görüşmesi, katılımcı ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler, ebeveynlerin sosyal medya hesaplarının gözlemleri ve araştırmacı günlüğü ile veri çeşitlemesi yapılarak bulgular elde edilmiştir. Tablo 3.5’te özetlenen birleştirilmiş ortak bulgular ışığında araştırmanın sonuçları şunlardır:

- Ebeveynlerin sharenting davranışları hem güvenli hem riskli davranışları içerse de büyük oranda mahremiyet ihlaliyle sonuçlanan riskli davranışlar ortaya çıkmıştır. Riskli sharenting davranışları çocukların uygun olmayan poz, davranış, içerik ve kıyafetle paylaşılması, paylaşımlarda diğer çocukların görünür olması, konum bilgisinin herkese açık paylaşılması, paylaşımlarda etkileşim talebi, zorba ifadeler, yanlış bilgi gibi uygun olmayan açıklamalar ve aşkım, bitanem gibi uygun olmayan hitaplar kullanılması, küçük çocukları yetişkin gibi gösteren yapay zeka filtreleri kullanılması şeklinde görülmüştür.
- Riskli sharenting davranışları hemen hemen tüm katılımcılar tarafından sergilenirken, güvenli sharenting davranışlarına daha az rastlanmıştır. Ebeveynler bazen mahremiyeti korumak her şeyi paylaşmadıklarını, takipçi seçiminde hesaplara dikkat ettiklerini, başka çocukları paylaşırken ebeveynlerinden paylaşım rıza aldıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca paylaşımlara gelen tepkilerde iltifat ve sevgi gösterisi içeren ve sosyal destek sağlayan yorumlar göze çarpmıştır.
- Ebeveynlerin paylaşım içeriklerinde ise sıklıkla özel gün paylaşımları, çocuğun eğitim yaşantısı, günlük yaşam aktiviteleri, aile ve okul fotoğrafları yer almaktadır.
- Ortak bulgularda öne çıkan sosyal medyanın olumsuz çıktıları ve ebeveyn kaygıları olmuştur. Ebeveynler çocuklarını paylaştıklarında nazar endişesi taşıdıklarını, pedofili kullanıcılardan korktuklarını, yorumlardaki olumsuz tavırlardan ve istismardan endişelendiklerini dile getirmiş, uzmanlar da sharenting’in görünmeyen bir istismar riski taşıdığını belirtmiştir. Nitekim gözlemlerde de yorumlarda zorbalık ve istismara rastlanmıştır.
- Sharenting davranışını incelerken uzmanların paylaşımı anlamının önemli olduğunu belirtmiş, ebeveynlerin paylaşım motivasyonlarını ve alışkanlıklarını incelemenin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynler sharenting davranışlarını bilgi alışverişinde bulunma, bağ kurma, dayanışma sağlama, etkileşim

sayısını artırma, ekonomik kazanç sağlama ve anı defteri oluşturma gibi motivasyonlarla gerçekleştirmektedirler. Dahası çoğu ebeveyn teknolojiyle değişen yeni kültürde sosyal medyada çocuğunu paylaşmamanın neredeyse imkansız olduğunu, sharenting davranışının alışkanlık haline geldiğini vurgulamışlardır.

- Araştırma sonuçları ebeveynlerin paylaşım etkileşimlerini artırmayı önemli bulduğunu, etkileşimi artırmak için etiketler ve akım sesler kullandıklarını, yorum ve beğeni sayılarından etkilendiklerini dile getirmişlerdir.

Ebeveynlerin sharenting davranışlarını ilişkin odak grup görüşmesi, ebeveyn görüşmeleri ve gözlemlerde farklılaşan bazı sonuçlar ise şöyledir:

- Odak grup görüşmesi araştırmanın şekillenmesi, ebeveyn görüşme sürecinin ve sorularının planlanması noktasında önemli rol oynamıştır. Dolayısıyla odak grup görüşme bulguları ebeveynlerin sharenting davranışlarının yanı sıra bu araştırmanın planlanması, sharenting kavramının analizi, GYO çocuk ve ailelerinin sharenting ile ilişkisi ve tüm bunların alanyazındaki yeri gibi konularda sonuçlar ortaya çıkarmıştır.
- Odak grup görüşme bulgularında riskli sharenting davranışlarının önlenmesine yönelik öneriler geliştirilmiş, bu konuda ailenin güçlendirilmesi gerektiği ve aile eğitimleri düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna ek olarak politika geliştiricilerinin ve uzmanların dijital güvenlik önlemleri almasına yönelik öneriler sunulmuştur.
- Ebeveynlerle yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmelerde farklılaşan bulgularda ise ebeveynler sosyal medya kullanımının kendi gelişimlerine katkı sağladığını dile getirirken öte yandan sosyal medyada yetersizlik hissi yaşadıklarını da belirtmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcı ebeveynler sosyal medyada paylaşmadıkları bazı şeyler olduğunu örneğin yedikleri içtiklerini paylaşmadıklarını, çocuğu hassas bir duygudayken, utanç verici haldeyken paylaşmadıklarını belirtmişlerdir.
- Önemli sonuçlardan bir diğeri eşler arasında sharenting davranışı açısından fark bulunmasıdır. Bazı katılımcı ebeveynler eşlerinin (babaların) sosyal medyada çocuklarını paylaşmak istemediğini, dahası eşlerine paylaşmamalarını söylediklerini belirterek babaların mahremiyet konusundaki hassasiyetine dikkat çekmişlerdir.
- Katılımcı ebeveynlerden bazıları görüşmelerde GYO çocuğundan önce paylaşım yapan ebeveynlere çok kızdığını ya da paylaşacak bir şey bulamadığını söylerken, kendileri çocuk sahibi olduktan sonra paylaşım yaptıkları görülmüştür.
- Son olarak gözlem sürecinde alanyazından ve görüşme bulgularından farklı olarak çocuk üzerinden dini içerik üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bazı sosyal medya

hesaplarında çocuğun namaz kılarken, dua okurken, baş örtüsüyle poz verirken, Mevlana gibi sema dönüşü yaparken fotoğraf ve videolarının paylaşıldığı ve çocuğun ibadet ettiği gösterilmeye çalışılmıştır.

4.2 Tartışma

GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting davranışlarını anlamak adına yapılan çalışmada öncelikle alanında uzman dört akademisyen ile sharenting, ailelerin paylaşım motivasyonları, dijital güvenlik için alınabilecek önlemler ve aile eğitimi hakkında tartışılarak odak grup görüşmesi yapılmış, ardından katılımcı ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmelerle derinlemesine bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmış, dijital içerik üretici ebeveynler ve katılımcı ebeveynlerin toplam 6268 tane sosyal medya gönderisi gözlemlenmiş, 756 tanesi sharenting kapsamında gözlem formunda detaylıca incelenerek yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgularla desteklenmiştir.

Odak grup görüşmesi, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gözlem bulgularının sonucunda sharenting kavramının çoğunlukla olumsuz durumlara işaret ettiği, ebeveynlerin paylaşım yaparken çevrim içi risklere karşı farkındalıklarının yüksek olmadığı görülmüştür. Nitekim ebeveynlerin çevrim içi riskler konusunda yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmadıkları hem yarı yapılandırılmış görüşmelerde hem de gözlem verilerinde görülmektedir.

Gözlemlerden elde edilen bulgularda dijital içerik üretici ebeveynlerin ve katılımcı ebeveynlerin gönderileri arasında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. İçerik üreticisi ebeveynlerin gönderilerinde daha fazla sayıda uygun olmayan davranış (f=12), poz (f=11) ve çocuk üzerinden dini içerik üretilmesi (f=7) gözlenirken katılımcı ebeveynlerde bu sayı (f=5, f=4, f=2) daha düşüktür. Nitekim katılımcı ebeveynler gerçekleştirilen görüşmelerde de çocuklarını uygun olmayan koşullarda paylaşma konusunda hassasiyetlerini dile getirmişlerdir. Bu farkın nedenleri arasında içerik üreticisi ebeveyn hesaplarının fenomen hesaplar olması, yüksek etkileşim almak üzere daha dikkat çekici paylaşımlar yapmaya eğilimli olmaları, katılımcı ebeveynlerin çok daha az sayıda paylaşım yapmaları gibi nedenler olabileceği düşünülmektedir (Brosch, 2016; Aydoğdu vd., 2023). Bu açıdan bakıldığında fenomen hesaplarda riskli içeriklerin fazla olması beklendik bir durumdur. Öte yandan uygun olmayan kıyafetle paylaşım ve başka çocukların görünür olması gibi riskli durumlar hem katılımcı ebeveynlerde hem de içerik üreticisi ebeveynlerde gözlemlenmiştir. Katılımcı ebeveynlerle gerçekleştirilen görüşmelerde ebeveynler her ne kadar kıyafete ve başka çocukların görünür olmalarına dikkat ediyor olduklarını ifade etseler de özellikle uygun olmayan kıyafetle

paylaşım yaptıkları gözlenmiştir. Bu noktada katılımcı ebeveynlerin söyledikleri ile eylemlerinin bazı noktalarda çeliştiği görülmektedir. Bu durum sosyal medyanın anıları arşivlemek, günlük yaşamlarından yakın çevrelerini haberdar etmek, mutlu hissedilen anları paylaşmak istemek, takdir edilmek gibi paylaşım motivasyonlarıyla ve güvenlikle ilgili bilgi yetersizliğiyle açıklanabilir (Latipah vd., 2020; Andersson ve Nilsson; 2022; Omur ve Uyar, 2022). Uygun olmayan paylaşım detaylarına bakıldığında her iki ebeveyn grubunun tamamı konum bilgisini dolaylı ve dolaysız olarak paylaşmış olmaları dikkat çekicidir. Bu bulgu fenomen olsun ya da olmasın ebeveynlerin konum bilgisi paylaştıklarını ve bu noktada bir dijital güvenlik açığı oluşturduklarını göstermektedir.

Gözlemler ve yarı yapılandırılmış görüşmelerde ortak olarak ortaya çıkan bulgular ebeveynlerin çocuklarını en çok özel günlerde, eğitim yaşantısı içerisinde ve günlük yaşamda paylaştıklarını göstermektedir. Benzer şekilde görüşmeler ve gözlemlerden elde edilen bulgular ebeveynlerin bilgi alışverişinde bulunma, tanıya ilişkin kapsayıcı paylaşımlar yapma ve bilgi aktarma, paylaşım yaparken yorum ve beğenilerin etkisinin altında kalma konusunda paraleldir. Araştırmalar da bu çalışmayla tutarlı şekilde ebeveynlerin çocuklarını en çok özel günlerde (Maraşlı vd., 2016; Udenze ve Bode, 2020), eğitim yaşantısı veya günlük yaşantısında (Baştemur vd., 2021) paylaştıklarını, paylaşım motivasyonlarında bilgi alıverişi olduğunu (Ammari ve Schoenebeck, 2015; Blum-Ross ve Livingstone, 2017), yorum ve beğenilerin paylaşımları etkilediğini (Aydoğdu vd., 2023) göstermektedir.

Katılımcı ebeveynlerin tamamını anneler oluşturmaktadır ve eşinden bahseden annelerin tamamı eşlerinin (babaların) mahremiyete daha fazla önem verdiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde de odak grup görüşmesinde uzmanlar sharenting davranışını daha çok annelerin yaptığını dile getirmiştir (U1 ve U3). Annelerin paylaşma motivasyonlarının daha yüksek olduğu (Ammari vd., 2015; Conti vd., 2024) ve fenomen hesapların sıklıkla annelerden oluştuğu (Holiday vd., 2021) araştırmalarda da dikkat çekmektedir. Bu durum babaların toplumsal cinsiyet rolleri gereği daha korumacı davranabilmesiyle (Yaffe, 2023) ve çocukların günün büyük bölümünde anneleriyle zaman geçirmesi, bakım ve eğitim gereksinimlerinin daha çok anneler tarafından yürütülmesi nedeniyle (Craig, 2006) annelerin daha fazla sosyal medyada bulunmasıyla açıklanabilir.

Araştırmanın en önemli bulgularından biri pedofili riski ve incelemelerde görülen pedofili yorumlarıdır. Pedofili kullanıcı hesabı yorumuna yalnızca dijital içerik üretici iki ebeveynin hesabında rastlanmıştır. Bu ebeveynin hesabının herkese açık ve içerik üreticisi olması nedeniyle bu yorumlara maruz kalma ihtimalini artırdığı düşünülmektedir, zira sayfasında

yüksek etkileşimi bulunan bir ebeveynidir. Ayrıca içerik üreticisi ebeveynlerin büyük çoğunluğunda ve katılımcı ebeveynin bir tanesinde zorba yorumlarla karşılaşmıştır. Ebeveynler görüşmelerde çoğunlukla çocuklarını mutluyken ve komik zamanlarda paylaştıklarını ifade etmişse de bazı ebeveynler çocuğunun özellikle ağlarken ve üzgün gözükürken paylaştığını dile getirmiştir. Gözlem sonucunda ise uygun olmayan davranış kategorisinde çocuğun özellikle ağlarken, utanmışken, kızginken ve yaramazlık yapmışken videolarının paylaşıldığını ve bu videoların özellikle yüksek etkileşim aldığı görülmüştür. Ebeveynlerin bilinçsiz ve riskli davranışlarının paylaşımları zorba yorumlara açık hale getirdiği düşünülmektedir. Nitekim diğer araştırmalarda da dikkat çekici, uygun olmayan paylaşım içeriklerinin zorbalık ve istismar riski doğurduğu belirtilmektedir (Steinberg, 2016; Udenze ve Bode, 2020; Baştemur vd., 2021; Bekdaş, 2021).

GYO çocukların ebeveynlerinin sharenting davranışlarına ilişkin alanyazına bakıldığında ebeveynlerin sosyal medya aracılığıyla destek grupları oluşturarak sosyal destek sağladıkları görülmüştür (Ammari vd., 2014; Ammari ve Schoenebeck, 2015; Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Goggin ve Ellis, 2020; Lee, 2022). Benzer şekilde mevcut çalışmada da ebeveynlerin sosyal medya aracılığıyla birbirlerine destek sağladıkları, çocuğun tanısı aracılığıyla tanışıklıklar yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynler birbirlerine olan yalnızca iletişime geçerek destek olmamakta, iletişime geçmeden, sosyal medya hesabının incelenmesi sonucunda da görünmeyen bir destek hissettiklerini belirtmişlerdir. Zhang ve Livingstone (2019) da GYO çocuk sahibi ebeveynlerin yakın çevrelerinden yeterli destek alamadığını belirtmiştir. Bu durum GYO çocuk sahibi ebeveynlerin temel olarak sosyal destek ihtiyacı nedeniyle sosyal medya kullandıklarını düşündürmektedir.

Araştırmalar GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarıyla çocuğun tanısı, gelişimi hakkında bilgi sahibi olduklarını ve diğer ebeveynlerin deneyimlerinden faydalandıklarını göstermektedir (Ammari vd., 2014; Ammari ve Schoenebeck, 2015; Blum-Ross ve Livingstone, 2017). Benzer şekilde bu çalışmada da katılımcı 10 ebeveyn 9'u sosyal medyada çocuklarının tanısı, eğitim gördüğü yerler, yerleştirme ve tanılama süreçleri, aldığı destek eğitimler, materyaller, öğretmenler, aile eğitimleri, doktor tavsiyeleri hakkında bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda araştırmanın bulguları alanyazınla tutarlıdır.

GY tanısı olan çocuğa sahip ebeveynler sosyal medyada çocuğun tanısı hakkında farkındalık oluşturarak görünürlüklerini artırmak istemektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Borgos-Rodriguez vd., 2019; Ruiz-Gomez vd., 2024). Katılımcı ebeveynlerin neredeyse tamamı toplumsal farkındalık adına paylaşımlarını yaptıklarını ifade etmişlerdir. Farkındalık

yaratmaya önce yakın çevrelerinden (aile büyükleri, akrabalar, arkadaşlar) başlayan ebeveynler daha sonrasında etki alanlarını genişleterek farklı kitlelere ulaşmak istemektedir. Ebeveynler sosyal medyada ayrıca çocuklarının haklarını da savunmaktadır (Ammari ve Schoenebeck, 2015; Borgos-Rodriguez vd., 2019). Mevcut çalışmada da gözlem verilerinin ışığında ebeveynlerin sosyal medyada etkileşim etiketi kullanarak çocuklarının haklarını savunduğu, örgütlendiği, engellilik günlerinde paylaşımlar yaptığı görülmüştür. Görüşmelerden elde edilen bulgularla da ebeveynlerin sosyal medyada tanıştığı ebeveynlerin çocuklarının da haklarını aradığı ve örgütlendiği desteklenmiştir.

Alanyazına bakıldığında araştırmaların çoğu ebeveynlerin, çocuklarının haklarını savunmaya ve farkındalık oluşturmaya çalışırken dahi olsa mahremiyetlerini koruma konusunda yetersiz kaldıklarını, çocuğun kişisel bilgilerini paylaştıklarını ve haklarını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır (Ammari vd., 2014; Borgos-Rodriguez vd., 2019; Goggin ve Ellis, 2020; Jorge vd., 2022; Burn, 2022; Scalzaretto, 2023; Ruiz-Gomez vd., 2024). Mevcut araştırmanın gözlem ve görüşme verilerinden elde edilen bulgulara göre de ebeveynler çocuklarının kişisel bilgilerini (ad, soy ad, tanı, hastane, doktor bilgileri), çocuklarının bikini, atlet, külot, bez gibi özel kıyafetlerle paylaştığı, konum bilgilerine yer verdiği görülmüştür. Yalnızca bir çalışmada ise GYO çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının mahremiyetlerini korumak adına konumu paylaşmama, yüzünü bulanıklaştırma, izin isteme gibi aldıkları önlemlerden bahsedilmiştir (Jorge vd., 2022). Bu araştırmaya katılan ebeveynler ise takipçi seçerken seçici olduklarını, hayatlarına ilişkin her detayı paylaşmadıklarını, çocuğunu olumsuz bir duygu durumundayken paylaşmadığını, başka bir çocuğu paylaşırken ebeveyninden izin aldıklarını ve çoğu hesabını herkese açık bir şekilde kullanmadığını belirtmişlerdir. Ancak Jorge vd. (2022)'nin değindiği yüzü bulanıklaştırma, konumunun görünürlüğüne dikkat etme ve paylaşmadan önce kendi çocuklarından izin isteme gibi dijital güvenlik stratejilerine başvurmadaıkları görülmüştür.

Tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin sharenting davranışlarının incelendiği diğer araştırmalarla da mevcut araştırmanın paralellik gösterdiği bazı noktalar bulunmaktadır. Alanyazın ve mevcut çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerin çocuklarının genellikle günlük yaşam içinde, dışarıda, özel günlerde, eğitim alırken; komik, güzel, estetik, sevimli, utanç verici ve çıplaklık/yarı çıplaklık içeren fotoğraflarını paylaştığı ve ebeveynlerin sharenting davranışlarında riskler bulunduğu, aile eğitimine ihtiyaçları olduğu görülmüştür (Brosch, 2016; Latipah vd., 2020; Udenze ve Bode, 2020; Baştemur vd., 2021; Bekdaş, 2021; Aydoğdu vd., 2023; Stephenson vd., 2024). Bu bulgular sonucunda çocuğunda gelişim yetersizlik olsun ya da olmasın ebeveynlerin paylaşım motivasyonlarının olduğu ve benzer

paylaşım davranışları sergiledikleri, tüm ebeveynlerin güvenli sosyal medya kullanımında güçlendirilmeye gereksinim duydukları söylenebilir.

Ebeveynlerin sosyal medya ve paylaşım ile ilgili nazardan, yeterli dijital güvenliği sağlayamamaktan, pedofili kullanıcılarından endişelendikleri görülmüştür. Benzer şekilde Stephenson vd. (2024) ve Walrave vd. (2023) de ebeveynlerin cinsel istismarcılardan endişelendiğini göstermiştir. Alanyazın aynı zamanda cinsel istismarcıların yanı sıra ebeveynlerin yapay zeka, deep fake görüntüler, istismarın çocuktaki olası travmatik etkileri, çocuğun gelecekte neler düşüneceği, dijital çocuk kaçırma, siber zorbalık, görsellerin kimin eline geçeceğini kontrol edememe gibi kaygılara sahip olduğunu göstermektedir (Kumar ve Schoenebeck, 2015; Esfandiari ve Yao, 2023; Walrave vd., 2023; Stephenson vd., 2024). Esfandiari ve Yao (2023) ile Aydoğdu vd. (2023) yaptıkları çalışmada ise kültüre dayalı olarak ebeveynlerde paylaşım sonrası nazar değeceğine dair bir inanç bulunduğunu belirtmiş ve bu yönüyle mevcut çalışmayla paralellik göstermiştir. Ebeveynlerin çevrim içi risklere karşı kaygılarının daha kültürel düzeyde kalması, katılımcı ebeveynlerin çevrim içi istismar ve dijital güvenlik ile ilgili bilgilerinin yeterli olmadığını göstermekte, aile eğitimlerine olan ihtiyacı vurgulamaktadır (Esfandiari ve Yao, 2023; Scalzaretto, 2023; Ruiz-Gomez vd., 2024).

Sonuç olarak bu araştırma GYO çocukların ebeveynlerinin sharenting davranışlarını incelemiş, ebeveynlerin çeşitli motivasyonlarla paylaşımlar yaptıklarını ve yapmaya devam edeceklerini göstermiş, ebeveynlerin güvenli ve riskli davranışları yorumlayarak, ebeveynlerin bilinçsiz şekilde riskli paylaşımlar yapabildiğini, sosyal medyayı doğru ve güvenli kullanma noktasında önemli düzeyde eğitim gereksinimi olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmanın bazı güçlü yönleri ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmanın güçlü yanlarından biri özel eğitim alanyazınında ebeveynlerin sharenting davranışlarını inceleyen ilk araştırma olması yönüyle özgün olmasıdır. Ayrıca hızla ilerleyen teknolojinin getirdiği gelişmeler neticesinde sosyal medyada var olmak günümüzün bir gerçeği olmuşken, ebeveynlerin güvenli sosyal medya kullanımını desteklemek üzere var olan durumun fotoğrafını çekmek, risklerin neler olduğunu, ebeveynlerin paylaşım motivasyonlarını ve sharenting davranışlarını belirlemek gelecek araştırmalara ışık tutacaktır. Nitekim araştırma bulgularının sosyal medyayı güvenli kullanma noktasında ebeveynlere sunulacak aile eğitimi içeriğinin gereksinim analizini oluşturabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın sınırlılıkları ise araştırmanın süresi, araştırmacının koşulları gibi değişkenler kapsamında belli sayıda gözlem ve görüşme yapılabilmiş olmasıdır. Ayrıca bu araştırmada görüşme sürecine katılmaya sadece anneler gönüllü olmuştur. Görüşme katılımcılarından babaların yer almaması bir sınırlılıktır. Son olarak bu çalışma nitel

araştırmanın doğası gereği araştırmaya katılan ebeveynler, uzmanlar ve gözlem sürecine dahil edilen sosyal medya hesapları ile sınırlıdır. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik öneriler izleyen satırlarda sunulmuştur.

4.3 Öneriler

Sharenting gibi çocuk istismarı ile sonuçlanabilecek davranışların olası risklerini azaltmak, özellikle akranlarına kıyasla daha riskli bir grubu oluşturan GYO çocukları sosyal medyanın tehlikelerinden korumak adına hem uygulamaya yönelik hem de araştırmacılara yönelik bu araştırmanın sonuçlarından ortaya çıkan bazı öneriler bulunmaktadır. Araştırmacılara yönelik öneriler şu şekildedir:

- Araştırmalarda genellikle nitel araştırma yöntemi ya da betimsel nicel araştırma yöntemi kullanıldığı görülmüştür. Daha çok sayıda karma ya da nicel deneysel yöntem araştırmaları planlanarak, uygulamalı araştırmalar yürütülmesi ve aile eğitim programları geliştirilmesi önerilmektedir.
- Araştırma nitel araştırma olarak desenlendiği için 10 katılımcı ebeveyn ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilebilmiştir. Daha fazla katılımcıya olanak sağlayacak ve geniş kitlelerle durumu betimleyecek nicel araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Türkiye’de GYO çocuğa sahip ebeveynlerin sharenting davranışlarına ilişkin daha çok veri toplanması gerekmektedir. Bu konuda yapılacak her türlü araştırmaya gereksinim devam etmektedir.
- Araştırma GYO çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting davranışlarını incelemiştir. Diğer araştırmalar farklı tanıya sahip çocukların ebeveynlerinin sharenting davranışlarını inceleyebilir.
- Öğretmenlerin sharenting davranışına yönelik düşünceleri ve farkındalıkları incelenerek gerekli ise öğretmen farkındalıklarını artırmak ve aile eğitiminde etkin rol oynamalarını desteklemek üzere karma yöntem araştırmaları planlanabilir.
- Mevcut çalışmanın katılımcılarını anneler oluşturmaktadır. Alanyazına bakıldığında da sharenting davranışının özellikle annelerle özdeşleştiği ve çalışmaların annelerle yürütüldüğü görülmüştür. Araştırmacılar babaların da sharenting davranışını inceleyerek farklı bakış açıları sunulmasına katkı sağlayabilir.

Uygulamaya yönelik öneriler ise şu şekildedir:

- Politika geliştiriciler ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada paylaşımlarına yönelik kısıtlamalar getirebilir.
- Öğretmenler ebeveynleri sharenting davranışının olası risklerine karşı bilgilendirebilir.
- Sosyal medya platformları çocukları içeren paylaşımları denetleyebilir ve etkileşim sayılarını gizleyerek paylaşımların artmasını kontrol edebilir.
- GYO çocuklara ve ailelere erken dönemden başlayarak mahremiyet eğitimleri ve çevrim içi istismardan korunma eğitimleri sunulabilir.
- Öğretmenlerin ve ailelerin sosyal medya okuryazarlıklarını artırmak adına eğitimler düzenlenebilir.
- Ebeveynlere çocuklarına güvenli sosyal medya kullanımını nasıl öğreteceklerini içeren eğitimler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Abbas, J., Aman, J., Nurunnabi, M., and Bano, S. (2019). The impact of social media on learning behavior for sustainable education: Evidence of students from selected universities in Pakistan. *Sustainability*, 11(6), 1-23. <https://doi.org/10.3390/su11061683>
- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.379886>
- Alemdar M. Y., İşbilen D., Demirel K. ve Telli N. G. (2017). Özçekim davranışı narsisizm göstergesi olabilir mi? Özçekim ve narsisizm arasındaki ilişkiyi tanımlamaya yönelik nitel bir araştırma. *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), 71-97. <https://research.ebsco.com/c/cfpmif/search/details/3bznnc326j?db=obo>
- Alfredsson Ågren, K., Kjellberg, A., and Hemmingsson, H. (2020). Access to and use of the Internet among adolescents and young adults with intellectual disabilities in everyday settings. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 45(1), 89-98. <https://doi.org/10.3109/13668250.2018.1518898>
- Alhujaili, N., Platt, E., Khalid-Khan, S., and Groll, D. (2022). Comparison of social media use among adolescents with autism spectrum disorder and non-ASD adolescents. *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics*, 13, 15-21. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S344591>
- Ali, S., Haykal, H. A., and Youssef, E. Y. M. (2023). Child sexual abuse and the internet: A systematic review. *Human Arenas*, 6(2), 404-421. <https://doi.org/10.1007/s42087-021-00228-9>
- Alsamadani, H. A. (2018). The effectiveness of using online blogging for students' individual and group writing. *International Education Studies*, 11(1), 44-51. <https://doi.org/10.5539/ies.v11n1p44>
- Alsowait, M. M., Obeidat, S. S., Obeidat, L. M., Ayasrah, M. N., and Khasawneh, M. A. (2023). Navigating the social media landscape: A guide for special education teachers and parents. *Studies in Media and Communication*, 12(1), 102-108. <https://doi.org/10.11114/smc.v12i1.6573>
- Altındağ Kumaş, Ö., and Sardohan Yildirim, A. E. (2024). Exploring digital parenting awareness, self-efficacy and attitudes in families with special needs children. *British*

- American Psychiatric Association, DSM-5 Task Force. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (5th ed.). American Psychiatric Publishing, Inc.. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Ammari, T., Kumar, P., Lampe, C., and Schoenbeck, S. (2015). Managing children's online identities: How parents decide what to disclose about their children online. In *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*, s. 1895-1904. <https://doi.org/10.1145/2702123.2702325>
- Ammari, T., Schoenebeck, S., and Morris, M. (2014). Accessing social support and overcoming judgment on social media among parents of children with special needs. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8(1), 22-31. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v8i1.14503>
- Ammari, T., and Schoenebeck, S. (2015). Networked empowerment on Facebook groups for parents of children with special needs. *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*, 2805-2814. <https://doi.org/10.1145/2702123.2702324>
- Amon, M. J., Kartvelishvili, N., Bertenthal, B. I., Hugenberg, K., and Kapadia, A. (2022). Sharenting and children's privacy in the united states: Parenting style, practices, and perspectives on sharing young children's photos on social media. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 6(CSCW1), 1-30. <https://doi.org/10.1145/3512963>
- Andersson, E., and Nilsson, M. (2022). *Why privacy matters: Qualitative research on the phenomenon sharenting*. [Unpublished Master dissertation]. Jönköping University.
- Ang, R. P. (2016). Cyberbullying: Its prevention and intervention strategies. In S. Deb (Ed.), *Child safety, welfare and well-being: Issues and challenges*, (pp. 25-38.). Springer New Delhi Heidelberg New York Dordrecht London. https://doi.org/10.1007/978-81-322-2425-9_3

- Ariantini, K. P., Suwastini, N. K. A., Adnyani, N. L. P. S., Dantes, G. R., and Jayantini, I. G. A. S. R. (2021). Integrating social media into English language learning: How and to what benefits according to recent studies. *NOBEL: Journal of Literature and Language Teaching*, 12(1),91-111.
<https://doi.org/https://doi.org/10.15642/NOBEL.2021.12.1.91-111>
- Aslan, S. (2022). *Ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili sosyal medya paylaşımlarının (sharenting) incelenmesi* (Yayın numarası: 714110) [Yüksek Lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aydoğdu, F., Güngör, B. Ş., and Öz, T. A. (2023). Does sharing bring happiness? Understanding the sharenting phenomenon. *Children and Youth Services Review*, 154, 1-9.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.107122>
- Badri, M., Alnuaimi, A., Al Rashedi, A., Yang, G., and Tamsah, K. (2017). School children's use of digital devices, social media and parental knowledge and involvement. The case of Abu Dhabi. *Education and Information Technologies*, 22, 2645-2664.
<https://doi.org/10.1007/s10639-016-9557-y>
- Bailey, K. D. (1994). *Methods of social research (4th ed.)*. The Free Press.
- Barber, L. K. and Santuzzi A. M. (2015). Please respond asap: Workplace telepressure and employee recovery. *Journal of Occupational Health Psychology*, 7(2), 172-189.
<https://doi.org/10.1037/a0038278>
- Baron-Polańczyk, E. (2021). Reasons for the use of ICT by children and teenagers in daily practice-differentiating factors. *The New Educational Review*, 65, 99-109.
<http://dx.doi.org/10.15804/tner.21.65.3.08>
- Baş, N. (2017). *Yenidoğan işitme tarama sonrası tanı, cihazlandırma ve aile eğitim programlarına yönlendirme sürecinin incelenmesi*. (Yayın numarası: 463454) [Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Baştemur, Ş., Borucu, D. H. ve Bulut, S. (2021). Ebeveynlerin çocuklarının fotoğrafını sosyal medyada paylaşmasının (sharenting) psikolojik sonuçları: Bir sharenting olgu incelemesi. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 28(2), 166-173.
<https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.00710>

- Bat, İ. (2024). *Ebeveynlerin okul öncesi çocukları ile ilgili sosyal medya paylaşımlarına dair tutumları ve ilişkili faktörlerin incelenmesi* (Yayın numarası: 881769) [Yüksek Lisans tezi, Giresun Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Beckman, L., Hellström, L. and von Kobyletzki, L. (2020). Cyber bullying among children with neurodevelopmental disorders: A systematic review. *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(1), 54-67. <https://doi.org/10.1111/sjop.12525>
- Bekdaş, A. (2021). *Sharenting: Sosyal medyada ebeveyn ve çocuk olmak* (Yayın numarası: 714782) [Yüksek Lisans tezi, Ordu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Bessant, C. (2018). Sharenting: Balancing the conflicting rights of parents and children. *Communications Law*, 23(1), 7-24. <https://researchportal.northumbria.ac.uk/en/publications/sharenting-balancing-the-conflicting-rights-of-parents-and-childr>
- Bilgin, O., and Taş, İ. (2018). Effects of perceived social support and psychological resilience on social media addiction among university students. *Universal Journal of Educational Research*, 6(4), 751-758. <http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2018.060418>
- Blackwell, L., Dimond, J., Schoenebeck, S., and Lampe, C. (2017). Classification and its consequences for onlie harassment: Design insights from HeartMob. *Human-Computer Interaction*, 1(CSCW), 1-19. <https://doi.org/10.1145/3134659>
- Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M. and Robson, K. (2001). *Focus groups in social research*. Sage Publications.
- Blum-Ross, A. (2015, Haziran, 17). 'Sharenting': Parent bloggers and managing children's digital footprints. LSE Research Online. http://eprints.lse.ac.uk/63324/13/Sharenting_parent_bloggers_2015.pdf
- Blum-Ross, A., and Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125. <https://doi.org/10.1080/15405702.2016.1223300>
- Borgos-Rodriguez, K., Ringland, K. E., and Piper, A. M. (2019). Myautsomefamilylife: Analyzing parents of children with developmental disabilities on YouTube. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 3(CSCW), 1-26. <https://doi.org/10.1145/3359196>

- Borgström, Å., Daneback, K., and Molin, M. (2019). Young people with intellectual disabilities and social media: A literature review and thematic analysis. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 21(1), 129-140. <https://doi.org/10.16993/sjdr.549>
- Borgström, Å. (2023). Tensions between risk, coping and support: Young people with intellectual disability in Sweden and Internet-related support. *Disability & Society*, 38(3), 460-482. <https://doi.org/10.1080/09687599.2021.1946675>
- Bouffard, S., Giglio, D., and Zheng, Z. (2021). Social media and romantic relationship: Excessive social media use leads to relationship conflicts, negative outcomes, and addiction via mediated pathways. *Social Science Computer Review*, 40(6), 1523-1541. <https://doi.org/10.1177/08944393211013566>
- Bragazzi, N. L., and Del Puente, G. (2014). A proposal for including nomophobia in the new DSM-V. *Psychology Research and Behavior Management*, 7, 155–160. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S41386>
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative interviewing: Understanding qualitative research*. Oxford University Press.
- Brosch, A. (2018). Sharenting. Why do parents violate their children's privacy? *The New Educational Review*, 54, 75-85. <https://doi.org/10.15804/tner.2018.54.4.06>
- Brosch, A. (2016). When the child is born into the internet: Sharenting as a growing trend among parents on facebook. *The New Educational Review*, 43(1), 225-235. <https://doi.org/10.15804/tner.2016.43.1.19>
- Bulut, Z. A., and Doğan, O. (2017). The ABCD typology: Profile and motivations of Turkish social network sites users. *Computers in Human Behavior*, 67, 73-83. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.10.021>
- Burn, E. (2022). # warriors: Sick children, social media and the right to an open future. *Journal of Medical Ethics*, 48(8), 566-571. <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-107042>
- Canberk, G. ve Sağıroğlu, Ş. (2006). Bilgi, bilgi güvenliği ve süreçleri üzerine bir inceleme. *Politeknik Dergisi*, 9(3), 165-174. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12094-9>
- Canpolat, M., and Karadaş, C. (2024). A mixed method research on increasing digital parenting awareness of parents. *Education and Information Technologies*, 29(6), 6683–6704. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12094-9>

- Cansızlar, E. S. (2023). *Beliren yetişkinlerin sharenting yaşantılarına ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma*. (Yayın numarası: 820874) [Yüksek Lisans tezi, Aksaray Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Carr, T. C. and Hayes, R. A. (2015). Social media: Defining, developing and divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46-65.
<https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Cataldo, I., Lieu, A. A., Carollo, A., Bornstein, M. H., Gabrieli, G., Lee, A., and Esposito, G. (2022). From the cradle to the web: The growth of “sharenting” A scientometric perspective. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1-12.
<https://doi.org/10.1155/2022/5607422>
- Caton, S., and Chapman, M. (2016). The use of social media and people with intellectual disability: A systematic review and thematic analysis. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 41(2), 125-139.
<https://doi.org/10.3109/13668250.2016.1153052>
- CBS New York. (2015, Mart). *Is ‘sharenting’ a growing problem on social media?* [Video]. YouTube.
https://www.youtube.com/watch?v=PKmj6GB1URI&ab_channel=CBSNewYork
- Chang, V., Lewis, G., Xu, Q. A., Boonmee, T., and Liu, B. S. (2023). Cybersecurity for children: An investigation into the application of social media. *Enterprise Information Systems*, 17(11), 1-30. <https://doi.org/10.1080/17517575.2023.2188122>
- Chiner, E., Gómez-Puerta, M., and Cardona-Moltó, M. C. (2017). Internet use, risks and online behaviour: The view of internet users with intellectual disabilities and their caregivers. *British Journal of Learning Disabilities*, 45(3), 190-197.
<https://doi.org/10.1111/bld.12192>
- Cino, D. (2022). Beyond the surface: Sharenting as a source of family quandaries: Mapping parents’ social media dilemmas. *Western Journal of Communication*, 86(1), 128-153.
<https://doi.org/10.1080/10570314.2021.2020891>
- Collins Dictionary. (2013, 20 Ağustos). *Sharenting*.
<https://www.collinsdictionary.com/submission/11762/Sharenting>

- Collins Dictionary. (2016, 3 Kasım). *Top 10 collins words of the year 2016*.
<https://blog.collinsdictionary.com/language-lovers/top-10-collins-words-of-the-year-2016/>
- Conti, M. G., Del Parco, F., Pulcinelli, F. M., Mancino, E., Petrarca, L., Nenna, R., Di Mattia, G., Matera, L., La Regina, D.P., Bonci, E., Caruso, C. and Midulla, F. (2024). Sharenting: characteristics and awareness of parents publishing sensitive content of their children on online platforms. *Italian Journal of Pediatrics*, 50(135), 1-7.
<https://doi.org/10.1186/s13052-024-01704-y>
- Coyne, S. M., Padilla-Walker, L. M., Fraser, A. M., Fellows, K., and Day, R. D. (2014). “Media time = family time”: Positive media use in families with adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 29(5), 663-688. <https://doi.org/10.1177/0743558414538316>
- Craig, L. (2006). Does father care mean fathers share? A comparison of how mothers and fathers in intact families spend time with children. *Gender & Society*, 20(2), 259-281.
<https://doi.org/10.1177/0891243205285212>
- Craigen, D., Diakun-Thibault, N. and Purse, R. (2014). Defining cyber security. *Technology Innovation Management Review*, 4(10), 13-21.
https://timreview.ca/sites/default/files/article_PDF/Craigen_et_al_TIMReview_October2014.pdf
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.) Pearson Education.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Davey, L., (1990) The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 2(1), 1-2. <https://doi.org/10.7275/02g8-bb93>
- Davidson, J., Grove-Hills, J., Bifulco, A., Gottschalk, P., Caretti, V., Pham, T., and Webster, S. (2011, February). Online Abuse: Literature Review and Policy Context. *European Online Grooming Project*, 8. <https://europeanonlinegroomingproject.com/wp-content/uploads/EOGP-Literature-Review.pdf>
- Dedkova, L., Smahel, D., and Just, M. (2022). Digital security in families: The sources of information relate to the active mediation of internet safety and parental internet

- skills. *Behaviour & Information Technology*, 41(5), 1052-1064.
<https://doi.org/10.1080/0144929X.2020.1851769>
- Delaware Developmental Disabilities Council. (2000). *What is a Developmental Disability?*
<https://ddc.delaware.gov>
- Dobransky, K., and Hargittai, E. (2016). Unrealized potential: Exploring the digital disability divide. *Poetics*, 58, 18-28. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2016.08.003>
- Dorasamy, M., Kaliannan, M., Jambulingam, M., Ramadhan, I., and Sivaji, A. (2021). Parents' awareness on online predators: Cyber grooming deterrence. *The Qualitative Report*, 26(11), 3683-3723. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.4914>
- Drahošová, M., and Balco, P. (2017). The analysis of advantages and disadvantages of use of social media in European Union. *Procedia Computer Science*, 109, 1005-1009.
<https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.05.446>
- Ehrmann, G., Lucke, U., Mulder, M., Rüdiger, T. G., Schulz-Spirohn, T., Storbeck, J., and Woidke, D. (2012). Protecting children and minors in the internet: Perils of cyber-grooming in virtual worlds. *Position Paper*.
<https://www.hpolbb.de/sites/default/files/field/dokumente/Ruediger/positionpaper-ruediger-cybergrooming-en.pdf>
- Ellison, N., Steinfield, C., and Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143-1168. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00367.x>
- Engin, M. (2011). Research diary: A tool for scaffolding. *International institute for qualitative methodology*, 10(3), s. 296-306. <https://doi.org/10.1177/160940691101000308>
- Esfandiari, M., and Yao, J. (2023). Sharenting as a double-edged sword: Evidence from Iran. *Information, Communication & Society*, 26(15), 2942-2960.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2129268>
- Esgin, Y. ve Eken, İ. (2021). Sharenting bağlamında ebeveynlerin sosyal medya kullanımı ve çocukların mahremiyet hakları üzerine bir inceleme. İçinde Ş. Özdemir ve G. D. Türk (Ed.). *Sosyal medya psikolojisi* (1. Basım, ss. 199-222). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Eurostat. (2024). *Disability statistics – Access to information and communication technologies*.
<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/134943.pdf>

- Evcimen, E., Adedoyin, O. B., Altinay, F., Altinay, Z., and Dagli, G. (2024). Examining the digital parenting awareness levels of parents of children with special needs. *2024 IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT)*, 132-136. <https://doi.org/10.1109/ICALT61570.2024.00045>
- Eyrice, E. C. (2022). *Sharenting davranışı (paylaşan ebeveynlik) ve ebeveyn farkındalığı: 2021 Türkiye örnekleme*. (Yayın numarası: 749326) [Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Faizi, R., El Afia, A., and Chiheb, R. (2013). Exploring the potential benefits of using social media in education. *International Journal of Engineering Pedagogy (iJEP)*, 3(4), 50-53. <http://dx.doi.org/10.3991/ijep.v3i4.2836>
- Fox, J., and Jennifer, M. J. (2015). The dark side of social networking sites: An exploration of the relational and psychological stressors associated with Facebook use and affordances. *Computers in Human Behavior*, 45, 168-176. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.083>
- Galletta, A. (2013). *Mastering the semi-structured interview and beyond*. New York University Press.
- Gay, L.R., Mills, G.E., and Airasian, P. (2012). *Educational research. Competencies for analysis and applications* (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Gillespie-Smith, K., Hendry, G., Anduuru, N., Laird, T., and Ballantyne, C. (2021). Using social media to be ‘social’: Perceptions of social media benefits and risk by autistic young people, and parents. *Research in Developmental Disabilities*, 118, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2021.104081>
- Glaser, P., Liu, J. H., Hakim, M. A., Vilar, R. and Zhang, R. (2018). Is social media use for networking positive or negative? Offline social capital and internet addiction as mediators for the relationship between social media use and mental health. *New Zealand Journal of Psychology*, 47(3), 12-18. <https://www.psychology.org.nz/journal-archive/NZJP-Vol-47-No-3-November-2018.pdf#page=12>
- Glazer, M. (1982). The threat of the stranger: Vulnerability, reciprocity, and fieldwork. In J.E. Sieber (Ed.), *The ethics of social research: Fieldwork, regulation, and publication* (1st ed., pp. 49-70). New York: Springer-Verlag New York Inc.

- Goggin, G., and Ellis, K. (2020). Privacy and digital data of children with disabilities: Scenes from social media sharenting. *Media and Communication*, 8(4), 218-228. <https://doi.org/10.17645%2Fmac.v8i4.3350>
- Good, B., and Fang, L. (2015). Promoting smart and safe internet use among children with neurodevelopmental disorders and their parents. *Clinical Social Work Journal*, 43, 179-188. <https://doi.org/10.1007/s10615-015-0519-4>
- Göral, S. (2022). *Paylaşan anababalık (sharenting) ölçeği geliştirme çalışması* (Yayın numarası: 778661) [Yüksek Lisans tezi, Haliç Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Grau, S., Kleiser, S., and Bright, L. (2019). Exploring social media addiction among student Millennials. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 22(2), 200-216. <https://doi.org/10.1108/QMR-02-2017-0058>
- Gray, L. (2018). Exploring how and why young people use social networking sites, *Educational Psychology in Practice* (34)2, 175-194. <https://doi.org/10.1080/02667363.2018.1425829>
- Gruebner, O., van Haasteren, A., Hug, A., Elayan, S., Sykora, M., Albanese, E., Naslund, J., Wolf, M., Fadda, M., and von Rhein, M. (2022). Digital platform uses for help and support seeking of parents with children affected by disabilities: Scooping review. *Journal of Medical Internet Research*, 24(12). <https://doi.org/10.2196/37972>
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *ERIC/ECTJ Annual Review Paper*, 29(2), 75-91. <https://doi.org/10.1007/BF02766777>
- Guo, B., Bricout, J. C., and Huang, J. (2005). A common open space or a digital divide? A social model perspective on the online disability community in China. *Disability & Society*, 20(1), 49-66. <https://doi.org/10.1080/0968759042000283638>
- Haslam, D. M., Tee, A., and Baker, S. (2017). The use of social media as a mechanism of social support in parents. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 2026-2037. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0716-6>
- Hız, A. S. (2023). Nörogelişim geriliğe genetik yaklaşım. *Türkiye Klinikleri Pediatric Neurology-Special Topics*, 4(1), 20-24. <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-norogelisimsel-gerilige-genetik-yaklasim-102850.html>
- Holiday, S., Densley, R. L., and Norman, M. S. (2021). Influencer marketing between mothers: The impact of disclosure and visual brand promotion. *Journal of Current Issues &*

<https://doi.org/10.1080/10641734.2020.1782790>

Holiday, S., Norman, M. S., and Densley, R. L. (2022). Sharenting and the extended self: Self-representation in parents' Instagram presentations of their children. *Popular Communication*, 20(1), 1-15. <https://doi.org/10.1080/15405702.2020.1744610>

Hui, D. T. L., Xin, C. W., and Khader, M. (2015). Understanding the behavioral aspects of cyber sexual grooming: Implications for law enforcement. *International Journal of Police Science & Management*, 17(1), 40-49. <https://doi.org/10.1177/1461355714566782>

Iglesias, O. B., Gómez Sánchez, L. E., and Alcedo Rodríguez, M. Á. (2019). Do young people with Asperger Syndrome or intellectual disability use social media and are they cyberbullied or cyberbullies in the same way as their peers? *Psicothema*, 31(1), 30-37. <https://doi.org/10.7334/psicothema2018.243>

Ilakkuvan, V., Johnson, A., Villanti, A. C., Evans, W. D., and Turner, M. (2019). Patterns of social media use and their relationship to health risks among young adults. *Journal of Adolescent Health*, 64(2), 158-164. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.06.025>

Jane, E. A. (2020). Online abuse and harassment. In K. Ross, I. Bachmann, V. Cardo, S. Moorti, and M. Scarcelli (Eds.), *The international encyclopedia of gender, media, and communication*. (1st ed., pp. 1-16). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781119429128.iegmc080>

Jones, B.M. and Omar, M. (2023). Studying the effects of social media content on kids' safety and well-being. *Congress in Computer Science, Computer Engineering, & Applied Computing (CSCE)*, 1876-1879. <https://doi.org/10.1109/CSCE60160.2023.00309>

Joo, T. M., and Teng, C. E. (2017). Impacts of social media (Facebook) on human communication and relationships: A view on behavioral change and social unity. *International Journal of Knowledge Content Development & Technology*, 7(4), 27-50. <https://doi.org/10.5865/IJKCT.2017.7.4.027>

Jorge, A., Marôpo, L., Coelho, A. M., and Novello, L. (2022). Mummy influencers and professional sharenting. *European Journal Of Cultural Studies*, 25(1), 166-182. <https://doi.org/10.1177/13675494211004593>

- Just, M., and Berg, T. (2017). Keeping children safe online: Understanding the concerns of carers of children with autism. In R. Bernhaupt, G. Dalvi, A. Joshi, D. K. Balkrishan, J. O'Neill, and M. Winckler (Eds.), *Human-computer interaction-INTERACT 2017* (16th ed., pp. 34-53). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-67687-6_3
- Kalkim, A., Korkmaz, E. K., and Toraman, A. U. (2024). Examining the relationship between digital parenting self-efficacy and digital parenting awareness of early adolescents' parents. *Journal of Pediatric Nursing*, 78, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2024.05.028>
- Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95. <https://openaccess.iku.edu.tr/server/api/core/bitstreams/d738c832-32c7-42db-a826-7ac09b391dd5/content>
- Kemp, S. (2024, Şubat 23). *Dijital 2024: Türkiye*. Data Reportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-turkey>
- Kemp, S. (2025, February 5). *Digital 2025: Global overview report*. Data Reportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2025-global-overview-report>
- Khan, G. F., Swar, B., and Lee, S. K. (2014). Social media risks and benefits: A public sector perspective. *Social Science Computer Review*, 32(5), 606-627. <https://doi.org/10.1177/0894439314524701>
- Khan, M. L. (2017). Social media engagement: What motivates user participation and consumption on YouTube? *Computers in Human Behavior*, 66, 236-247. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.09.024>
- Khasawneh, M. A. S. (2024). The influence of Twitter hashtags in building supportive online communities for parents of children with special needs. *JOTSE*, 24(3), 770-780. <https://doi.org/10.3926/jotse.2537>
- Kılıç, S., Kılıç, B. O., Ateş, E. G., Ilarslan, N. E. Ç., Konuksever, D., and Ulukol, B. (2024). Exploring the depths of sharenting: Unveiling the impact of sociodemographic factors and internet addiction. *Journal of Pediatric Health Care*, 38(5), 643-650. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2024.05.011>

- Kılınç-Özüölmez, P. (2024). *Dijital ebeveynlik olgusu olarak sharenting* (Yayın numarası: 865307) [Doktora tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kocamaz, E. B., Akça, K., and Uygun, Ş. (2021). The use of internet and technological devices in children with disability from the perspective of parents. *Technology and Disability*, 33(3), 237-244. <https://doi.org/10.3233/TAD-210328>
- Kopecky, K., Szotkowski, R., Aznar-Diaz, I., and Romero-Rodriguez, J.-M. (2020). The phenomenon of sharenting and its risks in the online environment. Experiences from Czech Republic and Spain. *Children and Youth Services Review*, 110, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104812>
- Kopuz, T. (2021). *Ebeveynlerin dijital dünyada paylaşımları: Sharenting*. (Yayın numarası: 681658) [Yüksek Lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kopuz, T., Aslan, A., and Eryılmaz Toksoy, S. (2021). Factors affecting parents' share on social media about their children. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 50(1), 276-292. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cuefd/issue/59484/809663>
- Kopuz, T., Turgut, Y. E., ve Aslan, A. (2022). Sharenting: Kavramsal bir çözümleme. *Intermedia International E-journal*, 9(17), 379-390. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1169655>
- Köse, Ö. B., and Doğan, A. (2019). The relationship between social media addiction and self-esteem among Turkish university students. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(1), 175-190. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.1.0036>
- Köse, U. (2016). Effects of social media on students: an evaluation approach in Turkey. In T. Issa, P. Isaias and P. Kommers (Eds.). *Social Networking and Education* (1st ed., pp. 189-212). Springer Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-17716-8_12
- Krueger, R. A., and Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th edition). Sage Publications.
- Kumar, P., Naik, S. M., Devkar, U. R., Chetty, M., Clegg, T. L., and Vitak, J. (2017). 'No telling passcodes out because they're private': Understanding children's mental models of privacy and security online. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 1(CSCW), 1-21. <https://doi.org/10.1145/3134699>
- Kumar, P., and Schoenebeck, S. (2015). The modern day baby book: Enacting good mothering and stewarding privacy on Facebook. *Proceedings of The 18th ACM Conference On*

- Computer Supported Cooperative Work & Social Computing*, 1302-1312.
<https://doi.org/10.1145/2675133.2675149>
- Kuo, M. H., Orsmond, G. I., Coster, W. J., and Cohn, E. S. (2014). Media use among adolescents with autism spectrum disorder. *Autism*, 18(8), 914-923.
<https://doi.org/10.1177/1362361313497832>
- Laurie, M. H., Warreyn, P., Uriarte, B. V., Boonen, C., and Fletcher-Watson, S. (2019). An international survey of parental attitudes to technology use by their autistic children at home. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 49, 1517-1530.
<https://doi.org/10.1007/s10803-018-3798-0>
- Lavorgna, A., Ugwudike, P., and Tartari, M. (2023a). Online sharenting: Identifying existing vulnerabilities and demystifying media reported crime risks. *Crime, Media, Culture*, 19(4), 472-490. <https://doi.org/10.1177/17416590221148448>
- Lavorgna, A., Tartari, M., and Ugwudike, P. (2023b). Criminogenic and harm-enabling features of social media platforms: The case of sharenting practices. *European Journal of Criminology*, 20(3), 1037-1060. <https://doi.org/10.1177/14773708221131659>
- Latipah, E., Cahyo, H., Hasanah, F. F., and Putranta, H. (2020). Elaborating motive and psychological impact of sharenting in millennial parents. *Universal Journal of Educational Research*, 8(10), 4807-4817. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.081052>
- Lee, B. (2022). Sharenting and parenting support needs of mothers raising children with rare diseases. *Korean Journal of Child Studies*, 43(2), 153-167.
<https://doi.org/10.5723/kjcs.2022.43.2.153>
- Leckart, S. (2012, 12 May). *The Facebook-free baby*. The Wall Street Journal.
<https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304451104577392041180138910>
- Lim, V. K. (2002). The IT way of loafing on the job: Cyberloafing, neutralizing and organizational justice. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial*, 23(5), 675-694. <https://doi.org/10.1002/job.161>
- Lim, V. K. G. and Teo, T. S. H. (2022). Cyberloafing: A review and research agenda. *Applied Psychology* 73(1), 441-484. <https://doi.org/10.1111/apps.12452>
- Lincoln, Y. S., and Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.

- Liu, C., and Ma, J. (2020). Social media addiction and burnout: The mediating roles of envy and social media use anxiety. *Current Psychology*, 39(6), 1883-1891. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9998-0>
- Livingstone, S. and Haddon, L. (2008). Risky experiences for children online: Charting european research on children and the internet. *Children & Society*, 22(4), 314-323. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2008.00157.x>
- Lucas-Molina, B., Pérez-Albéniz, A. and Giménez-Dasí, M. (2016). The assessment of cyberbullying: The present situation and future challenge. *Papeles del Psicólogo*, 37(1), 27-35. <https://psycnet.apa.org/record/2016-11925-003>
- Lupton, D., Pedersen, S., and Thomas, G. M. (2016). Parenting and digital media: From the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730-743. <https://doi.org/10.1111/soc4.12398>
- Machimbarrena, J. M., Calvete, E., Fernández-González, L., Álvarez-Bardón, A., Álvarez-Fernández, L., and González-Cabrera, J. (2018). Internet risks: An overview of victimization in cyberbullying, cyber dating abuse, sexting, online grooming and problematic internet use. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(11), 2471. <https://doi.org/10.3390/ijerph15112471>
- Macmillan, K., Berg, T., Just, M., and Stewart, M. (2020). Are autistic children more vulnerable online? Relating autism to online safety, child wellbeing and parental risk management. *Proceedings of the 11th Nordic Conference on Human-Computer Interaction: Shaping Experiences, Shaping Society*, 14, 1-11. <https://doi.org/10.1145/3419249.3420160>
- Maraşlı, M., Suhendan, E., Yılmaztürk, N. H., and Çok, F. (2016). Parents' shares on social networking sites about their children: Sharenting. *The Anthropologist*, 24(2), 399-406. <https://doi.org/10.1080/09720073.2016.11892031>
- Marshall, C., and Rossman, G. B. (2016). Basic data collection methods. In *Designing qualitative research* (6th ed., pp. 276-337). Sage Publications.
- Mascheroni, G., Cino, D., Amadori, G., and Zaffaroni, L. G. (2023). (Non-) sharing as a form of maternal care? The ambiguous meanings of sharenting for mothers of 0-to-8-year-old children. *Italian Sociological Review*, 13(1), 111-130. <https://doi.org/10.13136/isr.v13i1.635>

- May, A. (2016, 16 Eylül). *18-year-old sues parents for posting baby pictures on Facebook*. USA Today. <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2016/09/16/18-year-old-sues-parents-posting-baby-pictures-facebook/90479402/>
- Milton, D. and Martin, N. (2017). *Autism and intellectual disability in adults volume 2*. Pavilion Publishing.
- Martin, F., Wang, C., Petty, T., Wang, W., and Wilkins, P. (2018). Middle school students' social media use. *Journal of Educational Technology & Society*, 21(1), 213-224. <http://www.jstor.org/stable/26273881>
- Mefford, H. C., Batshaw, M. L., and Hoffman, E. P. (2012). Genomics, intellectual disability, and autism. *New England Journal of Medicine*, 366(8), 733-743. <https://doi.org/10.1056/NEJMr1114194>
- Miles, M. B., Huberman, A. M., and Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook (3rd Edition)*. SAGE Publication. .
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018, 7 Temmuz). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmi Gazete. (Sayı: 30471). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Motevalli, S., Razak, R. A., Bailey, R. P., Madhie, A. B., Mehdinezhadnouri, K., and Pan, Y. (2025). Parents' sharenting behaviours: a systematic review of motivations, attitudes, perceptions, and impression management perspectives. *F1000Research*, 14(448). 1-18. <https://doi.org/10.12688/f1000research.161540.1>
- Nabity-Grover, T., Cheung, C. M., and Thatcher, J. B. (2020). Inside out and outside in: How the COVID-19 pandemic affects self-disclosure on social media. *International Journal of Information Management*, 55. 1-5. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102188>
- Nicholl, H., Tracey, C., Begley, T., King, C., and Lynch, A. M. (2017). Internet use by parents of children with rare conditions: Findings from a study on parents' web information needs. *Journal of Medical Internet Research*, 19(2), 1-14. <https://doi.org/10.2196/jmir.5834>
- Nikolovska, M. (2020). *The Internet as a creator of a criminal mind and child vulnerabilities in the cyber grooming of children*. [Unpublished Master dissertation]. University of Jyväskylä.
- Normand, C. L., and Sallafranque-St-Louis, F. (2016). Cybervictimization of young people with an intellectual or developmental disability: Risks specific to sexual

- solicitation. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 29(2), 99-110.
<https://doi.org/10.1111/jar.12163>
- Notara, V., Vagka, E., Gnardellis, C., and Lagiou, A. (2021). The emerging phenomenon of nomophobia in young adults: A systematic review study. *Addiction & Health*, 13(2), 120-136. <https://doi.org/10.22122/ahj.v13i2.309>
- Nottingham, E. (2019). Dad! Cut that part out!' Children's rights to privacy in the age of 'generation tagged': Sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity. In J. Murray, B. B. Swadener, K. Smith (Eds.), *The Routledge international handbook of young children's rights* (pp. 183-191). Routledge.
- O'Connor, C., and Joffe, H. (2020). Intercoder reliability in qualitative research: Debates and practical guidelines. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-13.
<https://doi.org/10.1177/160940691989922>
- Omur, S. ve Uyar, M. (2022). Sharenting: Türkiye'de ebeveynlerin paylaşım eğilimleri üzerine bir değerlendirme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi* (9), 23-45.
<https://doi.org/10.56676/kiad.1162288>
- Omuralieva, N., Güneş-Peschke, S., ve Peschke, L. (2024). Anne ve babanın sosyal medyada çocukları ile ilgili paylaşımlarına (sharenting) ilişkin hukuki bir değerlendirme. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3), 861-886.
<https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2024.142>
- O'Reilly, M. (2020). Social media and adolescent mental health: The good, the bad and the ugly. *Journal of Mental Health*, 29(2), 200-206.
<https://doi.org/10.1080/09638237.2020.1714007>
- O'Reilly, M., Dogra, N., Whiteman, N., Hughes, J., Eruyar, S., and Reilly, P. (2018). Is social media bad for mental health and wellbeing? Exploring the perspectives of adolescents. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 23(4), 601-613.
<https://doi.org/10.1177/1359104518775154>
- Ögel-Balaban, H., and Altan, Ş. (2020). The use of facebook by turkish mothers: Its reasons and outcomes. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 780-790.
<https://doi.org/10.1007/s10826-019-01568-5>

- Özey, V. ve Kılınç, H.H. (2023). Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal medya kullanımlarının incelenmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 47-64. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.1205865>
- Özçalık, C. K., and Atakoğlu, R. (2021). Online child sexual abuse: Prevalence and characteristics of the victims and offenders. *Journal of Psychiatric Nursing*, 12(1), 76-81. <https://doi.org/10.14744/phd.2020.30643>
- Palalar-Alkan, D., Gündüz, S., Ozbilgin, M., and Kamasak, R. (2025). Problematising sharenting of supermoms in a neoliberal context. *Gender Issues*, 42(3), 1-23. <https://doi.org/10.1007/s12147-024-09348-2>
- Patterson, A., Ryckman, L., and Guerra, C. (2022). A systematic review of the education and awareness interventions to prevent online child sexual abuse. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 15(3), 857-867. <https://doi.org/10.1007/s40653-022-00440-x>
- Patterson, S. and McGoldrick, K. (2022). ‘Look at us . . . We’re walking’ parental advocacy vs a child’s privacy in the age of internet sharing. In A. E. Beckett ve A. M. Callus (Eds.), *The routledge international handbook of children’s rights and disability* (pp. 450-464). Routledge Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9781003056737-34>
- Paylaşılan ebeveynlik. (2025, Nisan 22). Vikipedi içinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Payla%C5%9F%C4%B1lan_ebeveynlik
- Phillips, A. L. and Anderson, A. (2020). Cyberbullying, digital citizenship, and youth with autism: LIS education as a piece in the puzzle. *The Library Quarterly*, 90(3), 264-282. <https://doi.org/10.1086/708957>
- Procentese, F., Gatti, F., and Di Napoli, I. (2019). Families and social media use: The role of parents’ perceptions about social media impact on family systems in the relationship between family collective efficacy and open communication. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), 1-11. <https://doi.org/10.3390/ijerph16245006>
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., and Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>

- Purba, A. K., Thomson, R. M., Henery, P. M., Pearce, A., Henderson, M., and Katikireddi, S. V. (2023). Social media use and health risk behaviours in young people: Systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 383. <https://doi.org/10.1136/bmj-2022-073552>
- Ruiz-Gomez, A., Marôpo, L., and Jorge, A. (2024). Between advocacy and commodification on Instagram: A case study of sharenting a child with disabilities. *Children & Society*, 1-20. <https://doi.org/10.1111/chso.12916>
- Sadagheyani, H. E., and Tatari, F. (2021). Investigating the role of social media on mental health. *Mental Health and Social Inclusion*, 25(1), 41-51. <https://doi.org/10.1108/MHSI-06-2020-0039>
- Santuzzi, A. M., and Barber, L. K. (2018). Workplace telepressure and worker well-being: The intervening role of psychological detachment. *Occupational Health Science*, 2(4), 337-363. <https://doi.org/10.1007/s41542-018-0022-8>
- Sari, P. I., Rahmawati, I., Mariyana, R., and Charmeida, N. (2024). The correlation between parental awareness and concern to the early childhoods' digital safety. *Kiddo: Jurnal Pendidikan Islam Anak Usia Dini*, 5(2), 310-326. <https://doi.org/10.19105/kiddo.v5i2.13382>
- Scalzaretto, S. (2023). Minori e disabilità nell'era dello sharenting. Il "diritto ad un futuro aperto" come criterio per una valutazione etica. *Medicina e Morale*, 72(2), 191-206. <https://doi.org/10.4081/mem.2023.1235>
- Schjoedt, L., Brännback, M. E., and Carsrud A. L. (2020). Social media in an entrepreneurship context. In L. Schjoedt, M. E. Brännback and A. L. Carsrud (Eds.), *Understanding social media and entrepreneurship. The business of hashtags, likes, tweets and stories*. (pp. 3-13). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-43453-3_1
- Shannon, H., Bush, K., Villeneuve, P. J., Hellemans, K. G., and Guimond, S. (2022). Problematic social media use in adolescents and young adults: Systematic review and meta-analysis. *JMIR Mental Health*, 9(4), 1-12. <https://doi.org/10.2196/33450>
- Soo, D., and Bodanovskaya, Z. (2012). Risk factors of becoming a victim of Internet related sexual abuse. In Ainsaar, M., and Lööf, L. (Eds.), *Online behaviour related to child sexual abuse: Literature report. European Union and Council of the Baltic Sea States: ROBERT Project*. <https://childrenatrisk.cbss.org/publications/robert-literature-report/>

- Sorbring, E., Molin, M., and Löfgren-Mårtenson, L. (2017). "I'm a mother, but I'm also a facilitator in her every-day life": Parents' voices about barriers and support for internet participation among young people with intellectual disabilities. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(1), 1-17. <https://doi.org/10.5817/CP2017-1-3>
- Sögütlü, A. (2024). 3-6 yaş arasında çocuğu olan annelerin paylaştan ebeveynlik, ebeveyn öz yeterliliğı ve aile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayın numarası: 871078) [Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Statistics Canada. (2024, February). *Persons with disabilities or long-term conditions and barriers in their online activities*. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/daily-quotidien/250224/dq250224b-eng.pdf?st=k52zwGOI>
- Steinberg, S. B. (2016). Sharenting: Children's privacy in the age of social media. *Emory Lj*, 66(4),839-884. https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/emlj66&i d=861&men_tab=srchresults
- Stephenson, S., Page, C. N., Wei, M., Kapadia, A., and Roesner, F. (2024). Sharenting on TikTok: Exploring parental sharing behaviors and the discourse around children's online privacy. *Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 11, 1-17. <https://doi.org/10.1145/3613904.3642447>
- Stockdale, L. A., and Coyne, S. M. (2020). Bored and online: Reasons for using social media, problematic social networking site use, and behavioral outcomes across the transition from adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 79, 173-183. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.01.010>
- Suresh, A., and Tiwari, S. (2023). Parental knowledge, attitudes and concerns towards media technology and screen time use in children with ASD and typically developing children. *Technology and Disability*, 35(1), 21-42. <https://doi.org/10.3233/TAD-220389>
- Swar, B., and Hameed, T. (2017). Fear of missing out, social media engagement, smartphone addiction and distraction: Moderating role of self-help mobile apps-based interventions in the youth. *International Conference on Health Informatics*, 6, 139-146. <https://doi.org/10.5220/0006166501390146>

- Şimşek, T. (2019). Sosyal medyada mahremiyetin ifşası "instagram örneği" . *Sosyolojik Düşün*, 4(1), 10-24. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosdus/issue/46613/537823>
- Tarigan, I. M., Harahap, M. A. K., Sari, D. M., Sakinah, R. D., and Ausat, A. M. A. (2023). Understanding social media: Benefits of social media for individuals. *Jurnal Pendidikan Tambusai*, 7(1), 2317-2322. <https://doi.org/10.31004/jptam.v7i1.5559>
- Taşcı, B. (2024). *Paylaşan ebeveynlik (sharenting) ve ebeveynlerin dijital farkındalığının çocukların problemleri internet kullanımına etkisinin çocuk hakları bağlamında incelenmesi: Giresun ili örneği* (Yayın numarası: 890666) [Yüksek Lisans tezi, Giresun Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Tosuntaş, Ş. B., and Griffiths, M. D. (2024). Sharenting: A systematic review of the empirical literature. *Journal of Family Theory & Review*, 16(3), 525-562. <https://doi.org/10.1111/jftr.12566>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024a, Ağustos). *Hane halkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024b, Ekim). *Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2024-53638>
- Udenze, S., and Bode, O. S. (2020). Sharenting in digital age: A netnographic investigation. *International Journal of Darshan Institute on Engineering Research and Emerging Technologies*, 9(1), 29-34. <https://doi.org/10.32692/ijdi-eret/9.1.2020.2005>
- Unicef Türkiye. (2024, Haziran). *Paylaşan ana-babalık ("sharenting") hakkında bilmeniz gerekenler*. [https://www.unicef.org/turkiye/hikayeler/payla%C5%9Fan-ana-babal%C4%B1k-sharenting-hakk%C4%B1nda-bilmeniz-gerekenler#:~:text=Payla%C5%9Fan%20ana-babal%C4%B1k%20\(Sharenting\),hakk%C4%B1nda%20payla%C5%9F%C4%B1mda%20bulunmas%C4%B1%20olarak%20tan%C4%B1ml%C4%B1yorum](https://www.unicef.org/turkiye/hikayeler/payla%C5%9Fan-ana-babal%C4%B1k-sharenting-hakk%C4%B1nda-bilmeniz-gerekenler#:~:text=Payla%C5%9Fan%20ana-babal%C4%B1k%20(Sharenting),hakk%C4%B1nda%20payla%C5%9F%C4%B1mda%20bulunmas%C4%B1%20olarak%20tan%C4%B1ml%C4%B1yorum)
- Urban Dictionary. (2012, 16 Mayıs). *Sharenting*. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Sharenting>

- Üstündağ, A. (2020). Çocukların sosyal medya kullanım durumları ve sosyal medyanın çocukların duygu durumları üzerine etkisi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 286-302. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjces/issue/59193/746069>
- Van den Abeele, E., Hudders, L., and Vanwesenbeeck, I. (2025). Tell me why: The impact of mindful sharenting explanations by momfluencers: An experimental study with mothers. *New Media & Society*, 1-23. <https://doi.org/10.1177/14614448251314869>
- van Schalkwyk, G. I., Marin, C. E., Ortiz, M., Rolison, M., Qayyum, Z., McPartland, J. C., Lebowitz, E.R., Volkmar, F.R. and Silverman, W. K. (2017). Social media use, friendship quality, and the moderating role of anxiety in adolescents with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 47, 2805-2813. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3201-6>
- Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S., and Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 79, 258-274. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.01.014>
- Viluckiene, J. (2015). The relationship between online social networking and offline social participation among people with disability in Lithuania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 185, 453-459. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.413>
- Wachs, S., Wolf, K. D., and Pan, C. C. (2012). Cybergrooming: Risk factors, coping strategies and associations with cyberbullying. *Psicothema*, 628-633. <https://reunido.uniovi.es/index.php/PST/article/view/9714>
- Wang, Y., Shao, J., Chen, T., and Li, H. (2024). “Sharenting to define mothering”: A grounded theory study of middle-class mothers in urban China. *Feminism & Psychology*, 34(4), 495-518. <https://doi.org/10.1177/09593535241237600>
- Williams, A. L., and Merten, M. J. (2011). iFamily: internet and social media technology in the family context. *Family & Consumer Sciences Research Journal*, 40(2), 150-170. <https://doi.org/10.1111/j.1552-3934.2011.02101.x>
- Woods, H. C., and Scott, H. (2016). # Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *Journal of Adolescence*, 51, 41-49. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.05.008>

- Yaffe, Y. (2023). Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current psychology*, 42(19), 16011-16024. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01014-6>
- Yalman, Y. (2014). Bilgi güvenliği riskleri ve bilgi güvencesi. İçinde Çakır, H. ve Kılıç, M. S. (Ed.), *Güncel tehdit: Siber suçlar* (1. Basım, ss.205-258). Seçkin Yayınları.
- Yassıbaş, U. (2023). Teknoloji kullanma güvenliği. İçinde N. G. Özler (Ed.), *Güvenlik becerileri* (1. Basım, ss. 279-312). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldız, G. (2021a). Zihin yetersizliği olan bireyler ve sosyal medya. İçinde A. Kaya (Ed.), *Zihin yetersizliği ve teknoloji* (1. Basım, ss. 217-244). Nobel.
- Yıldız, G. (2021b). Güvenli teknoloji kullanımı. İçinde A. Kaya (Ed.), *Zihin yetersizliği ve teknoloji* (1. Basım, ss. 245-244). Nobel.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., ve Akbulut, Y. (2016). Öğretmenlerin dijital veri güvenliği farkındalığı *Sakarya University Journal of Education*, 6(2), 26-45. <https://doi.org/10.19126/suje.29650>
- Yılmaz, Ö. (2022). *Ebeveynlerin sosya medya paylaşımlarının çocuk haklarına dair sözleşme kapsamında "sharenting" açısından incelenmesi* (Yayın numarası: 715292) [Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research. Design and methods. Third edition*. Sage Publications.
- Walrave, M., Robbé, S., Staes, L., and Hallam, L. (2023). Mindful sharenting: How millennial parents balance between sharing and protecting. *Frontiers in Psychology*, 14, 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1171611>
- Williams-Ceci, S., Grose, G. E., Pinch, A. C., Kizilcec, R. F., and Lewis Jr, N. A. (2021). Combating sharenting: Interventions to alter parents' attitudes toward posting about their children online. *Computers in Human Behavior*, 125, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106939>
- Wu, W., Ghazali, M., and Huspi, S. H. (2024). A Review of user profiling based on social networks. *IEEE Access*, 12, 122642-122670. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3430987>

- Zeng, S., and Cheatham, G. A. (2017). Chinese-American parents' perspectives about using the Internet to access information for children with special needs. *British Journal of Special Education*, 44(3), 273-291. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12182>
- Zhang, D., and Livingstone, S. (2019). Inequalities in how parents support their children's development with digital technologies. *United Kingdom: LSE Department of Media and Communications*. <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/preparing-for-a-digital-future/P4DF-Report-4.pdf/>
- Zhu, Y. Q., and Chen, H. G. (2015). Social media and human need satisfaction: Implications for social media marketing. *Business Horizons*, 58(3), 335-345. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2015.01.006>
- Zorluoğlu Yılmaz, A. (2021). Sharenting ve velayet hakkının sınırları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(4). 3383-3411. <https://doi.org/10.15337/suhfd.972124>

EK-1. Gözlem Formu**GÖZLEM KAYIT FORMU – SOSYAL MEDYA**

Tarih: .../.../.....

Gözlemci:

KAYIT ADI	VERİ TÜRÜ	VERİ İÇERİĞİ	PLATFORM	BEĞENİ SAYISI	YORUM SAYISI	ETKİLEŞİM (Başkasına gönderilme veya rt)	YORUM İÇERİĞİ

Dolu şekilde verilmiş örnek gözlem formu:

17.01.2024-10 Denizde	Video paylaşımı	Videoda OSB’li çocuk ve dedesi denizde şakalaşmaktadır. Daha sonra ikisi de denizden çıkmaktadır. Çocuğun mayosu görünmektedir. “Canım benim.” “Kampta mısınız?” “Masum çocuğumuz”	Sosyal medya	900	15	83	Gönderide çocuğun mayosu ıslandığı için özel bölgeleri görünmektedir. Gönderiye ait yapılan 15 yorumdan 5’i yabancıdır. Çocuğun yarı çıplak görüntülerinin paylaşımı mahremiyetini ihlal etmektedir. Uygun olmayan içerik- kıyafet (mayo) Yüksek etkileşim
-----------------------	-----------------	--	--------------	-----	----	----	--

EK-2. Odak Grup Görüşme Soruları

- 1) Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?
- 2) Çocuk istismarı ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 3) Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte istismar yolları nasıl bir değişim gösterdi?
- 4) Ebeveynlerin bilerek ya da bilmeyerek çocuklarının istismarına yol açmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 5) Sharenting kavramıyla ilgili çalışmalarınız oldu mu? Olduysa ne şekilde?
- 6) Sharenting kavramıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 7) Hangi davranışların sharenting olduğunu düşünüyorsunuz? Örnekler verir misiniz?
 - 7.1.) Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin paylaşımlarında sharenting olup olmadığını nasıl anlarız?
- 8) Sharenting'in olası zararları nelerdir?
- 9) Ebeveynlerin sharenting davranışlarına baktığınızda;
 - 9.1.) Sizce en çok kimler yapıyor? Neden?
 - 9.2.) Hangi motivasyonla yapıldığını düşünüyorsunuz?
- 10) Peki, gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynlerin sharenting davranışlarına ilişkin neler söylersiniz?
- 11) Sharenting'in önlenmesi için neler yapılabilir?
- 12) Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

EK-3. Demografik Bilgi Formları

Odak Grup Görüşmesi

Adı Soyadı: Yaşı: Cinsiyeti:
Eğitim durumu: Mesleği:
Uzmanlık alanı: Özel eğitim deneyimi:

Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Adı Soyadı: Yaşı: Eğitim durumu:
Mesleği: Cinsiyeti:
Özel gereksinimli çocuk sayısı:
Çocuğun yetersizlik türü: Çocuğun cinsiyeti:
Çocuğun yaşı:
Kardeş sayısı:

EK-4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Hangi sosyal medya hesaplarını aktif kullanıyorsunuz?
2. Bu sosyal medya hesaplarına günde ortalama ne kadar süre ayırıyorsunuz?
3. Bu sosyal medya hesaplarında ne sıklıkta paylaşım yaparsınız?
4. Sosyal medyada en çok hangi nedenlerle paylaşım yapıyorsunuz?
 - 5.1. Neler paylaşırsınız, ne niyetle paylaşırsınız?
6. Sosyal medya hesabınızda çocuğunuzu paylaşır mısınız? Nasıl içerikler paylaşırsınız?
 - 6.1. Çocuğunuzun ne tür fotoğraflarını paylaşırsınız?
7. Sosyal medya hesabınızda daha çok hangi nedenlerle çocuğunuzu paylaşırsınız?
 - 7.1 Çocuğunuzun paylaşma motivasyonlarınız neler? Sizce neden paylaşmak istiyorsunuz?
8. Çocuğunuzun fotoğrafını paylaştığınızda nasıl hissediyorsunuz? Niye?
9. Ebeveyn olmadan önce çocuğunuzu sosyal medyada paylaşma konusundaki fikirleriniz nasıldı? Sonrasında değişti mi? Nasıl değişti?
10. Çocuğunuzun fotoğrafını paylaşmak diğer özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerle ilişkinizi etkiliyor mu? Nasıl?
11. Peki özel gereksinimli çocuğunuzu sosyal medyada paylaşmanız sizin hayatınızı nasıl etkiliyor? Hayatınıza ne etkiler getiriyor?
12. Çocuğunuzun paylaşırken ne gibi şeylere dikkat edersiniz? Nelere dikkat ediyorsunuz?
13. Bu paylaşımları yaparken güçlük yaşadığınız konular, endişe duyduğunuz anlar, konular oluyor mu? Oluyorsa bunlar neler?
14. Bir takipçi isteği geldiğinde ya da herhangi bir yeni takipçi sizi takip etmeye başladığında bu profili nasıl değerlendiriyorsunuz? Herhangi bir kriteriniz var mı?

EK-5. Etik Kurul Raporu

Evrak Kayıt Tarihi: 30.11.2023

Protokol No: 657178

Tarih: 28.12.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Ebeveynlerin Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarına İlişkin Sharenting Davranışlarının İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Gizem YILDIZ
TEZ YAZARI:	Elif ŞANLI
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-6. Odak Grup Görüşmesi Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Ebeveynlerin Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarına İlişkin Sharenting Davranışlarının İncelenmesi” başlıklı bir araştırma çalışması olup gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynlerin “sharenting” davranışına ilişkin görüşleri ve “sharenting” davranışlarının incelenmesi ile Türkiye’de var olan durumun ortaya konması amacını taşımaktadır. Çalışma, Elif Şanlı tarafından yürütülmekte olup ve sonuçları ile ailelerin çocuklarına ilişkin sosyal medyada paylaşım yapma durumları ortaya konacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda görüşme yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacak, kod isim kullanılacaktır.
- Onayınız ile gerçekleşecek odak grup görüşmesinde sizlere ebeveynlerin sharenting davranışlarına ilişkin sorular yöneltilecektir.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler depolama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi’nden Elif Şanlı’ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Elif Şanlı

Adres:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-7. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Ebeveynlerin Gelişim Yetersizliği Olan Çocuklarına İlişkin Sharenting Davranışlarının İncelenmesi” başlıklı bir araştırma çalışması olup gelişim yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynlerin “sharenting” davranışına ilişkin görüşleri ve “sharenting” davranışlarının incelenmesi ile Türkiye’de var olan durumun ortaya konması amacını taşımaktadır. Çalışma, Elif Şanlı tarafından yürütülmekte olup ve sonuçları ile ailelerin çocuklarına ilişkin sosyal medyada paylaşım yapma durumları ortaya konacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda görüşme yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacak, kod isim kullanılacaktır.
- Araştırmada onayınız ile araştırmacı sosyal medyadan sizi takip edecek ve paylaşımlarınızı gözleyebilecektir. Sosyal medya incelesinde sizi ifşa edecek hiçbir kişisel bilgi bilimsel araştırmada sunulmayacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler depolama yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi’nden Elif Şanlı’ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Elif Şanlı

Adres:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Elif ŞANLI

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı:

E-Posta :

Eğitim Bilgileri :

2018-2022 Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü Lisans Programı

2022-2025 Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Mesleki Geçmişi :

- 2025-..., Araştırma Görevlisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı
- 2022-2025, Büyük Gökkuşuğu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Özel Eğitim Alan Öğretmeni